

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2019

ONDŘEJ MÁŠLO

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Vzdělávání pěstounů v přístupu zaměřeném na vztahovou vazbu

Ondřej Máslo

Diplomová práce

Studijní program: sociální politika a sociální práce

Vedoucí práce: PhDr. Hana Hejná

Praha 2019

Prague College of Psychosocial Studies

**Educating foster parents at attachment disorder
approach**

Ondřej Máslo

Diploma Thesis

Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Hana Hejná

Praha 2019

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 12. 7. 2019

Podpis

Anotace

Diplomová práce se zabývá tématem vzdělávání pěstounů v přístupu orientovaném na poruchy vztahové vazby u svěřených dětí. Teoretická část představuje základy teorie vztahové vazby, možnosti léčby traumat u dětí a vhodné výchovné přístupy k nim. Další části se věnují popisu pojetí pěstounské péče, způsobů doprovázení v České republice a využití sociální práce v oblasti náhradní rodinné péče. V poslední části bude představen vzdělávací program, kterým pěstouni prošli.

Praktická část se pomocí realizovaného výzkumu bude snažit zaměřit na hodnocení vzdělávacího programu samotnými pěstouny, které pečují o svěřené děti. Hlavní výzkumnou metodou budou rozhovory s pěstouny, kteří absolvovali vzdělávací program zaměřený přímo na poruchy vztahové vazby.

Klíčová slova: náhradní rodinná péče, pěstounství, vztahová vazba, poruchy attachmentu, trauma, doprovázející organizace.

Abstract

This thesis is focused on educating foster parents in the foster care system, specifically the behavioral approach of the foster parents to the attachment disorders of children for whom they care. Theoretic part of the thesis introduces the principles of attachment theory, various possibilities of trauma therapy for afflicted children and appropriate pedagogical approaches to them. Furthermore the perception of foster care system in Czech Republic is being described along with possible means for accompanying the foster families and embracing the social work system in the process of fostering. Final section of this thesis presents the educational program the foster parents underwent.

Practical part of the thesis researches the evaluation of the educational program by the foster parents themselves. The main research method are interviews with the foster parents who absolved the special educational program focused particularly on attachment disorders.

Key words: foster parenting, foster care system, attachment, attachment disorders, trauma, accompanying organisations.

Obsah

Úvod.....	1
TEORETICKÁ ČÁST	3
1 Teorie vztahové vazby	3
1.1 Zrození teorie	3
1.2 Dopady a projevy vztahové vazby	4
1.3 Komplexní vývojové trauma	7
1.4 Typy vztahové vazby	10
1.4.1 Jistá vazba	11
1.4.2 Vyhýbavá vazba	12
1.4.3 Ambivalentní vazba.....	12
1.4.4 Dezorganizovaná vazba.....	13
1.5 Vývoj vztahové vazby	13
1.6 Základy neurobiologie dětí v NRP	15
1.7 Diagnostika poruch vztahové vazby	18
2 Léčebné přístupy užívané v oblasti náhradní rodinné péče.....	19
2.1 Dyadická vývojová psychoterapie	19
2.1.1 Léčebný proces.....	20
2.1.2 Hlavní principy v terapii DDP	21
2.2 Terapie hrou	21
2.3 Theraplay	22
2.4 Dotyková terapie.....	22
3 Pěstounství jako institut náhradní rodinné péče	23
3.1 Ukotvení pěstounství	23
3.2 Zprostředkování pěstounské péče	24
3.3 Vzdělávání pěstounů.....	24

3.4	Pěstounství jako náhrada vztahu.....	26
4	Doprovázení pěstounských rodin.....	27
4.1	Proces doprovázení.....	27
4.2	Klíčový pracovník.....	28
4.3	Témata řešená v rodinách.....	28
4.4	Nastavení spolupráce s odborníky a institucemi.....	29
5	Sociální práce v náhradní rodinné péči.....	29
5.1	Metody a specifika sociální práce s pěstounskými rodinami.....	31
5.1.1	Ideální péče.....	32
5.2	Zpracování minulosti u dětí v pěstounské péči.....	32
5.2.1	Knihy života.....	33
5.3	Kontakt dítěte s biologickou rodinou.....	34
5.4	Dilemata sociální práce v oblasti NRP.....	35
6	Představení vzdělávacího programu.....	36
	Shrnutí teoretické části.....	37
	PRAKTICKÁ ČÁST	38
7	Metoda.....	38
7.1	Cíle výzkumu a výzkumné otázky.....	38
7.2	Výzkumný soubor.....	38
7.3	Etika výzkumu.....	40
7.4	Sběr dat.....	42
7.5	Zpracování dat.....	43
8	Výsledky výzkumu.....	47
9	Diskuze.....	61
9.1	Porovnání výzkumu s teoretickými poznatky.....	61
9.2	Zamyšlení nad výsledky výzkumu.....	66
10	Limity výzkumu.....	71

11	Závěr.....	72
12	Seznam literatury.....	74
13	Seznam obrázků	77
14	Seznam tabulek	78
15	Přílohy.....	I
	Příloha A – rozhovor s participantem A	I
	Příloha B – rozhovor s participantem B.....	XIV
	Příloha C – rozhovor s participantem C.....	XXVII
	Příloha D – rozhovor s participantem D	L
	Příloha E – rozhovor s participantem E	LXI
	Příloha F – mapa témat pro rozhovor.....	LXX

Úvod

Poskytování pěstounské péče je velice dynamická a rozvíjející se oblast nejen v České republice. Za poslední roky proběhla řada změn, která razantně ovlivnila podobu péče poskytované dítěti. Vyvíjejí se nové přístupy, které jsou podloženy dobrou praxí i výzkumy, na což navazují změny legislativní. Trend v oblasti náhradní rodinné péče je zřejmý. Dítě je hlavním objektem zájmu. Jeho dobrý vývoj, růst, harmonické prostředí, práva, podpora od pěstounů a odborníků jsou základní podmínky pro dobrou pěstounskou péči. Pěstounství je institutem moderním a fungujícím, přesto je důležité neustále reflektovat a revidovat celý proces podpory a pomoci a inovovat používané metody a přístupy. Proces rozvoje je v běhu, ale zdaleka ne u konce.

Jedna z oblastí, která si zaslouží řádnou pozornost, je vzdělávání pěstounů. Každý pěstoun má povinnost se pravidelně vzdělávat v tématech odpovídajících potřebám dětí. Doprovázející organizace zajišťuje jak proces plánování vzdělávání společně s pěstounem, tak samotnou realizaci takových vzdělávacích programů. Jedním z nejdůležitějších témat, kterým mohou být pěstouni proškoleni, je přístup zaměřený na poruchy vztahových vazeb. Velká většina dětí v pěstounské péči má problémy s chováním. Pokud bychom šli do jejich minulosti, nalezneme mnoho společného. Děti většinou trpí komplexním vývojovým traumatem a poruchami vztahové vazby. Každé dítě v náhradní rodině bylo v minulosti odloučeno od své biologické rodiny. Mnohým z nich jejich bližní ještě navíc ubližovali – buď svojí lhostejností a nestaráním se nebo je ohrožovali přímo, a to fyzicky nebo psychicky. Takové děti potřebují speciální přístup, aby mohly v životě lépe fungovat. Potřebují taky kvalitní pečující osoby, které jsou vzdělané v různých metodách a technikách, které mohou pomoci postavit dítě opět na nohy a zajistit mu lepší budoucnost.

Teoretické základy poruch vztahové vazby položil americký psycholog John Bowlby. Jeho teorie se začala šířit po světě a dodnes z jeho prací čerpáme. Na našem území se o prosazení tohoto přístupu přičinil profesor Matějček s kolegy. Prakticky každá kniha, práce, článek v oblasti náhradní rodinné péče na tým těchto odborníků odkazuje a opírá se jejich výsledky. Tato práce nemá za cíl zpracovávat tyto cenné zdroje a poskytnout jejich kompletní výčet, to už dělala řada kolegů dříve. Naopak se práce bude v rámci zdrojů orientovat na nejnovější literaturu a poznatky z České republiky i ze světa. Poslední desetiletí přineslo mnoho nových přístupů a aplikací založených i na výše zmíněných autorech. Poznatky z praxe, nové techniky, výzkumy, to vše pomáhá vytvářet

nový obraz pěstounství, které má podobu profesionální práce založené na odbornostech náhradních rodičů a dalších pomáhajících pracovníků.

Ústřední téma, o kterém práce pojednává, se týká propojení vzdělávání pěstounů s tématem poruch vztahové vazby. V teoretické části se bude věnovat oblastem, která jsou zásadní pro pochopení východisek náhradní rodinné péče a přístupu zaměřeném na poruchy vztahové vazby. Mezi nezbytné části tak patří popis základů teorie vztahové vazby, výčet užívaných léčebných postupů a jejich principy, pojetí pěstounství a doprovázení v České republice a specifika sociální práce v oblasti náhradní rodinné péče. Výsledkem je popis realizovaného vzdělávání, kde byly výše zmíněné teorie uplatněny a předány pěstounům ve formě víkendového semináře.

V praxi se pěstouni už běžně v poruchách vztahové vazby vzdělávají. Jedinečnost této práce a zároveň její hlavní cíl je prozkoumat, jak právě takovéto vzdělávání směřované na specifický přístup opřený o teorii vztahové vazby pomáhá pěstounům v péči o svěřené děti. Dále práce sleduje, jak takové vzdělávání ovlivňuje výchovný přístup pěstouna k dítěti, jak ovlivňuje výkon jeho profese a jak hodnotí absolvované vzdělávání. Ve výzkumné části jsou participanti absolventy takového vzdělávání v doprovázející organizaci pěstounů Centrum náhradní rodinné péče Domov a rodina v roce 2018. Hlavní výzkumnou metodou jsou rozhovory s pěstouny. Zkoumáme tedy pohled samotných pěstounů, jejich hodnocení vzdělávání a dopad na jejich praktický život se svěřeným dítětem.

I když se jedná o oblast značně rozsáhlou a rozmanitou, práce obsahuje myšlenky, východiska a přístupy takové, které jsou zároveň použity i pro zpracování vzdělávacích programů, kterými pěstouni prošli. Práce má také snahu logicky provázat teoretickou část s praktickým výzkumem a odpovědět na dané výzkumné otázky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Teorie vztahové vazby

V této kapitole jsou popsány základy teorie vztahové vazby a její návaznost na náhradní rodinnou péči v duchu aktuálních pramenů a přístupů z praxe. Nižší zpracovaný základ je i zároveň představením části vzdělávacího programu, který pěstouni absolvují.

1.1 Zrození teorie

Příroda vyvinula dokonalý systém, který dokáže zajistit, aby se dítě dlouhodobě nenacházelo v nepříznivém prostředí, které ho přímo ohrožuje. Malé dítě je bezmocné a v životě na ně čeká mnoho nástrah, od kterých se je snaží co nejlépe chránit jeho matka, otec nebo někdo, kdo je dobře nahradí. Děti mají vrozenou schopnost, která jim říká, že by měly být své matce nablízku a užívat její ochranu v případě potřeby a ohrožení. Když se stane, že se matka nenachází v blízkosti dítěte, dítě prožívá stres, úzkost a snaží se co nejdříve kontakt s matkou obnovit. Může k tomu používat různých strategií, jako je pláč, různé zvuky, žádost o kontakt a jiné způsoby, které obnoví daný vztah. Pokud je toto úsilí úspěšné a dítě dostane žádanou jistotu a bezpečí, je klidnější a důvěra v matku je napravena. Pokud se mu to ale nepodaří i přes jeho veškeré snahy, stres a pocit nebezpečí roste a vytváří se pocit odvrženosti (Winnette, 2016).

Prvky chování malého dítěte tedy jsou: vyhledávání tělesné blízkosti pečovatele a emoční projevy jako je křik, pláč, broukání, úsměv, smích. Dítě je tedy ve vyhledávání kontaktu aktivní. Tyto projevy vyvolávají na straně pečovatele specifickou odpověď: hlazení, kolébání, mazlení, krmení, mluvení, zpívání – tedy poskytování péče a uspokojování potřeb. Tato péče odstraňuje u dítěte úzkost, vyvolává pocit bezpečí a klidu a umožňuje dítěti rozvíjet naplno jeho emoční a intelektový potenciál (Kovařovicová, 2017).

Fenomén vztahové vazby byl objeven a popsán anglickým psychiatrem a psychologem Johnem Bowlbym ve čtyřicátých letech minulého století. Bowlby používal pojem „attachment“, který zlidověl i v České republice. Do češtiny bychom ho mohli přeložit jako „přimknutí“, „citová vazba“ nebo „vztahová vazba“. V doslovném překladu by tento název znamenal „pouto“ nebo „připoutání se“. V oblasti psychologie se tento výraz používá zejména pro popis vztahu mezi dítětem a dospělou osobou, která o dítě pečuje (Vrtbovská, 2010). Pro účely této diplomové práce bude používán termín

„vztahová vazba“, který vystihuje podstatu daného jevu a je aktuálně používán v odborné i laické terminologii.

John Bowlby se zabýval zejména tím, jak vzniká citové pouto k tomu, kdo o dítě trvale pečuje. Dokázal, že první pouto vytvořené dítětem je nesmírně důležité pro následné aplikování naučených citových vzorců k ostatním lidem i k sobě samému. To je základem jeho teorie attachmentu, neboli teorii o vztahové vazbě mezi rodičem a dítětem (Vrtbovská, 2010).

Bowlby do svých výzkumů zahrnul děti se závažnými poruchami chování, mladé kriminálníky a těžce narušené mladé lidi. U všech zjistil společného jmenovatele, jímž byla ztráta matky, dlouhodobý pobyt v nemocnici nebo sirotčinci a život ve špatném domácím prostředí. Jeho závěr tedy zní, že dítě se rodí s potřebou vztahovat se k blízkému člověku. Pokud je tento proces přirozeného nasycení potřeb dítěte narušen, dochází k založení poruchy zdravého citového pouta ve vztahu k druhým lidem. Jeho dalším navazujícím objevem bylo přenesení této rané dětské zkušenosti do dospělosti. Tato zkušenost se stává vzorcem pro vnitřní dětský pracovní model chápání dalších vztahů a ovlivňuje tak natrvalo bytí mezi lidmi (Vrtbovská, 2010).

1.2 Dopady a projevy vztahové vazby

Pro zdravý a harmonický vývoj dítěte je důležité, aby si v prvních obdobích svého života vytvořilo pevné citové pouto k dospělému člověku. Musí se přitom jednat o jednu stálou, bezpečnou a blízkou osobu, které o něho pečuje a chrání ho. Vytvoření takového pouta je zásadní pro pocit bezpečí při zkoumání světa. V případě, že dítě pocítí nejistotu a strach, uchýlí se ke své bezpečné osobě a vše se znormalizuje (Dobrý pěstoun, 2018).

Když má dítě vytvořenou zdravou vztahovou vazbu s bezpečnou osobou, cítí se být láskyhodné a jeho důvěra k lidem i okolnímu světu roste. Blíže nám to ukazuje schéma níže, které popisuje potřebu dítěte, jeho reakci, uspokojení potřeb blízkou osobou, zklidnění a spokojenost. Pokud se tento kruh opakuje a dítě je uspokojováno, vytváří se zdravá vztahová vazba (Dobrý pěstoun, 2018).

Obrázek 1 Uspokojování potřeb dítěte (Dobrý pěstoun, 2018, str. 201)

Na druhou stranu, pokud osoba blízká dítěti neslyší jeho potřeby a dlouhodobě je neuspokojuje nebo je tím dokonce ohrožuje, vytváří si dítě špatný obraz sama sebe a lidí v okolním světě (Dobrý pěstoun, 2018). Tento koloběh popisuje následující schéma

Obrázek 2 Neuspokojování potřeb dítěte (Dobrý pěstoun, 2018, str. 202)

Vyřazení pečujících osob z jejich přirozené role ochránců dětí může mít různé příčiny. Ruppert (2011) popisuje několik možných příčin nefungování rodičů:

- jsou mrtví,
- tělesně nemocní,

- duševně narušení,
- příliš se zabývají sami sebou,
- dítě zásadně odmítají a vlastně je vůbec nechtějí.

Absence blízké a bezpečné vztahové vazby má za následek vytvoření poruch ve vývoji attachmentu. Takové děti se mohou charakterizovat jako nesebevědomé, špatné, bez důvěry v ostatní lidi a zájmu o svět okolo sebe. Pozornost takových dětí směřuje především k zajištění bezpečí, to znamená být připraven k boji nebo útěku. V klasifikaci nemocí nemají poruchy attachmentu v České republice svoje zastoupení. V Mezinárodní klasifikaci nemocí a s tím souvisejících zdravotních problémů z roku 2007 se rozlišují dva typy reakčních poruch vztahové vazby. První je spojena s celkovým útlumem (F 94.1) a druhá s vysokou aktivací (F 94.2) attachmentového chování (Dobrý pěstoun, 2018).

První náznaky a projevy poruch attachmentu se většinou ukazují ve škole a souvisejí s chováním nebo učením. To dítěti ztěžuje každodenní život a odráží se to zpětně v jeho vztazích s blízkými a vrstevníky. Mezi časté projevy u dětí s poruchou vztahové vazby patří: impulsivita, manipulativní chování, neochota ke spolupráci, problémy s respektováním hranic a limitů, krádeže, lhaní, útky z domova a další. Společné pro většinu dětí je neschopnost vyznat se ve svých emocích a umět je zpracovat. Dochází také ke zjevným změnám chování, které nejsou úměrné jejich chronologickému věku – chovají se jako děti výrazně mladší. Děti s poruchou vztahové vazby mají problémy v různých oblastech:

- *vytváření zdravého citového pouta k jedné blízké a bezpečné osobě* – např.: nedůvěra, izolace, problémy s hranicemi ve vztazích;
- *somatické problémy* – v oblasti senzomotoriky, psychosomatické obtíže a onemocnění;
- *emoční problémy a problémy při regulaci afektů* – vyznat se ve světě emocí, mluvit o nich a zvládat je;
- *disociace* – změněné stavy vědomí, poruchy paměti;
- *poruchy chování* – impulsivita, agresivita, opoziční a manipulativní chování, poruchy příjmu potravy, spánku, problémy s návykovými látkami a další;

- *poruchy učení* – poruchy pozornosti, učení, slabá slovní zásoba, špatné rozumění řeči, problémy zaměřit se na úkol a dokončit ho;
- *problémy v sebehodnocení* – pocity špatného já, nízká sebedůvěra, pocity viny a hanby (Dobrý pěstoun, 2018).

Fries zmiňuje, že narušení vztahové vazby má za následek psychické poruchy různých podob. Špatná zkušenost s vazbou se spolu s úzkostí a stresovými reakcemi možná ukládá i do aktivačních mechanismů genetické struktury a geneticky se dědí. Stresovaným rodičům se tedy rod stresované děti (2008, cituji podle Ruppert, 2011, str. 70).

1.3 Komplexní vývojové trauma

K traumatu dojde, když nás zasáhne jakákoliv situace jako blesk z čistého nebe; přehltní nás, jsme v jejím důsledku jiní a odpojení od svého těla. Všechny ochranné mechanismy, které jsme měli, jsou podkopány a my se cítíme naprosto bezmocní a zoufalí. Je to, jako by nám někdo podtrhl nohy. (Levine & Klineová, 2012, str. 38)

Van der Kolk (2015) popisuje výsledky výzkumu a objevení konzistentního profilu který odpovídá níže zmíněným charakteristikám v dětském chování a prožívání:

1. trvalý vzorec emocionální dysregulace,
2. problém s pozorností a koncentrací,
3. potíže se sebou a s ostatními.

Tyto děti prožívají rychle se měnící nálady, záchvaty vzteku, paniky, citového odpojení. Neumějí se uklidnit a neumějí popsat, co se s nimi děje (van der Kolk, 2015).

Pokud dítě zažije jednorázovou ránu, významný zásah do života, je jeho psychika a zvláště nevyvinutá nervová soustava značně otřesena. Příkladem může být smrt rodičů při autonehodě ve věku pěti let dítěte. U takového dítěte se mohou projevit různé reakce organismu na tragickou událost. Bude zajisté potřebovat podporu, péči a ochranu blízkých lidí, aby se trauma vyléčilo a psychika se vrátila do svého původního stavu rovnováhy. Postupně by mělo dítě opřít o svoji starou zkušenost – svět je bezpečný, dobrý, v němž se bohužel někdy se může stát, že naši blízcí lidé zemřou. V případě

zdravého vývoje dítěte do té doby a dobře vyvinuté vztahové vazby, je pravděpodobné, že takové trauma dítě zvládne přečkat a navrátí se k plnému fungování (Vrtbovská, 2010).

Cook a kolektiv zjistili, že vývojové trauma je spojeno s opakovanou traumatickou zkušeností dítěte ve vztahu s tím, kdo o ně trvale pečuje a je mu tím blízký a bezpečný. Většinou to jsou rodiče nebo blízká rodina, kteří jsou zdrojem špatného zacházení, emocionálního týrání, zanedbávání, zneužívání a domácího násilí (2003, cituji dle Winnette, 2016, str. 39).

Winnette (2016, str. 39) uvádí, že „pokud jsou takové zkušenosti chronické a dítě je zažívá v raném věku, vysoce pravděpodobně se u něho vyvine syndrom spojený s vývojovým traumatem (Developmental Trauma Disorder).“

Jak už bylo výše popsáno, v raném období vývoje dítěte (od narození do pěti až šesti let) je důležitá ochrana pečující osoby od dlouhodobého stresu. Pokud se traumatické situace dějí, a navíc se stále opakují po delší období, můžeme hovořit o ohrožení vývojovým traumatem. Pokud se projevy dítěte vyhodnotí chybně a přiřknou se jiné příčině, mohou vznikat zavádějící a stigmatizující diagnózy. Zvláště u dětí v náhradní rodinné péči je nutné zkoumat vztah projevů dítěte s jeho raným obdobím a možným vývojovým traumatem (Winnette, 2016).

Z výše zmíněného lze usuzovat o důležitém rozdílu mezi traumatem a vývojovým traumatem. Faktor, který toto odlišení nejvíce ovlivňuje, je čas. Traumatické události se opakují, stávají se chronickými a dítě zažívá trauma jako převažující zkušenost ve svém životě, což ještě umocňuje neposkytování pomoci a ochrany od svých nejbližších (Vrtbovská, 2010).

Poruchy chování dětí a další významné projevy v jejich prožívání nebyly často vůbec spojovány s vývojovým traumatem. Docházelo pak k záměně s poruchami chování, učení nebo ADHD, a tím pádem i k nevhodnému přístupu a léčbě, což vedlo k neefektivitě. Proto je nutné přistupovat k dítěti individuálním posouzením a pomocí diferenciatní diagnostiky. Poté můžeme volit vhodný postup v léčbě pomocí medikace, psychoterapie nebo jiné vhodné práce s dětmi a rodinou. Projevy vývojového traumatu samy časem neodcházejí, proto je vždy nutná odborná intervence. V náhradní rodinné péči se objevují děti s vývojovým traumatem velice často. Je tedy nutné nastavit vhodně systém pomoci a podpory tak, aby mohlo dítě a jeho náhradní rodiče pracovat na znovuoobnovení dobré vztahové vazby dítěte k ostatním lidem. K tomu je zapotřebí specializovaného odborníka, který diagnostikuje poruchy vztahové vazby a vývojové

trauma a určí vhodný postup péče (Winnette, 2016). Takovou roli plní doprovodné organizace pěstounů, kde pracují sociální pracovníci, kteří postup koordinují a spolupracují s dalšími odborníky, jako jsou psychologové, psychoterapeuti, lékaři a další.

Winnette (2016) uvádí, že u dětí s vývojovým traumatem můžeme pozorovat narušený kruh sociálních interakcí. Negativní dětské zkušenosti se ukládají do dlouhodobé paměti a jsou k dispozici jako vnitřní model sloužící dítěti k přemýšlení a přístupu k sobě a ostatním. Dětské chování se tak projevuje ve čtyřech po sobě jdoucích skupinách:

- a) *geny, energie a chování* – schopnost dítěte vnímat své pocity a potřeby je ovlivněna zkušenostmi a zážitky. Dítě prožívá pocity méněcennosti, špatného sebepojetí a snaží se je potlačit. Vytváří se tak stres a negativní očekávání;
- b) *vyjádření, akce, chování* – dětské naplňování potřeb neprobíhá projevem důvěry směrem k pečovatelům a ostatním lidem, ale naopak a rychle nastupuje vztek a frustrace. Dítě může volit různé přístupy a techniky, jak dosáhnout svého – manipulací, podřízením se a jiné;
- c) *sociální interakce s pečovateli a jinými lidmi* – většina dospělých chápe takovéto dětské chování jako projev zlobení a nespojují si to s negativní dlouhodobou dětskou zkušeností a traumaty. Reakce takového člověka na chování dítěte je většinou odmítavá, zahanbující a agresivní;
- d) *naplnění, význam a vztah* – takové dítě prožívá dezorientaci, nevyzná se v sobě ani v ostatních lidech. Nemá žádné zdravé strategie, jak by se s danými situacemi vypořádalo. Řeší to tedy po svém, v závislosti na svém vnitřním modelu založeném na negativní zkušenosti. Toto opakované chování je ještě více utvrzuje a upevňuje v jeho strategiích. Příkladem může být malé dítě, které je zanedbáváno v krmení jídlem. Když má hlad tak křičí, místo nakrmení ovšem dostane na zadek a tím se umlčí. Když má potom opět hlad, rovnou začne plakat a utiší se jen opětovným trestem na zadek.

V České republice je často používán ještě další pojem v souvislosti s nezdravým vývojem dětí – psychická deprivace. Jedná se o stav, kdy nejsou uspokojovány základní životní potřeby člověka v dostatečné míře a děje se to po delší dobu. Potřeby jsou rozděleny do čtyř kategorií – potřeba dostatečných podmětů, potřeba smysluplného světa, citové a emoční potřeby a poslední je sociální potřeba. Výše zmíněné popsali v minulosti zejména Matějček a Langmeier (Matějček, Kolouchová, Bubleová, Kovařík, & Benešová, 2002).

1.4 Typy vztahové vazby

Od prvotního teoretického základu teorie, který popsal Bowlby, uběhla řada let. V odborné i laické veřejnosti se ustálilo všeobecné povědomí o čtyřech typech vztahové vazby, kterou může člověk mít. Níže je uveden přehled různých autorů a jejich pojetí kategorií vztahových vazeb.

Brisch (2011) uvádí čtyři klasifikace vztahové vazby:

- 1) jistě připoutané děti,
- 2) nejistě připoutané děti a vyhýbavá vazba,
- 3) děti nejistě připoutané a ambivalentní vazba,
- 4) dezorganizovaná vazba.

Dva základní typy vazby popisuje Šolcová (2009) – jistá (secure) a nejistá, či úzkostná (insecure, anxious). Charakterizuje citovou vazbu jako trvalé emoční pouto mezi dítětem a blízkou dospělou osobou zejména v podmínkách stresu. Pro dítě je nesmírně důležitá fungující rodina, jež dítě respektuje a poskytuje mu ochranu a podporu.

Vazebné chování přetrvává celý život a nemizí, ani se nijak zvláště samo nemění. Na narušeném sociálním chování je nejlépe vidět, jak rané prožitky dětí změnily jejich vzorec vztahové vazby (Bowlby, 2010). Emoční stavy strach a úzkost spolu úzce souvisí (Bowlby, 2012).

Brennan a kolektiv autorů se shodují na tom, že koncept dvoudimenzionálního modelu složený ze strachu a vyhýbání popisuje dostatečně individuální rozdíly v interpersonálních vztazích (1998, cituji podle Maierová, 2015, str. 50). Brennan, Clark & Shaver popsali první dimenzi, vztahovou úzkostnost, jako strach a úzkost ze separace, odmítnutí, opuštění. Druhá dimenze – vztahová vyhýbavost je popisována jako přílišná závislost na druhých (1998, cituji podle Maierová, 2015, str. 50).

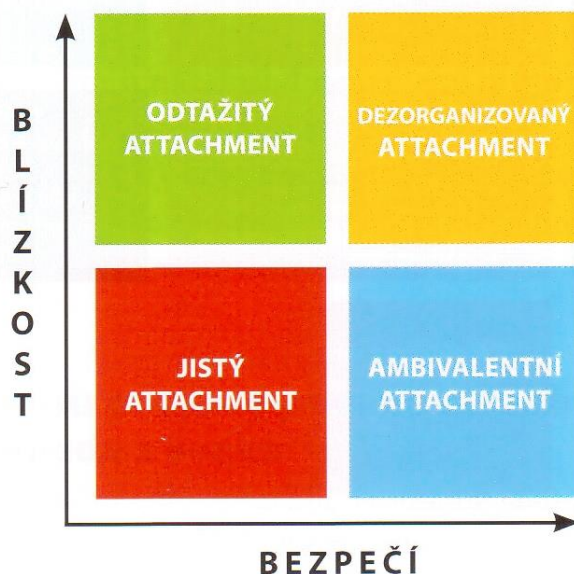
Ve věku dítěte kolem jednoho roku se už dají přesně rozpoznat různě vyvinuté typy vztahové vazby (Brisch, 2011).

Každé dítě reaguje na traumatické podněty trochu jinak. Podoba poruchy vztahové vazby je tak silně individuální, přesto v praxi můžeme shrnout projevy dětí do výše zmíněných čtyř typů. Pro účely této práce bude užíváno ustálené rozdělení používané v oblasti náhradní rodinné péče v České republice. Kromě zdravé vztahové vazby (50–60 % populace) existují tedy další tři nezdravé (Dobrý pěstoun, 2018):

- vyhýbavá vazba / odtažitá – 15–0 % populace,
- ambivalentní vazba – 15–20 % populace,
- dezorganizovaná vazba – 5–10 % populace.

V závislosti na dvou veličinách: blízkost a bezpečí ve vztahu, můžeme zobrazit všechny typy vztahové vazby v následujícím schématu (Dobrý pěstoun, 2018).

Obrázek 3 Typy vztahové vazby (Dobrý pěstoun, 2018, str. 204)

1.4.1 Jistá vazba

Lečbych & Pospíšilová popisují jistou vazbu spojenou s nízkou úzkostí a vyhýbavostí. Tito lidé vnímají sami sebe pozitivně. Charakteristickými prvky jejich vztahu k druhým lidem je důvěra, blízkost a oddanost. Děti vnímají pečující osobu jako jistou základnu, ke které se mohou v případě potřeby vždy vrátit. Nemají problém

s tělesným kontaktem, poskytují ho i vyhledávají. V případě ztráty pečující osoby pociťují nepohodu, která po opětovném shledání mizí. Jejich vnímání světa je bezpečné a mají tendenci prozkoumávat své okolí. Dospělí mohou snadno reflektovat své emoce a pocity, jsou stabilnější a lépe pracují se stresem. V případě potřeby se nebrání psychoterapeutické péči (2012, cituji podle Maierová, 2015, str. 52).

V praxi by měla jistá vazba vypadat tak, že rodiče jsou vždy přítomní a dostupní pro malé dítě, které je může požádat o splnění svých potřeb a rodiče je správně naplní. Jsou zodpovědní za vytvoření zdravého citového pouta, které vede k citlivosti na jakékoliv dětské signály (Winnette, 2016).

1.4.2 Vyhýbavá vazba

Dítě, které je vyhýbavé se projevuje především jako samostatné, šikovné, zvládá hodně věcí samo už v nízkém věku, spoléhá se samo na sebe. Pečující osoba o ně pečovala dobře, ale jen do té doby, kdy po ní dítě chtělo něco více. Rodiče odmítali jeho potřeby a uspokojovali spíše ty své. Proto se tyto děti naučily své potřeby uspokojovat samy. K charakteristice také patří emoční a citová oploštělost, potlačení pocitů a různých bolestí. Aktivitu a zvědavost nahrazují nezájmem a apatií. V České republice můžeme nalézt odtažitě děti zejména v ústavní péči – tam některé nikdy nezažily péči jedné a blízké pečující osoby (Dobrý pěstoun, 2018).

Dospělí lidé z tímto typem vazby očekávají odmítnutí od druhých lidí. Mají odstup od intimních vztahů, jsou nekontaktní, emočně chladní, zdůrazňují sílu a preferují materiálnost před vztahovostí. Vyhýbají se afektům a emočně silným situacím (Maierová, 2015).

1.4.3 Ambivalentní vazba

Děti s ambivalentním attachmentem projevují nejvyšší míru úzkosti ze všech typů. Vyžadují pozornost lidí, zvláště matky. Jsou „lepivé“ a když ztrácí blízkou osobu, tak jejich úzkost rychle roste. Jsou ve svém chování rozporuplné a chaotické. Přístup rodičů k takovým dětem je většinou nekonzistentní, ve stejných situacích reagují vždy odlišně a dítě se tak nemůže spolehnout a očekávat stejnou reakci pečujícího. Rodiče naplňují potřeby dítěte podle svého uvážení a dávají to také dítěti najevo (Vrtbovská, 2010).

Takovéto děti vymýšlí stále nové strategie, jak upoutat pečující osobu a její pozornost. Neshody ve vztazích je hodně trápí. Jejich cílem je, aby pečující osoba byla stále k dispozici a jen výlučně a nepodmíněně pro ně. Snaží se proto vztahy a osoby pojistit proti ztrátě (Dobrý pěstoun, 2018).

1.4.4 Dezorganizovaná vazba

Mainová a Salomon se zasadili o prozkoumání tohoto typu vazby, když zkoumali traumata dětí, která utrpěly v prvním roce života. Zjistili, že tyto děti mají snížený práh tolerance stresu. Mají zvýšenou hladinu kortizolu a zvýšený srdeční tep. Přítomnost rodiče u nich nevyvolává klid, naopak spouští stresové reakce a to bez vlivu chování rodiče. U dětí se také často objevují stavy zamrznutí a různé formy disociativního chování (1981, 1985, cituji podle Vrtbovská, 2010, str. 28).

Vznik této vazby je spojený s chováním rodičů, které je zdrojem nebezpečí i přes to, že jsou těmi nejbližšími pro dítě. Nelze hledat bezpečí u rodiče, který je zároveň zdrojem ohrožení, proto jsou tyto děti na světě a ve vztazích zcela zmatené a oddané svému vnitřnímu modelu, který se snaží zajistit ochranu před každodenním ohrožením. Takovéto děti můžeme nalézt v rodinách, kde probíhalo velké týrání, zneužívání nebo zanedbávání. Často se tento typ attachmentu objevuje u dětí, kteří měnily své pečovatele. Byly tedy odkázány jen samy na sebe a musely zvládnout vše samy (Dobrý pěstoun, 2018, str. 206).

Dezorganizované dítě se snaží po odloučení ke své pečující osobě přiblížit a zároveň odtáhnout, což je velmi rozporuplný model chování vedoucí k chaosu uvnitř dítěte a často i disociaci. Dezorganizovaná vazba se vyskytuje u rizikové skupiny zanedbávaných a traumatizovaných dětí až v osmdesáti procentech (Siegel, 2016).

1.5 Vývoj vztahové vazby

Většina autorů se shoduje na určení důležitého období pro vývoj vztahové vazby většinou do pátého roku dítěte s tím, že zásadní je prvních devět měsíců života. V této době dochází k zásadnímu psychomotorickému vývoji dítěte. V prvním roce se vytváří obraz sama sebe, okolního světa a lidí v něm. V druhém a třetím roce, tak jak se dítě stává více pohyblivým, přichází čas socializace a tím i stanovení a přijímání hranic a limitů. To probíhá většinou tak, že rodič dá nějakým způsobem najevo hranici nebo limit (to nesmíš!), přerušit tím vzájemné spojení pracně vytvořené od narození. Dítě se v tu chvíli

zarazí, cítí se být špatné a má pocit, že ztrácí přízeň dospělého a upadá do pocitů hanby. Dále záleží jaké kvality rodič má a zda nechá dítě v pocitu hanby dlouho anebo mu z toho pomůže vztah opět napravit a pokračovat v interakcích dál. To se děje většinou tak, že dítě po stanoveném limitu vezme do náručí, utěší ho, pohladí a ukáže mu vlastně, že se mezi nimi nic nestalo a vše pokračuje dál. Tímto pozitivním upevňováním se dítě naučí vhodně reagovat a zdravě zvládat dodržování stanovených pravidel. Pochopí tak, že nejde o ně samotné, ale o jeho nežádoucí chování. Tím se pocity hanby přetvoří v pocity viny, které mají zcela jiný charakter (Dobrý pěstoun, 2018).

Obrázek 4 Vymezení hranic (Dobrý pěstoun, 2018, str. 204)

Podle Hughese (2017) je toto rozdělení viny a hanby zcela zásadní pro další vývoj dítěte. Pokud nedojde k tomuto vývojovému oddělení, má každé další stanovení hranic a limitů následky zahanbující s možnými výbuchy vzteku a hněvu. Pokud má dítě dobrou péči, vytvoří si pevnou a zdravou citovou vazbu v prvním roce života. Poté se naučí respektovat limity a ve třetím roce se už nebojí objevovat svět. Pokud nemá dítě zdravě vyvinutý attachment, je pravděpodobné, že po příchodu do náhradní rodiny bude muset rodič s dítětem budovat vztah, stanovovat limity, podporovat socializaci a to vše naráz,

což není jednoduchá úloha. Proto je podpora pěstounů a náhradních rodin od sociálních pracovníků a jiných odborníků důležitým prvkem léčby dětí s vývojovými traumaty.

1.6 Základy neurobiologie dětí v NRP

Vztahová vazba je systém, který máme v mozku od narození, řídí emocionální, motivační a paměťové procesy v těle a vyvíjí se podle toho, jak na nás působí pečující osoba. V té nejzákladnější úrovni to znamená systém chování, který zaručuje přežití člověka. Vztahová vazba umožňuje vztah, který pomáhá nezralému mozku využívat mozek své pečující osoby a tak organizuje svoje procesy (Siegel, 2015/2019, str. 32).

Člověk se vyznačuje mnohými unikátními vlastnostmi, které ho odlišují od zvířat. Z těch hlavních bychom mohli jmenovat: člověk ovládá řeč, je si vědom sám sebe, dokáže se ve své mysli pohybovat v čase, je schopen empatie s druhým člověkem, má představivost, prožívá emoce a další. Vše zmíněné je dílem mozku, který je nejsložitějším a nejméně prozkoumaným orgánem, který máme. Mozek je nejdůležitější řídicí jednotka, která ovlivňuje vše, co se v našich životech děje. Za základní princip vývoje považuje současná věda souběh genetických dispozic a vlivu prostředí (Dobrý pěstoun, 2018).

Předloha původní rovnice Allana Schora sloužila k odvození nové, dobře využitelné i pro oblast náhradní rodinné péče:

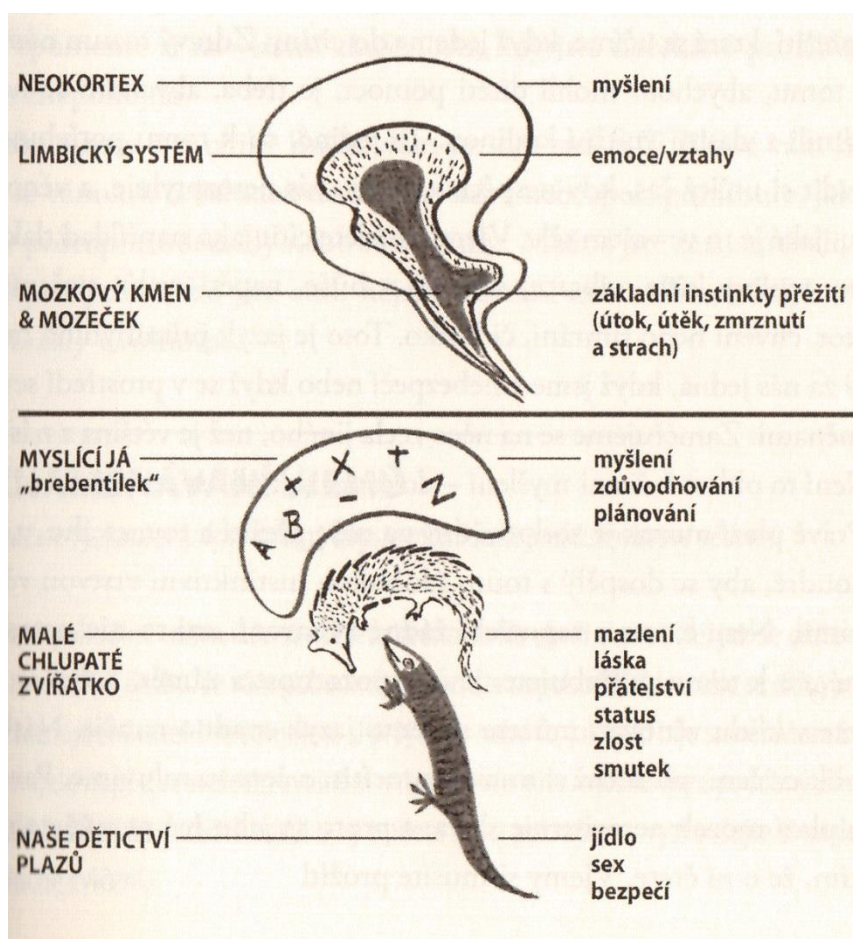
Příroda (Nature) + Péče (Nurture) = Vnitřní model autonomie.

(1997, cituji podle Vrtbovská, 2010, str. 42)

Pro účely této práce je vhodné mozek rozdělit do tří částí. První je neokortex, který je vývojově nejmladší částí. Slouží pro myšlení, vnímání, plánování a další racionální dovednosti. Druhá část se jmenuje střední mozek, savčí mozek, limbický systém nebo emoční mozek. Tyto všechny názvy označují jednu část, která má na starosti zpracování paměti, vztahů a emocí. Poslední část a zároveň vývojově nejstarší je plazí mozek, zodpovědný za přežití a funkce, které zajišťují regulační mechanismy organismu. Každá tato oblast má své specifické funkce a každá mluví svým vlastním jazykem. Mozek odpovědný za myšlení mluví slovy, emoční mozek používá jazyk pocitů, jako je třeba radost nebo smutek a poslední část – plazí mozek, hovoří jazykem vjemů. Jazyk vjemů je bezpochyby ten nejsložitější, ale přitom nejdůležitější. Vjemy mohou například být: tlak, změny teploty kůže, napětí svalů, chvění, pocit horka a další. Plazí mozek je zodpovědný

za přežití. Dotýkají se ho tedy i pocity bezpečí, či jiné změny stavu přicházející zvenčí. Reakce mozku je tedy soustavně spojená s vjemy, které do něj putují prostřednictvím smyslů a přímo úměrná další reakci organismu (Levine & Klineová, 2012).

Obrázek 5 Tři části mozku (Levine & Klineová, 2012, str. 174)

V dětském věku je zkušenost s dobrou pečující osobou natolik zásadní, že má vliv na formování specializované neuronové sítě, jenž je potom zodpovědná za další mentální procesy po celý život. Lze tedy říci, že vývoj lidského mozku je závislý na zkušenosti, jakou dítě v raném období má. Mozek se vyvíjí postupně a v závislosti na čase a zkušenosti. Nejvýznamnějším člověkem, který dítě v jeho raném dětství ovlivňuje a vytváří jeho vztahovou vazbu je většinou matka (Vrtbovská, 2010).

Pokud primární pečovatel selhává ve své péči, zakóduje se do mozku dítěte stres, vztek, strach, zoufalství jako dominantní zkušenost. Důsledek je takový, že se dítě musí adaptovat na vysoké hodnoty vyplavovaných stresových hormonů. To ovlivňuje budoucí

emocionální prožívání a vnitřní pochody. Pokud se to děje dlouhodobě, ukládá se to velice výrazně do implicitní paměti. Dítě může zažívat tyto pocity: nespokojenost, zoufalství, pocit izolovanosti od ostatních, ztráta smyslu života, snížení své významnosti a pocity ztracení. Naopak pocity bezpečí, zvládnání situací a tím i pozitivní upevňování chybí. Nedůvěra k lidem roste a pocity vlastní špatnosti se zintenzivňují. Porucha rozvoje vztahové vazby se může v praxi projevovat zejména v oblastech, kdy je dítě nechtěné, nedonošené, v inkubátoru, když je matka depresivní nebo úzkostná, pečující dítě týrá, zanedbává nebo zneužívá. Ohrožené děti jsou zejména v ústavní výchově – kojeneckých ústavech, dětských domovech. Riziko úměrně vzrůstá s počtem pečujících osob a s jejich změnami v péči o dítě (Vrtbovská, 2010).

Vlivem těchto stresových událostí a zkušeností dochází k nadprodukci stresových hormonů, a tak i celkově větší reaktivitě organismu. Hladina kortizolu je u dětí s vývojovým traumatem daleko vyšší než dětí bez traumatu. Takové děti jsou úzkostnější, zaražené nebo naopak hyperaktivní, pohyblivé a vzteklé. Snadno se rozruší. Mají ke všemu odpor a projevují se vzdorovitě. Jejich mladý mozek se tak připravil na „těžký život“ (Dobrý pěstoun, 2018, str. 194). Tímto jevem se zabývá takzvaná „kortizolová teorie“: mozek dítěte, které bylo trvale vystaveno stresu a tím i vysoké produkci kortizolu, vykazuje ve své struktuře kvalitativní i kvantitativní odlišnosti. To vidíme zvenku jako narušené chování (Kovařovicová, 2017).

Ze specifických poznatků ohledně neurobiologie je nezbytné také zmínit několik struktur a akcí, které významně ovlivňují chování a prožívání lidí:

- Amygdala je řídicí jednotkou limbického systému v mozku. Její úlohou je rozeznat nebezpečí a předat informaci dál do mozku, je to takzvané „centrum strachu“. V ohrožení spouští reakce útok, útek a zamrznutí. Vlivem nedostatečné péče rodičů se stává hyperaktivní a hypersenzitivní.
- Systém stresové reakce je okruh mezi tělem a mozkiem, který spouští stresové hormony jako je kortizol a dochází k distribuci po celém těle a zpět do mozku. Problém nastává, pokud je tento systém spouštěn příliš snadno a přechází do chronické reaktivity.
- Dva obvody strachu v mozku. Krátký, rychlý a automatický obvod strachu, který nezasahuje do prefrontální kůry a akce převažuje nad reflexí. Dlouhý,

pomalejší je ten okruh, kde převažuje reflexe nad akcí a aktivuje se mozková kůra, člověk více myslí, než koná.

- Systém sociální bolesti a jejího tlumení. Jedná se o vnitřní mechanismy vyrovnávání se s nezájmem. Cingulární kůra je centrem attachmentu. Pokud není dětská potřeba uspokojena, dochází k rozvoji chronického potlačování bolesti a emocí pomocí vyplavování opioidů a tím i k tlumení bolesti (Baylin & Hughes, 2016/2019, str. 125).

1.7 Diagnostika poruch vztahové vazby

Pro smysluplnou, užitečnou a udržitelnou léčbu poruch vztahové vazby je nutné nejdříve co možná nekomplexněji posoudit stav dítěte a kontext, ve kterém vyrůstalo nebo se aktuálně nachází. K takovému kroku nám slouží diagnostika poruch attachmentu.

Vyšetření attachmentu provádí zkušený, odborně vyškolený pracovník, který má odpovídající vzdělání. Je potřeba říci, že zevrubnou diagnostiku může udělat jakýkoliv pracovník, který je proškolen v teorii attachmentu. Pokud mají být výsledky vyšetření co možná nejvalidnější, je potřeba aby diagnostiku prováděl odborník.

Způsoby diagnostiky dělíme podle věku – vyšetření v dětství, adolescenci a dospělosti (Dobrý pěstoun, 2018).

Dětská diagnostika se provádí pomocí nástroje „Strange situation“, který zavedla Mary Ainsworthová. Jedná se o zajímavé aranžmá, kde se pozoruje dítě v interakci s matkou a neznámou osobou. Je určeno pro děti od deseti do devatenácti měsíců. Starší děti mohou být vyšetřeny metodou attachmentových příběhů, kde doplňují příběhy podle své zkušenosti a fantazie. Autorem je Arthur Becker-Weidman (Kovařovicová, 2017).

K vyšetření dětí od staršího školního věku do dospělosti se používá Childrenattachment interview (CAI). Vyšetření dospělých se opírá o Adultattachment interview (AAI) podle Mainové a Goldwina (1982), Attachmentprojective test (AAP) podle George, West a Petta (1999) a Parentalbonding instrument (PBI), podle Parkera (Kovařovicová, 2017).

Rozhovory CAI a AAI jsou nejrozšířenějšími metodami v diagnostice poruch citové vazby. Jedná se o soubor otázek, kterými se zjišťují vztahy klienta s nejbližšími osobami v dětství a dospělosti. Na základě vyšetření je možné stanovit, zda problémy, se kterými se člověk potýká, mají kořeny v porušené vztahové vazbě, či se jedná o příčinu jiného původu (Dobrý pěstoun, 2018).

2 Léčebné přístupy užívané v oblasti náhradní rodinné péče

Fisher tvrdí, že když se dítěti povede osvobodit se ze sevření strachu, objeví se přirozená touha po vztahu (2014, cituji podle Kovařovicová, 2017, str. 55).

Kovařovicová také uvádí, že „léčebný proces funguje tehdy, když se dospělí vztahují k dítěti takovým způsobem, který „přesvědčí“ jeho mozek, že se nyní nachází v bezpečném prostředí s důvěryhodnými lidmi“ (2017, str. 50).

Cílem terapie poruch vztahové vazby je tedy vybudování citového pouta mezi dítětem a pěstounem, který o dítě pečuje. Léčby se účastní dítě spolu s jedním nebo nejlépe i s druhým rodičem. Podle věku dítěte se k léčbě užívá doteků, hry a řeči. Mezi nejvíce užívané způsoby práce s dětmi patří:

- Dyadická vývojová psychoterapie (DDP),
- Filiální terapie – terapie hrou,
- Theraplay,
- Dotyková terapie. (Dobrý pěstoun, 2018)

Existuje celá řada dalších metod a technik, pomocí kterých můžeme dítěti pomáhat a pracovat s ním. Mezi nejznámější můžeme zařadit: rodokmen, watch, wait and wonder, kniha života, traumatická hlava, ekomapa, osa života, ochranný štít, stěhovací kalendář, terapeutický příběh, videotrénink interakcí a další (Černá et al., 2013).

2.1 Dyadická vývojová psychoterapie

Rozhodl jsem se nazvat tento terapeutický model dyadickou vývojovou psychoterapií, protože je založen na premise, že vývoj dětí a mladých lidí je závislý na vztazích s rodiči a významně ovlivňovaný tím, jaká je kvalita vztahu mezi dítětem a rodičem. Tento vztah – zejména s ohledem na jistotu citové vazby dítěte a rozvoj citových vztahů – vyžaduje neustálý dyadický (vzájemný) řetězec zkušeností zažívaných společně – dítětem a rodičem. Rodič je naladěný na vnitřní prožívání dítěte a jeho subjektivní zkušenosti, dává jim smysl a komunikuje o nich s dítětem. Vše se odehrává při úplném přijetí dítěte, ve hře, v atmosféře zájmu, zvědavosti a vcítění. (Hughes, cituji podle Vrtbovská, 2010, str. 81)

Cílem Dyadické vývojové psychoterapie je znovuobnovit schopnost dítěte vstupovat do blízkých a bezpečných vztahů. Důležité je postupně objevovat skrytý vnitřní

model chování dítěte a pochopit, co je vede k takovému chování. Rodiče se učí vyjadřovat vhodným způsobem empatii, přijetí a hledat způsoby, jak situace řešit lépe a vhodněji. Tento léčivý přístup rodičů se nazývá „terapeutické rodičovství“ (Dobry pěstoun, 2018).

2.1.1 Léčebný proces

Léčba plynne navazuje na poznatky z předešlých kapitol, zejména neurobiologie. Cílem je vlastně vyřadit a deaktivovat krátký ohruh strachu v mozku dítěte, pracovat s traumatickými zážitky, přehodnotit strach a nahradit ho novou zkušeností. K tomu mohou pomoci následující návody (Kovařovicová, 2017).

- Vyřazení obrany skrze poselství bezpečí – využití pohledu, hlasu a doteku k vysílání signálů bezpečí. Aktivace systémů oxitocinu, opioidů a dopaminu v mozku dítěte i rodiče.
- Překvapení ve formě neočekávané reakce – odpověď dospělého na defenzivní postoj dítěte překvapivým příjemným hlasem, dotykem, vede dětský mozek k překvapení, což ho vyvede ze zažitého konceptu.
- Opravování vztahu – pečovatel učí dítě, že každý problém se dá překonat a vztah mezi nimi zůstává nedotčen a v pořádku.
- Zapojení zvědavosti – tím, že se o dítě dospělý opravdu zajímá, je učí empatii, soucitu, lítosti a sympatii. Dítě se lépe orientuje v pocitech svých i ostatních lidí.
- Zapojení hravosti – je důležité zejména pro ty děti, které musely vlivem nedostatečné péče zaměřit pozornost na jiné aktivity zajišťující nasycení potřeb, než byla jejich aktuální vývojová potřeba.
- Opakování – léčba je dlouhodobá záležitost, která je podmíněna opakovaným zažíváním dobrých zkušeností ve vztazích. Proto vškeré aktivity, které fungují ve spolupráci s dítětem opakovaně, je vhodné opakovat co nejčastěji (Kovařovicová, 2017).

V průběhu terapie dochází k různým změnám u dítěte i rodičů. Lze očekávat, že pravidelné konzultace ve frekvenci dvakrát až čtyřikrát za měsíc povedou k:

- pocitu bezpečí a navázání citového pouta s náhradními rodiči,

- s rostoucí důvěrou poroste i redukce nepříznivého chování dítěte a poruch učení,
- zvládání stresových situací za přispění pěstounů má za následek rychlejší návrat dítěte do stavu „normálu“,
- lepšímu navazování vztahu s ostatními lidmi,
- porozumění a zvládání svých vlastních emocí,
- porozumění vlastní identitě a lepšímu vcítění se do druhých lidí,
- zpracování traumatické minulosti posílí emocionální stabilitu dítěte (Dobrý pěstoun, 2018).

2.1.2 Hlavní principy v terapii DDP

Hlavní pilíře dyadické vývojové psychoterapie můžeme rozdělit do čtyř oblastí (Hughes, 2011/2019).

- 1) Přístup PACE (playfulness, acceptance, curiosity, empathy) – jedná se o podobný přístup, jakým komunikujeme s malými miminky. Patří sem hravost, přijetí, zvědavost a empatie. Smyslem tohoto přístupu je znovunavení bezpečí.
- 2) Pojem intersubjektivita – znamená schopnost lidí napojovat se na své pocity a sdílet své vnitřní pracovní modely. Terapeut se snaží pomocí vzájemného naladění, společného ohniska pozorností a cíle spojit jejich oddělené vnitřní světy do jednoho celku.
- 3) Afektivně reflektivní dialog (A-R dialog) – chování dítěte je potřeba prozkoumat nejdříve z emocionální stránky a poté je následně racionálně zpracovat. Cíl je dát všem členům rodinného systému prostor.
- 4) Náprava vztahu – je důležitá zejména pro vytvoření jistoty ve vztazích. Dospělý musí dítěti ukázat, že spory jsou nedílnou součástí života a dají se vždy nezahanbujícím způsobem řešit. Pokud nedochází k napravování vztahů v rodině, děti se snaží pomocí různých taktik konfliktům vyhýbat a jsou zahlceny emocemi (Hughes, 2011/2019, str. 53).

2.2 Terapie hrou

Jedná se o nedirektivní formu terapie, při které si dítě hraje a terapeut nebo rodič je pozorují a komentují jeho aktivity vhodným a specifickým způsobem. Nejde ovšem jen

o prostou hru, dospělý sleduje dítě, nevnáší své vlastní myšlenky, věnuje mu pozornost, přijímá jeho pocity, nehodnotí ho, podporuje jeho zdravé sebevědomí a stanovuje hranice. Tato terapie je určena pro děti od dvou do dvanácti let. Základem je přesvědčení, že dítě může skrze hru zpracovávat své zkušenosti a negativní prožitky (Kovařovicová, 2017).

K nástrojům terapie hrou patří tyto principy:

- Slyším tě, vidím tě, přijímám tě, zvládneš to, se mnou jsi v bezpečí (Dobrý pěstoun, 2018).

2.3 Theraplay

Tento přístup se opírá o využití krátkých společných aktivit dítěte a rodiče pod vedením terapeuta. Cílem je pomoci budovat citové pouto dítěte a náhradního rodiče, posílit důvěru v sebe a ostatní lidi. Prostřednictvím her se děti učí zažívat dobré chvíle s pečující osobou a korigovat tak dosavadní zkušenosti s lidmi. To má za následek trvalé změny k lepšímu v jejich chování. Základními principy Theraplay jsou:

- jasná struktura, řád a pevná pravidla při všech aktivitách, pozornost, naladění a sdílení pocitů jednoho s druhým, láskyplná péče zajímavé aktivity a výzvy (Dobrý pěstoun, 2018).

2.4 Dotyková terapie

Dotyková terapie a senzomotorická stimulace doplňuje výše zmíněné verbální přístupy k léčbě dětí s traumaty. Doteky patří k důležitým prostředkům přirozeného a zdravého vývoje dětí. Doteky dávají dítěti možnost zažít přijetí, štěstí, bezpečí a jistotu, že je někdo má rád. Opatrnosti je třeba při práci s dětmi se špatnou zkušeností s dotykem a kontaktem obecně. Jsou to děti týrané nebo zneužívané (Kovařovicová, 2017).

3 Pěstounství jako institut náhradní rodinné péče

3.1 Ukotvení pěstounství

Pěstounská péče v České republice patří do systému náhradní rodinné péče. Náhradní rodinou péčí je myšlena taková péče o dítě, která nastává v případě, že biologičtí rodiče nemohou z různých důvodů vychovávat své dítě. Je preferováno prostředí, které je nejvíce podobné tomu přirozenému. Spolu s pěstounstvím řadíme do forem náhradní rodinné péče osvojení, poručenství a svěření dítěte do péče jiné osoby. Pěstounskou péčí dále dělíme na dlouhodobou a na přechodnou dobu (Adopce.com, 2019).

Vedle umístění do náhradní rodinné péče má stát možnost umístit dítě i do ústavní výchovy. V minulosti byla ústavní péče hojně preferovaným způsobem péče o děti. V poslední době se situace mění, stát upřednostňuje zájem dítěte a umísťuje děti hlavně do náhradní rodinné péče (Sychrová, 2015). Matějček (1994) popisuje jednu z prvních dětských SOS vesniček v České republice a její pozitivní vliv na několik stovek dětí, které do té doby byly v ústavní výchově. Nové citově bohatší prostředí působilo léčivě. Tato zkušenost se poté potvrzovala řadu let až doposud.

Pěstounství má svůj původ u slova „pěstovat“. Znamená to tedy se o nějakou rostlinu starat, zalévat, hnojit ji a nechat růst tam kde je. V žádném případě to ale neznamená ji přesazovat nebo vytrhávat s kořeny ven z půdy. Můžeme tento příměr analogicky přenést do reality ve stanovení cílů pěstounství. Má jít v prvé řadě o převzetí odpovědnosti za výchovu dítěte, vzít ho za své, ponechat mu jeho svobodu a pomáhat ve výchově a vývoji. Důležitý je respekt k individualitě dítěte a jeho kořenům a minulosti, kterou prožilo (Kovařík & kol., 2004).

Hlavní legislativou pro oblast pěstounství je nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. (§ 958–§ 970), který vešel v platnost v roce 2014. Další významný právní předpis je zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. Z těchto zákonů jsem čerpal při zpracování následující informací o pěstounské péči.

Mezi základní povinnosti pěstouna patří péče o svěřené dítě, není však jeho zákonným zástupcem. Vyživovací povinnost zůstává rodičům. Rodiče mají právo na pravidelný styk a informace ohledně svého dítěte. Jedna z povinností pěstounů je udržovat a prohlubovat styk dítěte s jeho rodiči a dalšími příbuznými. Pěstounem může být jedinec nebo manželé. Nejprve se hledá pro dítě náhradní rodina mezi příbuznými a

až poté mezi ostatními lidmi. Pěstounská péče by měla plnit úlohu dočasné péče o dítě s možností návratu do biologické rodiny (§ 958–§ 970, zákon č. 89/ 2012 Sb.).

Dítěti v pěstounské péči náleží dávka na úhradu jeho potřeb. Pěstounovi náleží odměna za jeho vykonanou práci v péči o dítě. Pěstoun má povinnost vzdělávat se a plnit dvacet čtyři hodin vzdělávání za rok a také využívat výhod a příspěvků, který mu doprovázející subjekt v rámci přerozdělování finančních prostředků státu může poskytovat (§ 47, zákon č. 359/1999 Sb.).

Soud může dítěti ustanovit i poručníka v případech, kdy není žádný z rodičů, který má a vykonává vůči dítěti rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Jde o případy, kdy rodiče zemřeli, rodičovská zodpovědnost jim byla odebrána, pozastavena nebo když nemají způsobilost k právním úkonům. Poručník má k dítěti všechna práva, tak jako rodič, nemá však vyživovací povinnost. Podléhá doзору a může žádat o příslušné dávky (Bubleová, Frantíková, Vyskočil, Vávrová, & Pokorná, 2013).

3.2 Zprostředkování pěstounské péče

O svěření dítěte do pěstounské péče rozhoduje soud, řízení se zahajuje na návrh osoby, která se chce stát pěstounem. Poté následuje proces zprostředkování pěstounské péče, který je v České republice v kompetenci krajských úřadů, za účasti obcí s rozšířenou působností. Proces má čtyři fáze:

1. vyhledávání dětí k vhodnému umístění do pěstounské péče,
2. vyhledávání vhodných osob pro výkon pěstounství,
3. odborná příprava pěstounů,
4. výběr pěstouna pro konkrétní dítě a zajištění osobního seznámení (Bubleová et al., 2013).

3.3 Vzdělávání pěstounů

Vzdělávání v oblasti náhradní rodinné péče se dělí na povinnou odbornou přípravu před přijetím dítěte a průběžné vzdělávání po příchodu dítěte do rodiny. Vzdělávání pěstounů by mělo sloužit k lepšímu pochopení dítěte, schopnosti naplňovat jeho potřeby nebo zvládat obtížné situace (Sychrová, 2015).

Odbornou přípravu před přijetím dítěte zajišťuje krajský úřad. Stanoven je minimální časový rozsah přípravy. U osvojení a pěstounské péče to je 48 hodin, pro pěstouny na přechodnou dobu je rozsah zvýšen na 72 hodin (§ 11, zákon č. 359/1999 Sb.).

Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. má osoba pečující a osoba v evidenci povinnost vzdělávat se v rozsahu 24 hodin za 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích. Jedná se tedy o pravidelné a každoroční vzdělávání, které musí pěstoun splnit. Dle vyhlášky č. 473/2012 Sb. se musí vzdělávání týkat následujících oblastí:

- Získávání nových informací a schopností péče o dítě.
- Osvojení si dovedností v péči o specifické skupiny dětí – jiného etnika, se zdravotním postižením a další.
- Poskytování péče při změnách spojených se vzděláváním dítěte a vývojovými fázemi.
- Práce s krizovými situacemi.
- Návrat dítěte do původní rodiny nebo přechod do jiné náhradní.
- Příprava dítěte na osamostatňování a odchod z náhradní rodiny.

Konkrétní plán vzdělávání a podoba témat je na spolupráci pěstouna a doprovázejícího subjektu. Podle individuálních potřeb se stanoví plán péče o dítě v rodině a s tím i související vzdělávací plán pěstouna (Manuál implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany pro pověřené osoby, 2014).

Reakce pěstounů na povinnost vzdělávat se jsou z praxe smíšené. Většina vidí vzdělávání jako nutnou povinnost, kterou musí splnit a nemá zájem se aktivně účastnit. Dokonce by se dalo říci, že se snaží vzdělávání vyhybat. Zejména příbuzenští pěstouni (většinou prarodiče) nemají žádnou potřebu a někdy ani sílu a motivaci vzdělávání absolvovat. Je potřeba říci, že v současnosti neexistuje žádný prostředek, jak toto neplnění povinnosti sankcionovat (Dobrý pěstoun, 2018).

Nejosvědčenější formy vzdělávání pěstounů jsou prezenční semináře, které trvají od šesti do osmi hodin, víkendové vzdělávací pobyty a samostudium. Velkou oblibu získávají e-learningové kurzy. Vždy je ale potřeba doložit, že dané vzdělávání pěstoun absolvoval (Dobrý pěstoun, 2018).

3.4 Pěstounství jako náhrada vztahu

Je nutné mít na paměti, že dítě potřebuje rodičovské postavy a zároveň vyrůstat v prostředí lásky, přijetí a podpory. Pěstounská péče je alternativou pro děti, které by jinak vyrůstaly v ústavní výchově. Pěstoun má budovat bezpečný a blízký vztah s dítětem, i když se dítě zároveň vztahuje k biologické rodině. Přechodné pěstounství umožňuje dítěti v krizi, u kterého se neví, jak vše ještě dopadne, žít přechodnou dobu u bezpečných lidí, které se o něho budou starat a uspokojovat jeho potřeby. Může mít konkrétního dospělého člověka jen pro sebe (Winnette, 2016).

Na náhradním rodiči leží velká zodpovědnost. Pečuje o dítě, které je odlišné od ostatních, a zažité strategie ve výchově nepomáhají. V celém rodinném systému musí panovat určitá vyrovnanost a symbióza, díky níž dítě pozná skutečný zájem pěstounů. Společně bude všem dobře, pokud si spolu vytvoří jedinečný a poctivý vztah. I pro samotného pěstouna může být obtížné vypořádat se s vlastními pocity po přijetí dítěte a dále v průběhu samotné péče. (Winnette, 2016). Jako zásadní se ukazuje odhodlání rodiče čelit problémům, které přicházejí s dítětem, mít dobrý vztah a být mu dobrým rodičem (Dozier, Lindheim, 2006, cituji podle Winnette, 2016).

Být rodičem dítěte s poruchami vztahové vazby je asi jedním z nejtěžších rodičovských úkolů na světě. Dítě, které se snaží pěstoun milovat, vypadá, jakoby jeho lásku vůbec nevnímalo, nevrací ji zpátky. Pěstouna navíc ze všeho obviňuje, nechce u něho zůstat, chce jen věci a peníze. To vše se může změnit pomocí léčby, která je založena na vytvoření vztahové vazby. Pěstouni, příbuzní a širší rodina jsou základem a součástí uzdravování dítěte. Léčivou ingrediencí je v tomto případě vztah pěstouna a dítěte a postupné rozšiřování této dovednosti vázat se na další blízké lidi (Vrtbovská, 2010).

Na samotné pěstounství má vliv mnoho faktorů. Z hlediska teorie vztahové vazby můžeme uvažovat o vztahu dítěte k biologickým rodičům, který jeho attachment ovlivňuje nejvíce. Potom o vztahu s náhradní pečující osobou, která by měla směřovat svoji péči vhodným způsobem tak, aby pomáhala léčit zažitá traumata. A v neposlední řadě o vztahovém rámci samotného pěstouna. Ten ovlivňuje a determinuje pěstounovo chování a přístup k dítěti a je zásadním předpokladem pro vytvoření léčivého vztahu s dítětem. Pěstounův typ attachmentu ovlivňuje nejen vztah k dítěti, ale i jeho fungování v partnerství a v interakcích s jinými lidmi (Kovařovicová, 2017).

4 Doprovázení pěstounských rodin

Pěstouni jsou v dnešním pojetí náhradní rodinné péče jak uživateli, tak poskytovateli služeb. K tomu, aby mohli náhradní rodiče poskytovat tu nejlepší péči pro dítě je důležitá jejich podpora a vedení doprovázejícím subjektem, stejně jako jejich vzdělávání, odpočinek a využití dalších potřebných prostředků (Semerádová, Zachařová, & Černá, 2011).

Jedna z povinností pěstounů je uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče. Na základě uzavřené dohody pak mají právo čerpat služby doprovázení. Pracovník doprovázející organizace dochází do rodiny jednou za dva měsíce a po každém půl roce zasílá na OSPOD průběžnou zprávu o průběhu pěstounské péče (zákon č. 359/1999 Sb.).

Podpora pěstounů je zaměřena na pomoc zorientovat se ve vnitřním světě dětí, pochopit ho a nalézt nejvhodnější způsob, jak o ně pečovat, aby se mohly rozvíjet. Doprovázení se nejčastěji realizuje formou konzultací, sdílením, poradenstvím, podporou, vedením náhradních rodičů a dohlížením na ně. Doprovázení tedy tvoří triáda složená s podpory, kontroly a vzdělávání (Dobrý pěstoun, 2018).

4.1 Proces doprovázení

Po podpisu dohody s doprovázející organizací je rodině přidělen klíčový pracovník. Pracovník se poté setkává s rodinou minimálně jednou za dva měsíce, v případě potřeby i častěji. Kontakt probíhá většinou osobně, ale může s pěstounem dojednat potřebné záležitosti přes telefon, email nebo poštou. Je žádoucí, aby si doprovázející pracovník vyčlenil čas a hovořil pravidelně s dítětem o samotě. Témata do rozhovorů přinášejí všichni účastníci, společně pak zpracovávají veškeré podněty a vyhodnocují další postup. Veškeré fungování doprovázející organizace a činnosti pracovníků jsou sepsány v interních metodikách, kterými se pracovníci řídí (Manuál implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany pro pověřené osoby, 2014).

Pěstounům náleží práva, ale mají také své povinnosti. Doprovázející organizace jim musí v případě potřeby umožnit čerpat vhodným způsobem respitní péči, poskytnout trvalou nebo dočasnou pomoc při zajištění osobní péče o svěřené dítě, zprostředkovat psychologické, terapeutické nebo jiné odborné služby a pomoc při zajišťování kontaktu dítěte s jeho vlastní rodinou (Právní a finanční aspekty doprovázení, 2014).

4.2 Klíčový pracovník

Předpokladem dobré spolupráce je počáteční navázání důvěry a vytvoření bezpečného prostředí a pracovního vztahu s pěstouny a dítětem. Počátečním úkolem je také vysvětlování poskytovaných služeb a vyjasňování kontextu spolupráce. Rodina musí znát roli pracovníka, společný cíl práce a chápat tak smysl doprovázení. Důležité je rodinu podporovat ve zvládnání péče tak, aby se jejich kompetence mohly rozvíjet. Základní věc ve spolupráci je pečlivé stanovení hranic. Pravidelná supervize nebo intervize potom pomáhá lepší reflexi situace a možnosti rozšíření pohledu na věc (Semerádová et al., 2011).

Doprovázející pracovník je s rodinou v intenzivním kontaktu a řeší všechny problémové situace, které v rodině nastanou. To je velice obtížná úloha, která může někdy trvat roky. Proto je kladen zvláštní důraz na profesní psychickou hygienu pracovníka. Jednou z hlavních činností pracovníka je i celková koordinace pomoci a podpory v rodině. Často zajišťuje spolupráci s ostatními odborníky a institucemi, proto je nutné péči koordinovat, aby se služby netříštily nebo nezdvojovaly (Dobry pěstoun, 2018).

4.3 Témata řešená v rodinách

Pěstouni a děti v náhradní rodinné péči se mohou řešit širokou paletu témat, situací a problémů. Možností první volby je zvládnutí dané věci svými silami a prostředky. V další fázi je vhodné kontaktovat klíčového pracovníka a neposlední řadě je možné oslovit odborníky na danou problematiku. Pro pěstouny jsou důležitá tato témata:

- Samotný výkon náhradní rodinné péče.
- Vývoj dítěte a jeho projevy, výchovné postupy.
- Témata související se vztahovou vazbou a podporou identity dítěte.
- Výchovné, emoční a prospěchové problémy dětí.
- Témata související s biologickou rodinou (Dobry pěstoun, 2018).

U svěřených dětí se řeší hlavně témata spojená s chováním. Dítě se nevhodně projevuje doma, ve škole a v interakcích s ostatními lidmi. Nejčastější témata dětí jsou:

- Hrubé, agresivní chování verbálního i neverbálního charakteru.
- Krádeže a lhaní.

- Nadměrná aktivita a poruchy pozornosti.
- Obtížné dodržování pravidel, hranic a problémy s autoritou.
- Odmítání fyzického kontaktu nebo nadměrná přichylnost.
- Neplnění školních povinností, úteků z domu (Semerádová et al., 2011).

Starší děti tráví většinu svého času ve škole, je tedy logické, že pokud má dítě nějaké trápení, projeví se to právě tam. Přípravenost pro školní prostředí se pro děti s poruchou vztahové vazby sleduje ve čtyřech úrovních – rozumová, emocionální, sociální a somatická. Problémové děti mají v každé s těchto úrovní nějaký deficit oproti svým vrstevníkům. To se poté projeví jako poruchy chování nebo potíže s prospěchem (Kovařovicová, 2017).

4.4 Nastavení spolupráce s odborníky a institucemi

Každá doprovázející organizace musí mít zpracovaná vnitřní pravidla a postupy stanovující, jak probíhá spolupráce, výměna informací a v jakých případech spolupracují pracovníci s jinými odborníky a institucemi na naplňování potřeb dětí a pěstounů (Manuál implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany pro pověřené osoby, 2014).

Doprovázející organizace může poskytovat služby buď prostřednictvím svých zaměstnanců, nebo pomocí externích spolupracovníků. Může nakupovat služby psychologů, psychoterapeutů, právníků, speciálních pedagogů či jiných odborníků (Právní a finanční aspekty doprovázení, 2014).

Klíčový pracovník nejčastěji spolupracuje s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí, případně s dalšími organizacemi participujícími na podpoře rodiny (Semerádová et al., 2011).

Důležitá je také spolupráce se školskými institucemi a jejich zaměstnanci. Především u projevů problémového chování je vhodné konzultovat vhodný přístup k dítěti s učiteli, asistenty nebo vedením školských institucí (Sychrová, 2015).

5 Sociální práce v náhradní rodinné péči

Tak jako každý odborný přístup, i sociální práce v náhradní rodinné péči má svoje východiska, vývoj a specifika. Od doby novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí

z roku 2013 uběhlo šest let. Tato úprava měla zásadní dopad na pěstounskou péči a poskytování služeb náhradním rodinám. Stejně jako u sociálních služeb, tak i v oblasti SPOD byla stanovena povinnost zavádět standardy kvality do praxe a tím sjednotit přístupy v celorepublikovém rozsahu. Do té doby byla znát značná rozmanitost a různorodost poskytovaných služeb. Povinnost implementovat standardy kvality mají orgány sociálně-právní ochrany dětí i doprovázející organizace. Za tu dobu byla vytvořena řada metodik samotnými organizacemi, ale prozatím žádná z dílny Ministerstva práce a sociálních věcí jako nejvrchnějšího metodického orgánu. Komplexní metodika doprovázení pěstounských rodin, která by se opírala o výsledky kontrol kvality a naplňování standardů, prozatím chybí. Hlavními zdroji pro odbornou činnost sociálního pracovníka proto jsou: obecné zpracování teorií a metod sociální práce, metodiky pro práci s rodinou, formálně vydané metodiky větších nestátních neziskových organizací a zkušenosti a materiály ze zahraničí. V rámci legislativy jsou určující hlavně: Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, Občanský zákoník, vyhláška č. 332/2013 Sb., Metodický pokyn MPSV (ze dne 15. května 2013 k dohodám o výkonu pěstounské péče podle zákona 359/1999 Sb.), instrukce k čerpání státního příspěvku (Instrukce náměstkyně ministryně č. 14/2014) a standardy kvality SPOD. Z výše zmíněného výčtu zdrojů dochází v praxi v rámci každé organizace k začleňování těchto metod do přístupů práce s klienty a vytváření specifických metodik.

Doprovázení je pojem spojený především s dlouhodobou, pravidelnou a intenzivní službou určenou rodině jako celku. Sociální pracovník se snaží podporovat pěstouny ve vhodných přístupech ke svěřenému dítěti, zaměřovat se na komunikaci a interakce v rodině, véde rodinu ke stabilizaci, samostatnosti a rozvoji, a v neposlední řadě pracuje s pěstouny a jejich obavami, strachy a nejistotami pramenící z péče o dítě (Sborník praxe novely zákona o sociálně-právní ochrany dětí – s rozumem a citem, 2014).

Po celou dobu spolupráce s rodinou využívají pracovníci mnoho zásad a základních principů práce s rodinou jako například: empatii, přijímání a respekt, opravdovost, flexibilitu, tvořivost, trpělivost a dodržování etických a morálních zásad (Řezníček, 1994, cituji podle Chrenková, 2015, str. 22).

Sociální pracovník se s rodinou setkává také v jejich přirozeném prostředí, což je určitý zásah do soukromí klientů, který je potřeba ošetřovat. Vlastní domov je pro klienty určitým symbolem bezpečí, které pracovník svým způsobem narušuje. Pracovník by měl

užívat individuální přístup ke klientům, který zahrnuje pečlivé vyjasňování kontextu, ve kterém spolupracují (Chrenková, 2015).

Spolupráce pracovníka a rodiny má také charakter preventivní. Specifika péče mohou souviset hlavně s ranou deprivací dítěte, poruchou vztahové vazby, obtížnou minulostí, etnickou odlišností nebo zdravotním znevýhodněním. (Sborník praxe novely zákona o sociálně-právní ochrany dětí – s rozumem a citem, 2014).

5.1 Metody a specifika sociální práce s pěstounskými rodinami

Pečování o děti, které přicházejí do náhradních rodin je natolik specifická a různorodá, že je nutností, aby pěstounům pomáhal kvalifikovaný odborník znalý problematiky náhradní rodinné péče a mohl být pro rodinu užitečný. Dobrá práce klíčového pracovníka může eliminovat další pomoc jiného odborníka, jako například psychologa nebo psychoterapeuta (Dobrý pěstoun, 2018). Témata, ve kterých by se měl pracovník orientovat, se dají shrnout do čtyřech základních oblastí:

- 1) trauma a jeho zpracování;
- 2) vztahová vazba a způsoby její léčby;
- 3) identita dítěte a zpracování minulosti,
- 4) sounáležitost a kontakt s blízkými osobami (Dobrý pěstoun, 2018).

K definování fází a způsobu práce s klienty může sloužit Vyhláška č. 332/2013 Sb. o vzoru Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka, standardy kvality SPOD a zákon č. 359/1999 Sb. Jednotlivé fáze jsou: vyhledávání, posouzení životní situace, plánování, zaměřená na změnu u klienta, zaměřená na změnu sociálního prostředí klienta a fáze preventivní.

V rámci svého působení v organizaci vykonává sociální pracovník také nepřímé práce pro klienty, mezi které patří: dokumentace práce s rodinou, vypracování zpráv pro další spolupracující instituce, plánování a organizace aktivit, studium a sebe péče (Dobrý pěstoun, 2018).

5.1.1 Ideální péče

Je mnoho názorů na to, co je důležité pro úspěšnou pěstounskou péči. Shoda panuje v tvrzení, že u pěstouna musí proběhnout kvalitní příprava a vzdělání, odborné doprovázení, schopnost terapeutického rodičovství, dobře zpracovaná historie dítěte a vhodné nastavení kontaktu s biologickou rodinou (Dobrý pěstoun, 2018).

Děti přicházející do náhradní rodinné péče většinou prožily těžké trauma. Každodenní péče o takové dítě je velice náročná a vyžaduje nasazení a určitou odbornost pěstounů. Následky traumat jsou potom vidět v reálném životě dítěte a projevují se v jejich chování, prožívání a reakcích na svět okolo nich. Běžně používané výchovné přístupy u zdravých dětí v této oblasti nefungují. V praxi je zásadní včasná pomoc a péče o takovéto děti v kombinaci se vzděláváním a terapeutickým přístupem náhradních rodičů (Pávková, 2017).

5.2 Zpracování minulosti u dětí v pěstounské péči

Pod tímto názvem se může rovněž ukrývat několik dalších označení jako zpracování historie nebo životního příběhu. Často má spojitost s léčbou traumatu, rozvojem identity a vývojem vztahové vazby. Tato oblast je v náhradní rodinné péči tak obsáhlá, že vytváří podobor, ke kterému náleží specifické metody a techniky práce s klientem.

Dítě přichází do náhradní rodiny vždy s nějakou minulostí. Často se setkáváme s tím, že si pěstouni přejí, aby si jejich dítě nic nepamatovalo, anebo vše co možná nejdříve zapomnělo. Nezpracování těchto zkušeností z minulosti ovlivňuje chování a prožívání dětí, stěžuje pochopení jejich vlastní historie a utváření dobrého sebepojetí. Každé dítě reaguje trochu jinak, proto je zapotřebí být nastavený na potřeby dítěte a vyvíjet individuální způsoby pomoci a péče (Matějček et al., 2002). Pro zdravý vývoj dítěte a jeho identity je nezbytné, aby dítě minulost znalo, dobře jí rozumělo a vědělo, kdo všechno v jeho životě zaujímá místo. Pokud tomu tak není, vede to ve většině případů k projevům stresu, úzkosti, agrese, odmítání nebo lhaní (Vlčková & kol., 2015).

Každý člověk potřebuje někam patřit. Když známe sami sebe, můžeme potom lépe fungovat ve vztazích obecně. Velká většina dětí v pěstounské péči nezná svůj příběh celý a má v něm prázdná místa, nebo jim nedává smysl. Děti se snaží svoji přirozenou schopností s těmito místy pracovat pomocí fantazie, strachů, našťvaností nebo

vytěsněním. Pokud nemá dítě svou minulost vyřešenou, nemůže se naplno a kvalitně věnovat ani přítomnosti (Dobrý pěstoun, 2018).

Pokud náhradní rodiče s dítětem o minulosti nemluví, může se domnívat, že s ní a s ním samotným není něco v pořádku. Děti, které jsou odloučeny od svých biologických rodičů, potřebují vysvětlení nebo ujasnění, proč k tomu došlo a proč se o ně jejich nejbližší nemohli starat. Informace musí dítěti poskytovány úměrně věku, vhodným způsobem i obsahem. Období vhodné k začátku práce na životním příběhu dítěte je čistě individuální a na posouzení více osob. Platí pravidlo, že pokud jsou všichni připravení a cítí se na to, je vhodná doba. Není tedy otázka, jestli historii zpracovávat, ale kdy začít (Ryan & Walker, 2006, stránky 5–10).

Pokud má dítě minulost dobře zpracovanou, poznáme to tak, že zná všechna důležitá fakta, zná všechny lidi, kteří k němu patřili a umí svůj příběh jednoduše vyprávět včetně obtížných pasáží (Pávková, 2017).

5.2.1 Kniha života

Tato technika patří k z nejužívanějším a nejužitečnějším. Na její tvorbě se může podílet jak dítě, tak pěstoun za pomoci sociálního pracovníka a dalších osob.

Kniha života je technika kreativní, technické provedení může být velmi různorodé. Dítěti umožňuje projít si svůj život, zcelit informace, které již mělo, s těmi novými. Za pomoci dospělého může lépe vidět, kam patří, kým je, propojit minulost se současností. Děti mají techniku knihy života rády, protože je celá o nich, je to čas, kdy mohou být samy sebou. Od dospělých to vyžaduje za prvé tuto techniku umět, za druhé schopnost provázet dítě i složitými událostmi při zachování bezpečného prostoru pro dítě. Prostoru, kde dítě může vyjadřovat svoje emoce, aniž je hodnoceno, dospělý je s ním a pomáhá dítěti se s tím vyrovnat. (Dobrý pěstoun, 2018, str. 164)

Podoba knihy může mít mnoho forem. Předtištěné listy, koláže, fotky, předměty a jiné vhodné způsoby zpracování do fyzické podoby jsou věcí kreativity a společného tvoření s rodičem. Důležité je, aby vše vycházelo z individuálních přání dítěte a aby se na celé knize podílelo v co největší míře. Součástí knihy života může být:

- fakta o životě dítěte;
- pocity a vzpomínky;
- fotky, suvenýry, diplomy, dokumenty a jiné důležité předměty pro dítě (Černá et al., 2013).

Základní principy, které je nutné dodržet v práci s dítětem na knize života, jsou:

- vyjadřovat empatii a mít trpělivost,
- dávat najevo přijetí,
- zjišťovat pohled dítěte na jeho historii,
- být diskrétní,
- domluvit si signály ukončení nebo přerušení práce,
- dávat návrhy a reflektovat proces, propojovat souvislosti (Pávková, 2017).

Dítě se v průběhu práce může dostat do situací, kdy se dozví mnoho nových informací nebo objeví nové pohledy na známé situace. Reakce dítěte je přirozenou záležitostí. Zažívá zklamání, překvapení, zlost, vztek, radost. V konečném důsledku jsou to ale procesy léčivé. Kdyby tomu tak nebylo a dítě nemělo příležitost dané věci bezpečně zpracovat, neumělo by pak samo v budoucnu čelit podobným obtížným výzvám (Dobrý pěstoun, 2018).

5.3 Kontakt dítěte s biologickou rodinou

Toto téma je v náhradní rodinné péči obtížné nejen pro dítě, ale i pro biologickou rodinu, náhradní rodinu a pracovníky. Je to jedna ze stěžejních oblastí práce, která je nutná pro dobrý vývoj dítěte.

Možnost pravidelného, pozitivního a bezpečného kontaktu s biologickými rodiči umožňuje dítěti realisticky zpracovávat svou historii, opouštět fantazijní představy o rodičích a lépe chápat svou současnou situaci. (Vlčková & kol., 2015)

Podle Bonda má kontakt s vlastními rodiči sledovat zájem dítěte. Pro náhradní rodiče je to příležitost poznat kořeny dítěte a jeho minulý život, pro biologickou rodinu je to způsob, jak se vyrovnat s odloučením dítěte. Pokud nebudou zájmy dítěte na prvním místě, kontakt nesplní svůj účel. Kontakt by měl probíhat pouze tehdy, pokud přináší dítěti zjevný prospěch (2007, cituji podle Kocourková & Černá, 2018, str. 8).

Podle Pávkové (2017) lze hlavní pravidla nastavení kontaktů shrnout do čtyř základních pravidel:

1. Musí být dle potřeb dítěte.
2. Musí být pozitivní.
3. Musí být pro dítě bezpečný.
4. Musí být pro dítě smysluplný.

Děti mívají ke svým biologickým matkám a otcům rozporuplné postoje, některé vyjadřují vztek a odmítnutí, některé po nich touží a omlouvají je. V prvním případě, když dítě k dárci svého života chová negativní postoje, mívá někdy náhradní rodič falešný pocit výhry. V druhém případě, když dítě sní o své původní rodině, může pěstoun/osvojitel žárlit a dožadovat se od dítěte vděku za péči. (Uhlířová, 2014, str. 7)

Stěžejní postavou celého procesu kontaktu je pracovník, který má v kompetenci koordinovat, nastavovat a realizovat kontakt. Pracovník připravuje dítě, ošetřuje pěstouny a mírní očekávání biologických rodičů. Výsledek je ve velké míře závislý na odbornosti a zkušenostech pracovníka (Uhlířová, 2014).

Pozitiva, která kontakty přinášejí, jsou velice významná pro zdravý vývoj dítěte a jeho fungování v budoucnosti. Mezi hlavní přínosy patří:

- zlepšení psychologického prospívání dítěte;
- předcházení a zabránění nezdravé idealizaci, či demonizaci rodičů;
- podpora zdravého vývoje identity;
- kontakt může být pro dítě terapeutickým nástrojem (Pávková, 2017).

5.4 Dilemata sociální práce v oblasti NRP

Hlavním objektem zájmu náhradní rodinné péče je dítě a jeho biologická i náhradní rodinu. V této oblasti se dostává sociální pracovník k řadě situací a událostí, ve kterých musí volit citlivé postupy a dobře reflektovat svou práci a kontext jejich působení. Níže jsou uvedena nejčastější dilemata, která pracovník v přístupu ke klientů řeší.

- Forma a délka kontaktu dětí s biologickými rodiči.
- Role pracovníka ve vztahu ke klientovi – partner nebo expert.
- Volba přístupu pomoci nebo kontroly.
- Užití reflexivního nebo defenzivního přístupu (Dobrý pěstoun, 2018).

6 Představení vzdělávacího programu

Tento specifický program zaměřující se na vztahovou vazbu a přístup pěstounů v péči o dítě byl vytvořen pracovníky Centra náhradní rodinné péče Domov a rodina v roce 2018. Podnětem a zdrojem informací pro přípravu programu byl vzdělávací program pracovníků realizovaný v roce 2017 Ministerstvem práce a sociálních věcí s názvem „Specifika péče o děti v náhradní rodinné péči“. Stejný název použili pracovníci pro upravený program pro pěstouny organizace.

Vzdělávání bylo realizováno v roce 2018 v měsících květnu a červnu na víkendových pobytech, kde pěstouni plnili své vzdělávací povinnosti. Tvůrci i lektory byli pracovníci Centra: Bc. Ondřej Máslo, Bc. Michaela Chlápková a Mgr. Blanka Hájková. Na celkem pěti pobytech se vzdělávalo přes padesát pěstounských rodin.

Obsah vzdělávání koresponduje s teoretickou částí této práce. Pěstouni byli vzděláni v následujících tématech v daných rozsazích:

- Zahájení a seznámení účastníků s obsahem a cílem semináře – 1 hodina;
- Teorie a typy vztahové vazby – 5 hodin;
- Neurologie, genetika – 2 hodiny;
- Zablkovaná důvěra, zablkovaná péče – 2 hodiny;
- Terapeutické rodičovství – 2 hodiny;
- Návuk praktických dovedností – 3 hodiny;
- Problémové situace v péči o děti – 2 hodiny;
- Historie dítěte, diagnostika poruch attachmentu – 3 hodiny;
- Terapie a léčba – 2 hodiny;
- Reflexe, zpětná vazba, evaluace – 2 hodiny.

Vzdělávání bylo plně přizpůsobeno cílové skupině jak formou, tak obsahem. Důraz byl kladen především na aktivní účast pěstounů a zapojení svých zkušeností a kazuistik z praxe. Teoretické bloky byly proloženy praktickými cvičeními, která pomáhala integrovat poznatky do praktických dovedností pěstounů. V průběhu dne byly pravidelné pauzy na občerstvení, oběd a večeri.

Vzdělávání, které se podařilo zrealizovat, bylo svým rozsahem a šířkou tematického záběru netradiční a ojedinělé. Mnoho organizací vzdělává podobná témata v několikahodinových blocích, které na sebe nijak nenavazují. Tento program byl

unikátní provázáním daných oblastí s praxí a zkušenostmi pěstounů. Vytvořil se tak program komplexní, rozsáhlý a reagující na potřeby pěstounů. Jeho přínos bude ověřován v následujícím výzkumu.

Shrnutí teoretické části

Oblast náhradní rodinné péče je široké téma, které zahrnuje mnoho specifik. Především je to propojený systém institucí a odborníků, kteří participují na podpoře dítěte v jeho náhradní rodině. Každá část tohoto systému je důležitá pro dobrý výsledek. Jako zásadní se z teoretické části jeví poznatek, že děti přicházejí do náhradních rodin s minulostí, zkušenostmi a také traumaty. Mají své specifické potřeby a také projevy. Na náhradní rodiče jsou kladeny značné nároky zaměřené na vhodný přístup ve výchově a péči o takové dítě. Pěstoun musí být odborníkem na vytvoření individuálního výchovného a léčebného přístupu. Takový úkol ale stěží zvládne sám. Proto existuje síť institucí a odborníků, kteří náhradním rodičům pomáhají a podporují je. Všem tedy hlavně jde o zdravý vývoj dítěte a jeho lepší budoucnost.

Jako zásadní teorií pro úspěšný výkon náhradního rodičovství se dle literatury a dosavadních výzkumů jeví teorie vztahové vazby, kterou před desítkami let objevil Bowlby. V aktuální době se z této teorie stále těží a aplikuje se do vhodných přístupů ke všem dětem. Vazba mezi pečující osobou a její způsob vztahování se k dítěti je nutná pro zdravý psychomotorický vývoj dítěte a ovlivňuje jeho budoucí fungování v mezilidských vztazích a náhledu na sebe samotného.

Hledání vhodných léčebných a výchovných přístupů je záležitostí dlouhodobou a náročnou. Pěstounům pomáhají jejich sociální pracovníci v rámci doprovázející organizace. Pěstouni mají také povinnost vzdělávat se a umožňovat a prohlubovat kontakt dítěte s jeho biologickou rodinou. Vhodná a cílená edukace pěstounů je úzce spjata s úspěšností péče o dítě a jeho prospěchem ve všech sférách života. Propojení vzdělávání a přístupu orientovaném na vztahovou vazbu bude tématem výzkumu v praktické části této diplomové práce.

PRAKTICKÁ ČÁST

7 Metoda

7.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Na základě zpracování témat uvedených v teoretické části a v souladu s prostudovanou literaturou, je hlavním výzkumným cílem **evaluace vzdělávacího programu zaměřeného na vztahovou vazbu, který pěstouni absolvovali.**

Dílčí oblasti, které se váží na hlavní cíl, jsou:

- a) reflexe samotného programu;
- b) zhodnocení možného vlivu programu na pěstounův přístup k dítěti;
- c) zhodnocení možného dopadu na pěstouna samotného;
- d) hodnocení programu.

Výše uvedený cíl výzkumu je stanoven také proto, že se jedná o specifické propojení oblasti sociální s oblastí psychologickou. Motivací bylo zjistit, jak se v tomto programu daří předávat teoretické poznatky o vztahové vazbě samotným pěstounům a zda pro ně toto vzdělávání má praktický přínos.

Výzkumný cíl bude zjišťován výzkumnou otázkou:

HVO: Jak pěstouni hodnotí vzdělávání, které je zaměřené na poruchy vztahové vazby?

Na tuto otázku navazují další dílčí otázky:

- Jaký dopad má absolvované vzdělávání pro pěstouna v péči o svěřené děti?
- Jaké dopady má vzdělávání na osobní život pěstouna?
- Jak pěstoun celkově hodnotí samotný vzdělávací program?

7.2 Výzkumný soubor

Výzkum probíhal ve spolupráci s organizací Centrum náhradní rodinné péče Domov a rodina. Participantů jsou klienti této organizace, kteří naplňují své povinnosti průběžného vzdělávání absolvováním vzdělávacích víkendových pobytů. Na jaře roku 2018 byli pěstouni proškoleni ve vzdělávacím programu nazvaném „Specifika péče o děti

v náhradní rodinné péči“ v celkovém rozsahu 24 hodin. Bližší popis tohoto programu byl uveden v teoretické části této práce. Od realizace vzdělávání do doby, kdy byly provedeny rozhovory s participanty, uběhl bezmála jeden rok. Pěstouni tedy měli dostatek času na vstřebání teoretických poznatků a jejich aplikaci do praxe. Tento časový úsek je vnímán jako dostatečný, pro relevantní reflexi daného vzdělávání a hlavně přístupu, který mohli pěstouni vyzkoušet ve výchově ke svěřenému dítěti.

Výzkumný soubor tedy tvoří lidé vybraní záměrným kritériálním výběrem. Kromě hlavního kritéria – absolvování vzdělávacího programu zaměřeného na vztahovou vazbu, byla další kritéria následující: pěstouni se zkušeností s péčí o alespoň jedno svěřené dítě a zároveň aktivně spolupracující s doprovázející organizací a s klíčovým pracovníkem. Dalším kritériem byla také ochota samotných pěstounů účastnit se výzkumu a snaha o získání participantů reprezentující různorodost povahy pěstounské péče. To znamenalo zahrnout do výběru pěstouny mající dítě v péči v příbuzenském vztahu nebo naopak zcela bez příbuzenských vazeb, pěstouny ve středním věku a pěstouny v důchodovém věku. Sledovaným kritériem byl také věk dítěte, o které pěstoun pečuje. Na základě těchto kritérií bylo vybráno pět respondentů. Toto číslo bylo zvoleno také s ohledem na rozsah a typ práce – J. A. Smith (2015/2019, str. 42) doporučuje pro účely diplomové práce velikost souboru 5–6 respondentů, pokud se jedná o kvalitativní design výzkumu.

Tabulka 1 Přehled participantů (vlastní zdroj)

	Pěstoun A	Pěstoun B	Pěstoun C	Pěstoun D	Pěstoun E
<i>Druh péče o dítě</i>	Pěstounská péče	Poručnická péče	Pěstounská péče na přechodnou dobu	Poručnická péče	Pěstounská péče
<i>Počet dětí v péči</i>	1	2	Aktuálně 1 (dříve 1)	1	1
<i>Věk pěstouna</i>	50	52	59	79	42

<i>Příbuzenský vztah s dítětem</i>	ne	Ano (babička)	ne	Ano (babička)	ne
<i>Věk dítěte/děti</i>	11	5	0–1	17	3
		5	2–3		5
					6

Důvod výběru stanovených kritérií je založen na snaze o vytvoření heterogenního souboru k účelu zkoumání daného vzdělávání určeného široké skupině pěstounů. Výzkumný soubor odráží strukturu pěstounské péče v České republice a zahrnuje všechny její druhy a jedinečnosti. Snaha o rozmanitost výzkumného vzorku je vázána na specifickou každé formy pěstounské péče. V důsledku toho jsou očekávány různorodé odpovědi pěstounů, které tak budou lépe odrážet celou škálu hodnocení vzdělávacího programu.

7.3 Etika výzkumu

Pro volbu výzkumného souboru byl využit zaměstnanecký poměr výzkumníka v doprovázející organizaci pěstounů – Centrum náhradní rodinné péče Domov a rodina. Právě tato organizace má zpracovaný systém individuálního vzdělávání, které realizuje na víkendových pobytech pro pěstouny a jejich rodiny. Výzkumník působí v této organizaci na pozici metodika a sociálního pracovníka. V rámci tohoto vzdělávacího programu byl i jeho lektorem, a to v rozsahu jedné třetiny, ostatní části lektorovali další pracovníci z organizace. V rámci realizace vzdělávání byl se všemi účastníky programu navázán pracovní vztah (lektor-účastník).

Výběr konkrétních pěstounů vhodných pro zařazení do výzkumu probíhal prostřednictvím oslovení klíčových pracovníků organizace, aby vytipovali pěstouny odpovídající stanoveným kritériím. Konečný výběr participantů proběhl v duchu co největší různorodosti vzorku.

Realizace výzkumu prošla schválením vedením organizace, bylo umožněno vést rozhovory s pěstouny a získat tak potřebná data pro výzkum. Participanté souhlasili s provedením rozhovoru a použitím jeho obsahu pro výzkumné účely. Všichni pěstouni informovaně souhlasili s analýzou a poté se zveřejněním výsledků výzkumu v diplomové práci. Podmínkou byla anonymizace všech participantů, zachování mlčenlivosti a citlivé

nakládání ze získanými informacemi. Každý sociální pracovník vykonávající práci v náhradní rodinné péči má pověření sociálně-právní ochrany dětí, které ho opravňuje jednat s pěstouny a jejich svěřenými dětmi za podmínek zachování mlčenlivosti. Pěstouni poskytnuli rozhovory pod kódovým označením A – E. V diplomové práci nejsou uváděny žádné bližší údaje, díky nimž by bylo možné osoby identifikovat.

Pro vedení rozhovorů je zcela zásadní ošetřit bezpečí participantů a nastolení důvěrné atmosféry. Jelikož se tazatel i participanté znali z realizace provedeného vzdělávání, bylo nutné nastavit rozhovory tak, aby byly validní a ovlivnění tímto faktem bylo minimální. K udržení bezpečí byla využita zkušenost tazatele s vedením a nastavením rozhovorů z praxe sociálního pracovníka. Zejména vysvětlení kontextu rozhovoru, organizace, cíle a celého průběhu přináší participantům jistotu a odstranění obav. Zásadní pro pocit důvěry je příslib mlčenlivosti a anonymity, kterou bude pracovník dodržovat. Uvolněné atmosféře přispívá i znalost tazatele jako lektora vzdělávacího programu. S tím také vyvstává další etické dilema a to, zda nebudou participanté při odpovědích ovlivněni danou skutečností. Toto je ošetřeno především tím, že při výběru vhodných participantů byl kladen důraz na neexistenci bližších osobních i profesních vazeb mezi tazatelem a participantem. Pěstouni byly tedy doprovázeni jiným klíčovým pracovníkem a jediný vztah mezi tazatelem a pěstouny byl vytvořen při lektorování programu, což bylo v době před jedním rokem.

V rozhovorech byl kladen důraz zejména na vysvětlení jednotlivých rolí a jejich odlišností (pracovník × lektor × tazatel). Dále také na myšlenkovou volnost při definování odpovědí na dané otázky tazatele a neexistenci následků pramenících z nich. Výsledky výzkumu jsou anonymizovány hlavně pro účel výzkumu, ne pro hodnocení daného pěstouna. Nebudou tedy mít dopad na další fungování pěstouna v organizaci, anebo možného přístupu pracovníka k němu. Žádné informace nebudou nikomu předávány a bude s nimi bezpečně zacházeno. Tak bylo ošetřeno možné negativní hodnocení pěstounů nebo případná kritika organizace. Tazatel se orientuje zejména na svoji roli v rozhovoru, a tak určuje daný rámec, ve kterém se budou oba účastníci pohybovat. Pro sdělení kritiky je důležité udržovat důvěru během celého rozhovoru a vysvětlit, jak bude s danou informací nakládáno.

Z výše popsaného vyplývá pro tazatele několik dilemat, která jsou pro výzkum důležitá. Ta mají svá rizika, ale také přínosy. Pro ošetření rizik je zásadní pevné držení rozhovoru ve smyslu důvěry, bezpečí a vyjasnění kontextu. To vše by měl tazatel díky

svým zkušenostem ze sociální práce, psychoterapeutické činnosti a lektorské praxe zvládnout. Poté může těžit z dobrého napojení s participanty a přínosného rozhovoru. Výhody jsou zejména v kontinuitě celého procesu vzdělávání. Autor diplomové práce je tvůrcem programu, lektorem a zpracovatelem evaluace. To dává možnost řídit a kontrolovat celý proces vzdělávání se závěrečným vyhodnocením. Hlavní přínos tohoto kontextu je v možnosti aplikovat dané výsledky zpět do praxe a další běh vzdělávání aktualizovat a inovovat o zpětné vazby samotných účastníků. Již po realizaci vzdělávání vznikala u lektorů řada otázek, která směřovala k programu a jeho užitečnosti a zejména možnostem změn do budoucna. Výzkum v této diplomové práci je tedy dobrou příležitostí k uchopení hodnocení vzdělávacího programu relevantní výzkumnou metodou a směřující k validním výsledkům. Přínos a hlavní zjištění tohoto výzkumu budou aplikovány do revize dalšího plánovaného vzdělávání pro pěstouny. Tím je očekávána určitá korekce daného programu a zvýšení užitečnosti jak pro pěstouny, tak pro celou organizaci. Pro samotného autora přináší volba daného výzkumného souboru a metod příležitost k ověření vlastní práce a její přínosnosti cílové skupině.

7.4 Sběr dat

Hlavní metodou sběru dat je polostrukturovaný rozhovor, který bude realizován s vybranými pěstouny. Miovský (2006) uvádí, že při jeho užití jsou vytvořeny okruhy otázek, které jsou potom s participanty probírány. Rozhovor není vázán pevnou strukturou, je tedy možné klást doplňující otázky, měnit jejich pořadí a celkově se přizpůsobit daným okolnostem a podle toho, jak rozhovor probíhá. V průběhu rozhovoru je možné začlenit i nová témata, která vyvstávají z rozhovoru a je jen na tazateli, zda taková témata zahrne do daného rozhovoru a zda odpovídají cíli výzkumu.

Pěstouni mají možnost volby prostředí, ve kterém budou rozhovory realizovány. Záleží tedy na jejich preferencích. Mají možnost volit mezi domácím prostředím, kanceláří v rámci doprovázející organizace, nebo jiném místě, na kterém se s tazatelem domluví. U rozhovoru jsou přítomni tazatel a participant, nikdo jiný. Otázky jsou v rozhovoru pokládány volně podle stanované mapy témat (příloha F). Doplňující otázky budou použity v případě rozvinutí důležitého tématu v závislosti na výzkumných otázkách. Tazatel je veden nedirektivním přístupem kladení otázek s neutrálním postojem k odpovědím participantů bez zjevného verbálního i neverbálního hodnocení.

Rozhovory byly zaznamenány na digitální zařízení, které slouží jako zdroj dat pro přepis rozhovoru do formy vhodné k pozdějšímu zpracování dat. V rozhovorech je zachována diskrétnost a anonymita participantů. Nejsou zmiňována jména, ani jiné identifikační údaje.

7.5 Zpracování dat

Jako hlavní metoda pro zpracování rozhovorů je s ohledem na cíl výzkumu zvolena tematická analýza dat. Tato metoda byla samostatně teoreticky popsána autorkami Braun a Clarke (2006/2019), které zároveň doporučily postup, který by měl být při realizaci dodržen. Tuto analýzu dat pojímají jako metodu, která může být použita pro určení, analýzu a zvýraznění témat v získaných datech.

Existují dva přístupy, které Braun a Clarke (2006/2019, stránky 77–101) doporučují k využití tematické analýzy: deduktivní a induktivní. V induktivním přístupu není zapotřebí předem stanovovat výzkumnou otázku, ta vyvstane až v průběhu analýzy. Deduktivní postup je podpořen určitým náhledem na data již předem, výzkumná otázka je tedy známa a předem stanovena. Dále může výzkumník volit mezi dvěma úrovněmi – explicitní úrovní nebo interpretační, kde hledá „mezi řádky“, případně, co by mohlo „být“ za daty schované. Tematická analýza dává důraz na výzkumníkovu transparentnost a popis praktického i teoretického kontextu, ze kterého vychází, případně, co ho ovlivnilo a jakým postup se tedy rozhodl jít.

Při realizaci analýzy bude dodržován přesný postup navržený Braun a Clarke (2006/2019, stránky 77–101). Analýzu přirovnávají k „výtahu“ a jeho pohybu dolů a nahoru. Stejně tak by se měl pohybovat výzkumník v různých fázích analýzy, na které si vyčlení dostatek času pro případné úpravy a revize. Celý postup je rozdělený do šesti po sobě jdoucích fází:

- 1) Seznámení se s daty: je doporučeno projít celý textový soubor dat a při druhém pročtení si zaznamenávat první poznámky a nápady.

- 2) Tvorba prvních kódů: zde výzkumník kóduje všechny části rozhovoru, které mu přijdou zajímavé. Doporučení směřuje k barevnému zpracování kódů vhodným způsobem tak, aby byly přehledně spojeny s textem. Kódovat by se mělo vše podstatné a

důležité pro výzkum. Důraz je kladen na zachování kontextu dat a omezovat redukci textu.

3) Hledání témat: získané kódy by se měly spojovat do vyšších celků, hledat zastřešující témata. Vhodná je grafická vizualizace vztahů mezi tématy, kódy a mezi různými úrovněmi. Užitečné mohou být grafy, tabulky nebo různé mapy.

4) Kontrola logické posloupnosti témat: revize toho, zdali vygenerovaná témata jsou v souladu s kódy, pokud ano, tak zdali odpovídají také celému souboru dat. Významné je sledovat, zda se jednotlivá témata nepřekrývají, kontrolovat logičnost a smysluplnost celého celku. V případě objevení nesouladu a nesrovnalostí, je opět nutné „sjet zpět do nižšího patra“ a celý proces, případně jednotlivé fáze opakovat.

5) Definice a jména témat: každé získané téma by mělo odpovídat vyššímu celku, upřesňují se také názvy témat. Na první pohled by mělo být zřejmé, co konkrétního téma znamená, co k němu náleží.

6) Tvorba zprávy: obsah by měl obsahovat zřejmé a názorné příklady. Konečná analýza by měla odpovědět na hlavní výzkumnou otázku.

V diplomové práci je předem stanovena hlavní výzkumná otázka, je tedy znám určitý náhled na data již předem. Z tohoto důvodu bude použit deduktivní přístup s explicitní úrovní kódování dat. Výzkumná otázka, na kterou se pokusí analýza a vyhodnocení dat odpovědět tedy zní: **Jak pěstouni hodnotí vzdělávání, které je zaměřené na poruchy vztahové vazby?**

V prvním kroku byly nejprve přepsány všechny provedené rozhovory do MS Word. Potom následovala fáze, ve které došlo k seznámení se s textem a záznam prvních nápadů a poznámek. Po tomto kroku došlo na revizi všech poznámek a na doporučení Braun a Clarke (2006/2019) byly pročteny celé rozhovory ještě jednou. Během této fáze došlo ke zpřesnění některých nápadů a poznámek. Poté následovalo vyhledávání prvních kódů. Části, které byly zajímavé, byly barevně zvýrazněny a formou poznámky byl zapsán název kódu. Kódy byly buď přímo přejaté z textu, nebo upravené tak, aby dávaly smysl. Následně byly kódy sepsány do přehledné tabulky pod sebe. Takovýto postup byl

aplikován u každého rozhovoru. Pokud se některé kódy opakovaly, byla evidována jejich četnost. Nové kódy z dalších rozhovorů byly postupně doplňovány na výše zmíněný přehled. Po okódování všech rozhovorů tak vznikl soubor všech kódů a jejich četností ze všech pěti rozhovorů.

Tabulka 2 Ukázka postupu kódování rozhovorů (vlastní zdroj)

Datový extrakt / výrok	Kód
Hm. Proměnilo se to teďka v poslední době teprve. Začaly pořádně čertit a zlobit a začly víc, začly plakat konečně. To nebylo předtím.	Připoutávání se
Že jsem si uvědomila, že vlastně kopíruju v podstatě do určitý míry chování svezích rodičů ke mně a že jsem to pak i na těch svezích dětech uplatňovala.	Kopírování výchovy rodičů

Dále šlo o spojování kódu do vyšších celků – témat a subtémat a patřila k nejnáročnější částem výzkumu. Témata bylo zapotřebí často upravovat tak, aby v nich nedocházelo k překrývání dat. Pomáhalo zpětné navracení k předešlým krokům analýzy. Poté následoval krok č. 4 – revize získaných témat.

Tabulka 3 Ukázka tvorby témat a subtémat (vlastní zdroj)

Kód	Subtéma	Téma
Kontinuální povinné vzdělávání	Doprovázející organizace	Doprovázení pěstounů
Podpora organizace		
Společná práce s klíčovým pracovníkem	Podpora pracovníků	
Podpora odborníků		
Spolupráce – klíčový pracovník a terapeut		

Dobrá organizace pobytu	Spokojenost s organizací	
Důležitost správně fungující organizace		
Mít možnost vzdělávat se a zdarma	Nízké náklady	
Zlepšovat osvětu a veřejné mínění	Osvěta	
Dobrá péče od bio rodičů	Rodiče dítěte	Zpracování historie dítěte
Respekt k rodičům dítěte		
Pochopení rodičů dítěte		
Zpracování minulosti	Práce s životním příběhem	
My backpack		
Traumatické projevy	Vliv traumatu a deprivace na dítě	
Vše je vina dětského domova		
Odloučení od rodiny a vliv na dítě	Odtržení dítěte od pečujících	
Osobnost dítěte jako faktor		

Závěrečné fáze se již zabývaly spíše přesným popisem dat. Celý postup byl náročný zejména zpracováním velkého počtu kódů, subtémat a témat, které vzešly z pěti analyzovaných rozhovorů.

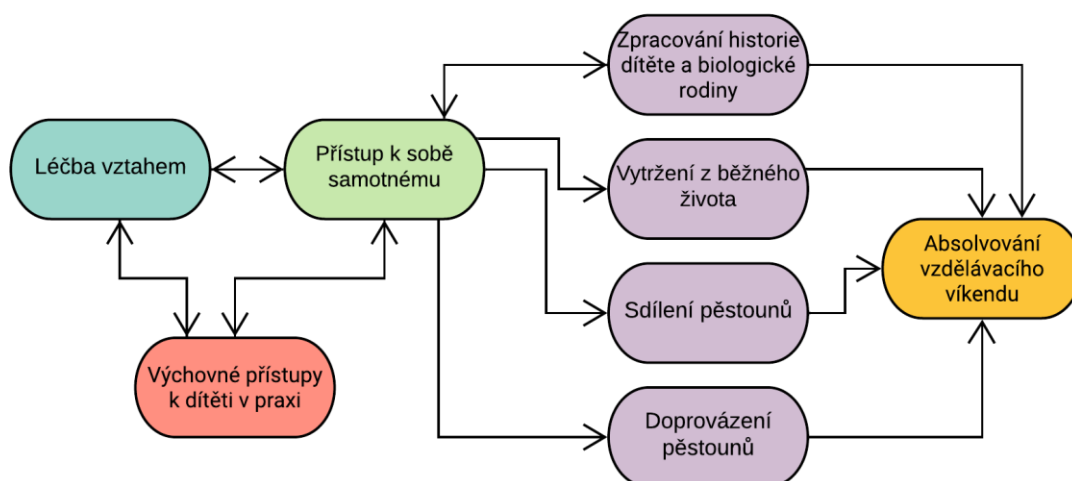
Celý proces kódování dat byl také ve snaze zvýšit celkovou validitu výzkumu konzultován s kolegyní psychologického vzdělání pracující na pozici odborného asistenta na vysoké škole. Takovéto konzultace byly velice přínosné a pomáhaly zvýšit přesnost kódů, přiřazených subtémat a tvorbu témat tak, aby se nepřekrývala a měla logickou posloupnost. Externí pohled na kódování dat vnesl do výzkumu potřebný nadhled a reflexi, která se z vnitřku výzkumu zajišťuje velice obtížně.

Výsledné názvy témat byly voleny v souladu s deduktivní a explicitní úrovní kódování. Tedy tak, aby co nejvíce odpovídala obsahu rozhovoru a stanovené hlavní výzkumné otázce.

8 Výsledky výzkumu

Analýzou rozhovorů s pěstouny vzniklo osm hlavních témat, která jsou spojována s absolvováním a hodnocením vzdělávacího programu zaměřeného na vztahovou vazbu.

Obrázek 6 Mapa výsledných témat se vzájemnými vztahy (vlastní zdroj)

Doprovázení pěstounů

Toto téma zahrnuje především vyjádření pěstounů směrem k nutnosti dobře **fungující** doprovázející organizace, kterou pěstouni musí ze zákona mít. Pro většinu pěstounů byla zásadní **podpora** této organizace (Příloha A, řádky 84–86: „*no anebo už i ty, co mají děti, určitě by jim to v některých případech pomohlo, nebo když mají třeba problémy s dětma, tak když nejste v žádné takovéto organizaci, tak nemáte takovouto podporu psychologickou*“). Četnost těchto kódů byla nejvyšší.

Spokojenost se vzdělávacím pobytem a **organizací vzdělávání** je základní motivací pro samotnou účast pěstounů (Příloha A, řádek 384: „*To máte vždycky pěkně udělaný, někdy je to dlouhý, ale když se to má stihnout za ty dva dny.*“). Pěstouni přemýšleli o kontinuálním povinném vzdělávání jako o způsobu, jak se dozvědět **nové informace** v rámci krátké doby. Většinou vnímají vzdělávání pozitivně, přínosně, popisují **změnu v přístupu** k této povinnosti z dřívějšíka (Příloha A, řádek 116, „*to je po každém tom školení se dozvím něco, co jsem v životě neslyšela a nečetla*“) a nutnost **stále se učit** (Příloha A, řádek 269, „*ano a právě téma školeníma to člověk pochopí, proč jsou (děti) jiní*“). Vzdělávání funguje také jako zdroj nových přístupů, které šíří dále (Příloha A,

řádky 121–122, „*a ne, že by všechno bylo vždy zajímavý, ale vždycky v tom jsou takový, že to toho člověka obohatí, já pak když přijedu, tak to vypravuji známým*“).

Kvalitu a spokojenost s doprovázející organizací pro pěstouny do určité míry určoval vztah a spolupráce s přiděleným **klíčovým pracovníkem** (Příloha E, řádky 70–72, „*vždycky se bavíme s tou paní Chlápkovou, když tu je, protože ona prostě, ten attachment je taky takový její téma, poměrně že to často řešíme, bavíme se o tom*“). Klíčový pracovník je v nejčastějším kontaktu s pěstounem, je tedy nedílnou součástí celkového dojmu směřujícího od pěstouna k doprovázející organizaci. Dle vyjádření účastníka má **vzájemný vztah** zásadní roli v celém procesu podpory (Příloha A, řádky 399–400, „*pak když tam slyšíte ty lidi, ty byli někde z Jičína, ty byli hrozně překvapení Vaším přístupem k nám, a co máme zajištěného, to asi taky nemají všude!*“). Důležitá je pro pěstouny také spolupráce s dalšími odborníky, zejména **psychoterapeutem**. Zmíněna byla také spokojenost se vzděláváním, pobytem samotným a s faktem, že je vše realizováno zdarma (Příloha A, řádky 135–136, „*ne já jsem vždycky spokojená, já si myslím, že to zato stojí, že máme tu výhodu, že to můžem zadarmo pomalu, jako*“).

Sdílení pěstounů

Téma obsahuje zejména **sdílení zkušeností** pěstounů navzájem na víkendových vzdělávacích pobytech (Příloha A, řádky 18–19, „*jo a pak si z toho pamatuji dva pěstouny, to byli dva mladí lidi a dostala se k nim větší holčička, asi třináctiletá, nějaká sestřenice, takže na ně si hodně pamatuji*“). Pěstouni popisovali hlavně zkušenosti, které se jim vryly do paměti díky specifiku, které upoutalo jejich pozornost. Většinou to byl špatný přístup k výchově dětí nebo emoční, citová náročnost situace, sdílená mezi pěstouny. Patří sem tedy **předávání zkušeností a informací** (Příloha B, řádky 306–308, „*ten pátek večer a v sobotu večer to jsme se slezly s téma ostatníma, když už ty děti vlastně ležely, jsme si povídali o tom, jak ten život opravdu chodí, protože všechno si takhle si to mezi neřeknem*“), **přínos jiných osob, interakce s dalšími pěstouny a sdílení společných zážitků** (Příloha C, řádky 12–16: „*A vybavuji si opravdu nejvíc ze všeho ten problém kvůli holčičce, která nechtěla být vlastně. Byla u nějaký rodiny dohozená, do rodiny nějakých mladejch pěstounům, kteří v podstatě seděli vedle mě a řešilo se tam, to že ta holčička tam asi sama nebyla úplně spokojená a že ty lidi jí tam ani moc neakceptovali v té rodině*“).

Mnoho procesů, které se ve skupině pěstounů dějí, lze označit za **skupinovou dynamiku**. Skupina často sama korigovala žádoucí chování i přístup ke vzdělání. Každý z dotazovaných pěstounů vyjádřil sdílení s ostatními pěstouny jako jeden ze zásadních přínosů, který se pojí se vzdělávacím programem (Příloha A, řádky 283–285, „*a že Vám to někdo řekne třetí, že vždycky to je, a je jiný se na to koukat v televizi, když jste mezi desíti lidma a ještě ty lidi něco řeknou, ty jiný, co poslouchají, vždycky to má jiný rozměr.*“).

Pěstouni také popisovali **sdílení dětí mezi sebou** v době, kdy se sami vzdělávají a děti mají volný čas nebo animační program (Příloha D, řádky 107–110: „*A o čem komunikovala s tím Michalem, o tom nemám tušení, jo, to jako... i když tam si myslím, že si chodila vylejvat občas svý mindráky, nebo svý problémy, že to řešila hlavně s tím kamarádem*“).

Zmíněn je také přínos celé **komunity** pěstounů k osobnímu užítku člověka pečující o svěřené dítě (Příloha B, řádky 101–102 „*Určitě je to dobrý, to sdílení. Určitě víte, že já tam mám ty děti nejmenší tak zpracovávám to, co se všechno může stát, až třeba povyrostou*“).

Vytržení z běžného života

Z odpovědí participantů a následného kódování je zřejmé, že víkendové vzdělávání plní také funkci jakéhosi vytržení z jejich každodenního stereotypu. Pěstouni na vzdělávání tráví tři dny. Mají prostor i pro své pojetí trávení volného času. Mnoho z nich tuto možnost využívá. Zvýšená četnost kódů se týkala volnočasových aktivit, jako je **bazén, hřiště** nebo opékání buřtů. Děti mají možnost si hrát s ostatními dětmi nebo podniknout rodinný výlet a trávit tak společný čas (Příloha A, řádky 363–365: „*Ale i Mates je spokojený, že tam je s dětma. I pro tu rodinu, že jedou vždycky. Můj muž si třeba neodpočne, protože nevydrží nic nedělat, ale mě přijde, že to je dobrý, že jsme zavřený i ty dva dny spolu*“).

Dva participanté se vyjádřili pochvalně o možnosti využít animační program pro svěřené děti v době vzdělávání pěstounů. Popisují pocity odpočinku a úlevy, když mohou děti svěřit na chvíli do péče třetí osoby (Příloha B, řádky 281–284: „*Asi ne, mě to takhle vyhovuje jak to je. Už jenom s tím, že tam přijedem s těma dětma, že vlastně máme i tak nějak na půl jakoby klid, protože jsou tam ty animátoři, protože si ty děti rozeberou, i v tom je to přínosnější, nějak to vnímáte jinak, než když máte za zádama ty děti*“). Jedna

odpověď byla s výhradami k animaci a jejímu vedení (Příloha E, řádky 57–64, „... *po tom co následovalo vlastně s dětma našima, bylo to, že oni kopírovaly chování těch starších dětí, s kterýma tam byly. A z toho jsem byla opravdu jako nepříjemně jako taková překvapená. Jakože takhle ne, tak tohle bylo jediný, co takový bylo negativní. Že sem si říkala, že by to chtělo uchopit nějak jinak. Aby ty malý děti, který ještě v tý nápodobě a hodně přebíraj od těch starších, ty jejich vzorce chování. Tak aby tohle nezažívaly. Nějaký ty negace a hrubost třeba, že to asi nebylo úplně vhodný je dát jako dohromady. S někým, kdo to neumí pedagogicky jako podržet“).*

Uspokojení odpočinku pěstounů a možnost využít doprovodné aktivity kvitovala i participantka s označením D, jež byla nejstarší absolventkou vzdělávacího programu (Příloha D, řádky 299–301: „*Já bych řekla, jak bych to řekla, že to bylo příjemné, protože se poznali celou řadu jinejch věcí, ke kterým bychom se jinak nedostali. Jako ty sportovní, v tom Klokočí to bylo vůbec zajímavé. Jak to, ty výlety do skal a podobně“).*

Zpracování historie dítěte a biologické rodiny

Zpracování minulosti patří k těm významnějším tématům pro oslovené pěstouny. Všichni si jsou vědomi důležitosti, kterou v sobě toto téma skrývá, proto k němu také přistupují obezřetně a volí vhodná slova. Nedílnou součástí všech pěstounů je i přemýšlení o **rodičích dítěte**. Zejména nepříbuzenští pěstouni přistupují k přemýšlení o rodičích dítěte se snahou je **pochopit, respektovat** je a hledají zároveň i nějaké **dobré chvílky**, které se svým dítětem zažili (Příloha A, řádky 105–109: „*Tam jsem si uvědomila, že ty jeho biologický rodiče na něj museli být hodný, když byl miminko. Museli mu věnovat určitě lásku, nebo to pečovatelsví, protože určitě nemá žádný...trauma“).*

Pěstouni čelí **minulosti dítěte**, se kterou se musejí nějakým vhodným způsobem vyrovnat, což pro ně není v mnoha případech vůbec jednoduché (Příloha B, řádky 195–197 „... *já jsem se nemohla spíš vyrovnat s tím, proč ty rodiče to udělali, tohle mě strašně tížilo, že ty děti za to nemůžou a co, jaký jsou lidi, tohle já беру jako jinou kategorii“).* V každé pěstounské péči musí pěstoun zpracovat téma **odloučení dítěte od rodičů** a být dítěti vhodným partnerem pro zvládání jeho těžkostí, které z toho pramení. Z rozhovorů vyplývalo, že jsou pěstouni na toto téma orientováni a snaží se celou situaci vhodně pochopit a zvládnout (Příloha A, řádky 229–233, „...*že ho vzali od těch rodičů, to si myslím, to muselo být pro něj hrozné. To si neumím představit, když se čtyřleté dítě... i když se, i díky tomu, že ho netrápili, že když byl malý, tak tam nějakou lásku měl, to si*

myslim, že v něm taky zůstane, že to už nezmizí“). Práce s životním příběhem je dle pěstounů velice náročná pro všechny strany a má mnoho ovlivňujících faktorů, vyžaduje tedy od pěstounů pokročilé dovednosti v přístupu k situaci (Příloha A, řádky 342–348: „Doufám, že má zpracovanou minulost. To jsem hrozně ráda, že to proběhlo, celkově i s tou první návštěvou i téma rodičema. To mi dělalo strašný problém. Myslela jsem, že je lepší, když o nich nic neví, když zmizí a nebudou. A teď vím i díky tomuhle všemu, že to je špatně, že je vždycky lepší, aby věděli, co nejvíc a co nejmenší jsou. Aby si to dovedly srovnat, protože v tomhle tom věku začnou hledat a pak nastanou problémy. Tak uvidim, jak to zvládneme“).

Pěstouni si uvědomují **důsledky traumat**, která se na dětech podepsala a vnímají je jako významnou veličinu v životě dětí. Takovými významnými událostmi může být pobyt dítěte v dětském domově nebo zanedbávání péče rodičů (Příloha B, řádky 234–237: „Vžít se do těch dětí, co se jim v těch hlavičkách děje, když třeba něco vyvedou, protože oni si nesou ty následky z té minulý výchovy, tak je pochopit protože u zdravýho dítěte je to jiný, tak mu plácnete a to, a je to vyřešený, ale u nich to nemůžete takhle udělat“).

Výchovné přístupy k dítěti v praxi

Téma obsahuje reflexe pěstounů na jejich přístup k dítěti a změnu, kterou díky vzdělávání vnímají ve výchově svěřeného dítěte. Pro většinu participantů je volba **vhodného přístupu a komunikace** s dítětem hlavní téma jejich péče. Popisují rozdíl mezi teoretickými poznatky, které se na vzdělávání dozvěděli a způsobem, jak je v praxi používat. Všichni se shodují, že se jejich přístup po absolvování vzdělávání změnil (Příloha A, řádky 50–52, „... jsem si myslela, že dítě, které si hraje a nezlobí, je normální a to dítě, který pak chce furt tu maminku a tak, že se dělalo, že se nemá chodit k postýlce, když dítě brečí a že se má to dítě nechat vykřičet“).

Po delším časovém odstupu od vzdělávání pozorují pěstouni **zvýšenou citlivost na přístupy ostatních** pečujících (Příloha A, řádky 95–99: „Určitě a pozoruji všechny děti okolo. A no. Já mám švagrovou a ty maj teďka holčičku. Té je rok a něco, rok a tři čtvrtě, budou ji dva roky. A oni od začátku mají takový. Ona by furt chodila do práce, tak jí nechávají takhle. Tak jsem si říkala, že to není dobře, tak jsem právě pozorovala, jestli když ona odejde tak ona řve, neřve. No a řve, takže dobrý!“)

V průběhu péče je pozorováno, že některé přístupy se pěstounům **zautomatizují** a začnou je používat přirozeně a podvědomě (Příloha A, řádky 154–157: „*Já nevím, já už to pak asi dělám automaticky. Že když to vim, tak už to pak dělám asi automaticky, a určitě to dělám s úmyslem, že to mám někde v hlavě z těchletech setkání, než když jsem měla své první dvě děti. Určitě to dělám jinak, protože jsem slyšela, že se to tak má dělat*“).

Pěstouni také zmiňují zlepšení sebereflexe v použití jiného přístupu, jsou schopni popsat **rozdíl mezi přístupy** a volit ten užitečnější (Příloha A, řádky 196–200, „*Jo a musíme to vyřešit oklikou, nějakou. Protože takhle to s ním prostě nejde. No a jinak bych udělala prostě dřív. Ztropila bych scénu, vynadala bych mu a všechno. A to je prostě špatně. On se snaží být hrozně, jakoby, jak bych to řekla, že za nic nemůže, že nic nedělá špatně. Tak se to s ním musí trochu jinak. A to jsem s mýma dětma nedělala, tam to dostali příkazem*“). S tím je také spojeno určité ujištění o tom, že **dělají výchovu správně**, že jdou dobrým směrem (Příloha A, řádky 277–279: „*My jsme s manželem, po tady těch nějakých různých, jak už jsme jich absolvovali více, tak jsme si řekli, navzájem, že jsme asi dobrý rodiče a to co jsme dělali předtím, že jsme asi dělali dobře. A bylo to velice uspokojivé*“). Ověření **funkčnosti** v praxi potom dává pěstounům potřebnou jistotu a mohou dané přístupy aplikovat i v budoucnu (Příloha B, řádky 60–64: „*... že se jeden z nich počůrával, tak, no a to jsem si jistá, mám to tam vytisklý, doma na ledniče, když si vzpomenu, nebo když třeba zapomenu, tak se na to kouknu, a fakt to použiju, jako že na něj nesmím hulákat, jako co se stane, fakt se přestali počůrávat, Vojtíkovi to trvalo trošičku dýl, ale přestali. Takže je vidět, že to fakt funguje, většinou*“).

Časté a opakující se téma se týkalo konkrétních užívaných přístupů k dítěti v různých situacích. Pro jednu pěstounku byl problém pracovat s **emocemi**, které dítě nedokázalo dobře zpracovat (Příloha D, řádky 228–230: „*... to mně nikdo neporadí, ale nevím jak usměrňovat ty výbuchy, nebo to nekontrolovatelný chování Karolíny. To musím jediné přejít mlčením, protože to bysme se zase raflý*“). Další téma se týkalo obtížného, ale nutného dodržování **důslednosti a pravidel** (Příloha D, řádky 261–262: „*No uvědomila jsem si, že důslednost v té výchově je velmi důležitá, i když určitá tolerance tam musí bejt*“). Vysoká četnost kódů se týkala zvýšeného vnímání použití **fyzických trestů** u dětí (Příloha C, řádky 446–448: „*... já nevím, vaše děti budou zlobit, tak jim naflákáte na prdel, něco jim zakázete, teda nemůžete, to nejsou zase vaše děti, za prvé ty děti přišly s nějakým psychickým handicapem třeba*“).

Určitou výjimečnou kategorií tvoří výroky, které by mohly být označeny jako **absolutní přemýšlení o přístupu**, tedy přesvědčení, že porucha vztahové vazby zbavuje člověka odpovědnosti za jeho chování a důsledky takového chování (Příloha A, řádky 293–294: „*Fakt si člověk uvědomí, že ty lidi nejsou zlý, tak ji to taky říkám, že vrazi a tihle ty, že za to v podstatě nemůžou, lidi to nechťj slyšet, neakceptujou to*“). Tomuto tématu bude věnován větší prostor v části diskuze v této práci.

Léčba vztahem

První subtéma, které patří do této kategorie je **uspokojování potřeb dítěte**. Pěstouni se po vzdělávání více orientují na potřeby dětí a snaží se je více uspokojovat (Příloha A, řádky 143–146: „*Že se mu musí hodně dávat najevo, že ho má člověk rád, že musí být fyzický kontakt, když je to pro ně dobře, dotýkání, nebo hlazení. Takže Matesovi bude v květnu jedenáct, ale ještě si s ním kolikrát večer jdu lehnout do postele, nebo ráno jsem s ním, nebo když se kouká na televizi*“). Někdy je pro pěstouny obtížné rozpoznat potřeby dětí a dát jim prioritu před ostatními.

Odlišení **viny a hanby** je další oblastí, ve které se pěstouni shodují, že je nutná v praxi aplikovat a shledávají jí jako velice užitečnou (Příloha B, řádky 59–60: „*Hlavně ten rozdíl, já jsem předtím nechápala rozdíl mezi pocitem studu a pocitem hanby, jo, což jsem fakt použila*“).

Ze všech rozhovorů se nesla společná teze a přemýšlení o tom, že nezbytnou součástí výchovy dětí je **blízká a důvěrná pečující osoba**. Tento faktor vidí jako zcela zásadní pro léčbu traumat a deprivací u dětí v náhradní rodinné péči. Pěstouni toto průběžně reflektují ve svých odpovědích směřující k pochybám o svém přístupu nebo potvrzení dobré prognózy do budoucna (Příloha D, řádky 78–80: „*Ledacos by bylo asi jinak a možná bych se asi víc snažila, jako o ten kontakt, kontakt s ní. Nenechala se. Takhle jsem se jí nevnucovala. Měla jsem pocit, že se jí vnucovat nebudu, když jí to je tak...*“). Prohlubování vztahu má potom pozitivní důsledek na zlepšování vzájemných interakcí (Příloha A, řádky 249–252: „*No čím je dyl u nás, tak mi nepřijde (negativní změny) ... tak máme hlubší vztah. Určitě, tak on nás má jako rodinu už. Určitě to vnímá, že tam je doma. Nevim, jak to mám říct*“).

Samotná léčba dítěte pomocí fungujícího vztahu a korektivní zkušenosti je pro pěstouny existující a reálnou možností, jak přemýšlet pozitivně do budoucna (Příloha E,

řádky 189–190: „*A hlavně i to, že se to dá napravit jako, to, že se ty cesty dají vyběhat. Jako, to bylo vlastně takový světylko na konci tunelu, že to má smysl vlastně celý*“).

Jako podmínka pro zdárné zlepšování stavu dítěte je popisován přístup založený na **přijetí dítěte** s jeho všemi projevy. Dítě přichází do rodiny s obranými strategiemi, s kterými jsou pěstouni často přímo konfrontováni. Tyto strategie pěstouni snáze odhalují (Příloha A, řádky 269–272: „*A já jsem říkala, můj tchán byl v děcáku od třech, od šesti, od sedmi, nějak tak a já jsem z něj byla vždycky na nervy. Tím jak se chová, co dělá. No a teď už to přesně vim, proč se tak chová, proč to tak dělá. Proč je takovej*“). Často přicházejí děti, jejichž projevy jsou velice komplikované, je nutné je přijmout a pracovat na vhodném léčebném přístupu (Příloha B, řádky 123–128: „*No třeba ze začátku, kdy oni sami sobě si ubližovali, oni se trestali, protože takhle byli naučený, taky jsem furt nevěděla, jak jakoby na ně ..., ... oni to během tři čtvrtě roku přestali dělat jo, bylo to miň a miň a miň, teď už málo kdy, ze začátku se hrozně kousali, mydlili se se vším, když jeden měl něco, druhý to musel mít taky, a tamten přístup, byl prostě pohoda*“). Mnohdy jsou tyto strategie tak silné, že jsou velkou překážkou ve vzájemném vztahu (Příloha D, řádky 100–101: „*Víc komunikace, jenom že to zamrzlo většinou na tom, že ona nebyla přístupná, nereagovala ty mé snahy, jako*“).

Další subtéma se týká **dobré praxe**, kterou společně pěstoun a dítě zažívají. Pozitivně popisují trávení společných chvil a určitou vděčnost, kterou jim dítě občas projevuje. Pro pěstouny to jsou důležité chvíle, z kterých čerpají energii do budoucna.

Posledním tématem patřící do oblasti léčby dětí patří určité **úzkostné přemýšlení** o tom, zda přístup pěstounů je opravdu léčivý a zda dělají vše správně, tak aby u nich dítě prospívalo (Příloha A, řádek 238: „*No, že se nesmíme před ním hádat, aby měl pocit, že se hádáme kvůli němu*“). Úzkost se týká i toho, zda pěstouni dokáží dohnat ztrátu, se kterou dítě přichází a snížit tak jeho deficit oproti vrstevníkům (Příloha A, řádky 148–149: „*Ale myslím si, že to děti potřebujou právě, a někdy teda nevím, jestli se to dá dohnat*“).

Přístup k sobě samotnému

Obsahem tohoto tématu jsou oblasti, které se dotýkají každého pěstouna jako jednotlivce a osoby zároveň fungující jako profesionála v péči o cizí dítě. Výkon tohoto povolání má za následek mnoho dilemat. Pěstoun je nucen přemýšlet o sobě, svém přístupu k dítěti a k postavení se obtížným situacím.

První o čem pěstouni v souvislosti se vzděláváním ohledně vztahové vazby přemýšlí, je **typ vlastní vztahové vazby**. To je přivádí ke vzpomínkám z dětství a jsou vystaveni zpracování vlastního životního příběhu a přístupu vlastních rodičů (Příloha B, řádky 215–218, „... *já třeba v jistých věcech svý mámě nemůžu odpustit nebo svým rodičům, nemůžu jim vodpustit, pořád se mě to drží, i když jsem ve vysokým věku, nebo ve vyšším věku, a vím, že ty děti, měly to samý*“). Každý z participantů zmiňuje důležitý faktor ve své vlastní výchově přístup rodičů (Příloha C, řádky 533–536, „... *jako tam poznáváte špatný vzorce špatného chování rodičů, toho mého dětství, když jsem byla jedináček, vlastně do patnácti, než se narodila ségra, tak tam jako člověk si odnese do toho svýho života, co teda dělá, co dělali ty jeho rodiče*“). Téma **kopírování vzorů** ve výchově bylo znát u všech participantů (Příloha C, řádky 49–51 „... *v podstatě jsem zjistila, že jsem si přinesla ten vzorec nějaký od tý mámy a asi jsem bohužel, když jsem věděla, co nedělá moje máma dobře, tak jsem taky tomu svýmu dítěti nedělala dobře*“).

Pěstouni také reflektovali větší citlivost ke **vztahům ve vlastní rodině**. Pěstounství prověřuje jejich partnerství i vztah k biologickým dětem. Shodují se na tom, že vstupem dítěte do jejich rodiny se jejich život zcela změnil (Příloha B, řádky 188–190, „... *představovala jsem si život úplně jinej, jako trápilo mně to, trápilo mě to hodně, za ten rok a půl, určitě než jsem poznala, teď jsem vyrovnaná, jako, беру ten život prostě, tak jak je*“).

Pěstouny také trápí vznikající **konflikty** mezi dítětem a nimi (Příloha D, řádky 49–51: „*Ona mě prostě od určitýho věku vůbec nebere, teď v poslední době mě vůbec nebere. Ať ji řeknu, co řeknu tak vždycky se akorát nahučí. Vždycky prostě jo, a odejde středem jo?*“). Prověřovány jsou také vztahy mezi partnery navzájem (Příloha C, řádky 121–122: „*Jo, on to má s citovou vazbou, jak to má prostě s empatií, proto jsem řekla, že on s tou empatií dokáže jenom s dětmi, nedokáže ani ke mně, už ono po dvaceti letech, trochu vztahy ochladnou, ono to tam je, člověk se o toho druhýho bojí, ale už to není žádná hitparáda...*“).

Významným tématem zejména u starších pěstounů je jejich **zdravotní stav**. V pokročilém věku mají obavu o to, zda dokáží náročnou péči o dítě vydržet, případně tlak, který je potřeba vydržet co nejdéle (Příloha D, řádky 138–144: „*Je to náročný, ček by potřeboval občas víc klidu, takovýho celkovýho. Jo a s ní to prostě nejde, nebo spíš, nebo teď to řeším v podstatě tak, že prostě některý věci, který bych podle mě neměla přehlížet, nebo neměla ignorovat prostě, tak nějak jako. Jak bych to řekla. Přejdu. Přejdu*“).

a neřeším to, protože to pak se vytočím. Pak mě vytočí, dokáže mě vytočit. Pak se naštvu. Tak říkám ne, já zdraví mám opravdu jen jedno. A to jako, i kvůli ní potřebuji, abych ještě nějaký čas ještě vydržela. Tak nějak pohromadě a v pohodě. Já vim, není to dobře tenhle přístup. To já vim, ale nic jiného mi nezbyvá“).

Každý pěstoun se ve svých úvahách dostával k sebereflektujícím tématům, zejména k osobnímu růstu a rozvoji. Kromě přítomného zájmu se neustále vzdělávat a užívat v praxi nové přístupy, se objevuje téma **sebehodnocení a sebereflexe**. Pěstouni jsou ke svému přístupu a sami k sobě relativně kritičtí a dokáží reflektovat změnu svého počínání směrem k dětem (Příloha E, řádky 75–88, „... takže se snažíme aplikovat opravdu, aby se ty děti na nás jako navázaly jako jistěji, což jsme ale nedělali úplně na začátku. ... je tam nějaký takovej posun, že ze začátku jsem byla taková víc jako odměřená, přísnější trošku, jo? V některých věcech, právě, že jsem třeba jako nechala Marečka, ať ke mně přijde, když se mu něco stalo, když si třeba ublížil, někde spadnul, nebo brečel. A on nebyl ten, kterej by běžel prostě za mnou s tím zraněním, nebo tak. Takže sem ho nechala bejt, prostě, jo? Nebo jsem si stoupla a udělala sem takhle a čekala jsem, aby přišel. Ted' třeba udělám, že častějc, když už vidim, jakože blbý, tak že k němu prostě přijdu a že jako jdu já za ním. A to jsem to dělala před tím cíleně, jo aby prostě on byl ten, kdo přijde, ale sem zjistila, že vlastně to není schopen v tý chvíli jako udělat, tak jsem začla jako víc to dělat, i když to pro mě nebylo úplně přirozený, jakože a spontánní.“).

Jedna dotazovaná uvedla citlivost na dovednost sebereflexe u druhých (Příloha E, řádky 124–128, „No ta sebereflexe podle mě chybí, těm vychovatelům obecně, jako rodičům, většina rodičů jede v tom, na co jsou zvyklý, a i když se dozví jiné informace, tak z toho nevyjdou, protože prostě jim to nedocvakne. Anebo jenom prostě poslouchaj nějaký vzdělávání, ale říkaj si, to je něco odtrženýho od reality a co oni vědí, jaký je moje dítě, jo?“).

V jednom případě došlo k zásadnímu posunu v **hodnotové orientaci** pěstounky a jejímu pohledu na Romskou menšinu (Příloha C, řádky 310–315, „Oni, když zjistili, že mám romský dítě tady, hele já jsem šla, oni mi líbili ruce, paní vy jste hodná, vy máte naše dítě, prostě, oni z toho byli zkonserвовáni, jakto že já, oni mně brali, že jsem nějaká, že si na něco hraju nebo tak, jo, jak to že já mám v kočárku jejich romské dítě, oni to nechápali, oni se mi klaněli, tam jsem vlastně přestavěly ty hodnoty, a vlastně v tý hlavě, oni potřebujou, aby je někdo uznával.“).

Úvahy o **profesi** pěstouna zavedly několik participantů k přemýšlení o důležitosti pěstounství, stigmatizaci od veřejnosti zejména v souvislosti s vyplácením finanční odměny a celkové náročnosti tohoto povolání (Příloha C, řádky 458–460, „*Já si myslím, že dělám dobrou věc, i když si to někteří členové moji rodiny nemyslí, a polovina rodiny mě za to prostě hrozně uznává a polovina rodiny mě za to neuznává. Protože to vidět tak, že se věnuji víc cizím dětem, než své rodině.*“).

V záplavě povinností a zodpovědností za dítě se často pěstouni neorientují na své potřeby a spíše hledají své **chyby** a sílu, jak vytrvat ve své činnosti a být dítěti prospěšný (Příloha D, řádky 22–27, „*To byla možná i chyba, moje... no já jsem to netušila, jo. A navíc ona se navíc tomu sblížení fyzickému, nebo něco, strašně bránila. Jako malá nikdy o pohlazení, mazlení, nikdy moc nestála. Byla to možná chyba, že jsem třeba tomu nevěnovala víc pozornosti, ale když se vzpouzela a nebrala to, tak jsem to dál neřešila. A asi to byla možná chyba a myslím, že jí to chybí.*“). Pěstouni hodnotí i své snahy směrem k dítěti, což někdy končilo dobře a jindy ne (Příloha D, řádek 98, „*Víc jsem se snažila s ní třeba o problémech mluvit.*“). Pěstouni popisují i obtížné situace spojené se svojí vnitřní silou a dovednostmi nenechat se odradit od dobré péče v závislosti na negativních projevech dítěte.

Posledním subtématem této kategorie kódů je **chybějící nadhled** pěstounů. Jedná se o přesvědčení pěstounů týkající se minulosti a nevratných změn dítěte a s tím i nemožnost jakéhokoliv zlepšení, přehnaná sebekritičnost nebo zachranitelské tendence směrem k dětem (Příloha C, řádky 462–464, „*Tak já si myslím, že dělám hrozně dobrou věc. A že vlastně tak nějak na začátku toho života trošičku, zachraňuji ty malý děti. Mně to dává lásku, já jim tu lásku, taky mohly skončit někde v kontejneru nebo v baby boxu.*“).

Absolvování vzdělávacího víkendu

Specifický vzdělávací program pro pěstouny zaměřený na vztahovou vazbu byl realizován v roce 2018. Uplynul tedy jeden rok, během kterého mohli pěstouni nabité znalosti aplikovat v praxi. V první fázi otázek bylo zjišťováno, co si pěstouni z daného školení vůbec pamatují. Otevřelo to tak první subtéma – **zapomínání**, na kterém se shodli všichni participanté. Četnost těchto kódů tedy byla nejvyšší. Dva pěstouni měli problém si vůbec celý program vybavit, tři další reflektovali vzpomnutí na program později. Většina pěstounů si také nebyla schopná vybavit bližší detaily a konkrétnosti (Příloha A, řádky 14–16, „*Tak já si z toho pamatuji paní Chlápkovou. ... přiznám se, že jestli tam*

bylo ještě něco jiného tak nevím.“, Příloha B, řádek 19, „Rozhodně si ho vybavuji (program), to jo, ale nepamatuji si úplně všechno.“). Daleko více si pěstouni byli schopni vybavit učivo, které v následujícím roce **uplatňovali v praxi**, ve výchově svých dětí. Zmínili také potřebu důležitá sdělení a informace občas **zopakovat** (Příloha B, řádky 411–415, „... člověk si všechno, že jo, nevzpomenete si, a to co je víc jakoby ze života, do toho to taky trochu zopáknout, taky člověk potřebuje. Jakoby ty odborný věci, jak jsem říkala, ty bylo by lepší dát trošku, když to tam musíte mít, trošku natuknout, ale bylo by lepší, tyhle ty jiný věci, ty spíš ze života, a v tomto duchu to třeba zopakovat.“).

V závislosti na prvním subtématu si pěstouni postupně v průběhu rozhovoru vzpomínali na zajímavá témata, která jim utkvěla v hlavě. Mezi nejfrekventovanější a nejužitečnější pěstouni zařadili téma znalosti vývoje mozku (Příloha E, řádky 12–14, „Úplně nejvíc se mně vybavuje to video o procesech v mozku. Jak tam paní Chlápková ukazovala tu... Ta amygdala jak tam funguje prostě a ty okruhy jak se zapínají a vypínají, ten neokortex a tady to.“, Příloha B, řádky 294–295, „... nevím, jak se to jmenuje, to bylo to, jak se to tam v těch mozečkách spíná, jak to tam mají trošku jiný jak my, nevím, v jakým názvu to tam máte“). Na zmíněnou užitečnost neurobiologického informačního okénka navazuje reflexe prezentovaných **videí**, které byly hodnoceny jako vhodná názorná pedagogická pomůcka, díky níž si pěstouni snáze zapamatovali toto náročnější učivo.

Dále přišlo pěstounům důležité vědět, v jakých **vývojových stádiích** se děti nacházejí a jaký přístup k nim volit (Příloha B, řádky 49–51, „... když to bylo úplně ten první rok, jako by před tím, tak to jsem toho použila hodně, já jsem je měla krátce, a oni jak se vyvíjej tak už to není, to není, tak drastický jako ze začátku“). Jedna pěstounka zmiňuje význam výchovy oproti genům (Příloha A, řádky 42–46, „... někdo říká, že všechno je v genech, nebo aspoň mě to říkají jako pěstounovi, že se bojí vzít ty miminka, že to je daný, že to je v genech a ono to není jenom v genech. A někdy je špatný, že už se to nemůže dohnat, že už se to těm dětem nemůže úplně vrátit, všechno o co přišly. A byli zajímavý, a pouštěla tam ty ukázky, jak ty děti se chovají, když mají dobrou tu výchovu, nebo opatrovnictví, nebo když ne“).

Další zajímavá témata, která rezonovala pěstounům, se týkala projevů chování, jako je agresivita a sebepoškozování dětí, obranné reakce, zpracování emocí v mozku, a ledničkové taháky, což jsou stručné návody na přístup k dítěti v různých obtížných situacích, který lze snadno pověsit na lednici.

Pěstounka na přechodnou dobu uváděla jako užitečné informace týkající se zpracování **abstinenčních příznaků** u dítěte (Příloha C, řádky 240–258, „... ze začátku se opakovaly ty abstinenční příznaky u té Izabelky. Vždycky to, přišlo půl osmý ve stejný čas, a já jsem furt přemýšlela, ve stejnou dobu, sebou dítě mlátí je neklidný, brečí, prostě, já jsem nevěděla co, jsem tady sama, manžel je v Praze, nikomu volat nebudu, ... jsem u ní seděla a hladila jsem jí, a to jsem dělala až několik hodin, než to dítě usnulo a uklidnilo se, že jo, ...byla jsem hrozně unavená, teď jsem si chtěla lehnout a alespoň spát. To dítě bylo za půl hodiny vzhůru a mělo třeba hlad, takže, zase jít udělat mlíko, nakrmit to dítě, já jsem padala na hubu, ...je to očistec, tohle není sranda.“).

Z reflexe pěstounů vychází několik **návrhů na zlepšení** daného programu, jenž vidí pěstouni jako užitečné. Jeden z návrhů se týká možného tématu v budoucnu, které plynule navazuje na vzdělávání o vztahové vazbě – **přístup k dětem v adolescenci** (Příloha A, řádky 339–340, „... protože mu bude jedenáct a cítím, že půjde do puberty, tak by mě samotnou zajímalo, na co se mám připravit a co líp s ním řešit v situacích“).

Několik témat se točilo kolem rozsahu vzdělávání, náročnosti a materiálu, který pěstouni dostali domů (Příloha B, řádky 362–367, „Chtělo by stručnější, mně to přišlo, že je to moc odborný na nás obyčejný lid, je to fakt moc odborný, ...jen nějaký výřez, tak, co je pro nás víc důležitější a ty odborný věci jakoby strčit, nás ani jakoby nezajímají, nás zajímají ty fakta, to si sedá, udělat z toho spíš, bylo toho fakt moc.“).

V rámci časového rozsahu by pěstouni uvítali **delší přestávky** na odpočinek (Příloha C, řádky 686–689, „Tak klidně jenom pětiminutovku, že ty lidi vylezou ven, nadechaj se nebo si jsou na ten záchod, ale jak je to moc dlouhý a táhlý, tak lidi jsou nervózní, protože třeba, maj hlad, kuřáci si chtěj zakouřit, určitě bych to trošičku víc pauzovala, aby to lidi pak vnímali.“).

Návrh se jednou týkal i **zapojení** všech účastníků do společných aktivit a rozpohybovat statickou formu vzdělávání (Příloha E, řádky 233–236, „No myslím, to ta intelektová zátěž prostě, dlouhodobá, to sebou prostě furt jen to, bez proložení nějakými jako aktivitami, vlastně, i kdyby byly krátký, půlhodinu, a nějaký jako umělecká třeba, vymodelovat něco, zazpívat něco, vyhrabat někde něco, pomoci s něčím.“).

Všeobecnou nepopularitu mají modelové situace, jedna pěstounka se vyjádřila, že by ráda praktické ukázky, ale nevíta aktivní účast v přímých nácvicích (Příloha D, řádky 252–254, „Jako předvádět, nebo něco prostě to bych... Ale jako chápu, že by to bylo

užitečný. Jo to bych jako divák ano, ale jako účastník, prostě i když by tam byla malá skupina, tak jako řešit situace takový modelový, to by pro mě nebylo.“).

Z obecnějšího pohledu na celé toto téma vzdělávacího víkendu vycházelo jako důležité dozvědět se dané informace ze vzdělávacího programu **co možná nejdříve** při přijetí dítěte, nejlépe už v odborné přípravě pěstounů (Příloha D, řádky 73–75, „... *možná už v době, kdy ke mně přišla, to jí bylo dva a půl roku. Nebo o trochu pozdějc, ale dokud byla opravdu malá, kdy by se možná s tím dalo něco dělat.“*). Přání několika pěstounů bylo, aby se toto vzdělávání dostalo také k co nejvíce lidem a mohli z toho mít užitek i ostatní (Příloha A, řádky 410–412, „... *jak jsem Vám říkala, kdyby to šlo, aby to mohlo absolvovat víc lidí. I veřejnost. Že bych to těm lidem přála.“*).

Největší četnost a důležitost zahrnuje poznatek, který vyvstává ze všech rozhovorů s pěstouny a na kterém se všichni nezávisle shodují – pomocí absolvovaného vzdělávání poznali **specifika a odlišnosti přístupů k dětem v náhradní rodinné péči** (Příloha A, řádky 260–265, „... *je dobře, že se musí absolvovat nějaké to školení, aby se člověk seznámil vůbec o tom. Protože si myslím, že normální lidi, co mají své děti, si neuvědomují vůbec, že by tyhle ty děti mohly být jiný. A oni jsou abnormálně jiný. Jak který, co mají za sebou, že prošly tím, čím prošly už od miminka. Takže nemůžou být nikdy normální a chovat se k nim stejně a vychovávat je stejně.“*).

9 Diskuze

V první části diskuze bude věnován prostor srovnání výsledků výzkumu s poznatky vycházející z teoretické části. Komparace se bude opírat o dosavadní nejnovější odbornou literaturu a přístupy užívané v oblasti náhradní rodinné péče, které byly zdrojem pro zpracování teoretické části této práce.

V druhé části budou výsledky výzkumu interpretovány na základě zkušeností, úvah výzkumníka a zakomponovány do případných řešení a aplikací do praxe. Zde bude také prostor pro možnou polemiku nad výsledky výzkumu.

9.1 Porovnání výzkumu s teoretickými poznatky

Představený program, který byl realizován na víkendových vzdělávacích pobytech se zabýval hlavně teorií vztahové vazby a témat s ní souvisejících. Tento přístup se vyvíjí a je znám už desítky let, pro většinu pěstounů to bylo ovšem první seznámení s touto teorií. Pěstouni velice rychle přijali zjištění o vztahové vazbě za své a začlenili je do svého přemýšlení o výchově dětí. Přínosné pro ně bylo zejména spojení teorie a praktických dopadů poruch vztahové vazby. Ve výsledcích výzkumu se ukazuje jejich uvažování o důležitosti hlavní pečující a vztahové osoby pro dítě. Zjistili, že jejich přístup a chování má přímý vliv na dítě a záleží tedy na tom, jakým způsobem se vztahují ke svému dítěti. Uvědomili si tak svoji úlohu a důležitost.

Z reflexe pěstounů bylo zjištěno, že se během uplynulé doby od vzdělávání stali citlivější k typu vztahové vazby u lidí a podle toho byli schopni svůj přístup orientovat. To odpovídá i teoretickým zjištěním – každý člověk je specifický, měl jinou výchovu v mládí a svým způsobem zpracovává obtížné situace. Vzdělávání tedy probudilo v pěstounech přemýšlení o specifičnosti svého dítěte a volbě individuálních přístupů založených na podpoře zdravé vztahové vazby. Výzkum zároveň ukázal, že není nutné, aby pěstouni dokázali přesně diagnostikovat typ vztahové vazby, stačí pro ně zevrubná orientace a určení základních potřeb a způsobů vztahování dítěte k lidem.

Určitým tématem pro skupinu absolventů programu bylo uvažování nad typem své vazby, případně partnera nebo blízkých lidí. Ukazuje se zde přirozený myšlenkový pochod, kdy člověk nejprve řeší postoje a přijmutí sebe samotného a poté teprve ostatní osoby, za které je zodpovědný. Problémem je, když pěstoun cítí, že není schopen některé potřeby dítěte naplňovat v závislosti na své výchově a typu vazby.

Komplexní vývojové trauma, tak jak bylo představeno na základě odborné literatury, se postupně začleňuje do systému péče v České republice. Pro pěstouny je zejména důležité prozkoumat důvody vzniku traumat u svých svěřených dětí a pochopit, čím si prošlo. Jedná se o zásadní poznatek, který umožní změnu pohledu pěstouna na dítě a volbu vhodného přístupu. Pěstouni tak začali vidět své děti spíše jako nemocné, než ty, kteří vědomě zlobí a porušují pravidla. To je změna v uvažování, která se objevila u všech participantů výzkumu po absolvování daného vzdělávání.

Nedílnou součástí přístupu zaměřeného na vztahovou vazbu je i začlenění znalostí z oblasti neurobiologie. Trauma se nachází v nervové soustavě, pochopení základu fungování mozku a procesů v těle člověka je podstatnou podmínkou. V odborné literatuře je této oblasti věnován významný prostor. Pro potřeby vzdělávacího programu byla tato část redukována na rozsah odpovídající potřebám a schopnostem pěstounů. Z výsledků výzkumu lze usuzovat, že téma vývoje mozku v dětském období pro ně bylo jedno z nejobjevnějších a nejužitečnějších. Na každém pěstounovi zanechala tato část vzdělávání významné stopy. Pěstouni sami zmiňují důležitost ale zároveň i náročnost této učební látky. Užitečné vidí hlavně přímou souvztažnost péče o dítě a následné fyzické i funkční změny na mozku dítěte.

O výše zmíněné poznatky se opírá řada léčebných přístupů k dítěti se změněnou vztahovou vazbou. Základem je důvěryhodná a bezpečná pečující osoba s žádoucím přístupem. Pěstouni absolvující vzdělávání rozumí způsobu, jakým se musí k dítěti vztahovat, aby byl léčivý. Spojují si to především s neuroplasticitou mozku a reálné možnosti svoji výchovou změnit zažitá traumata a mozkové struktury. Po absolvovaném vzdělávání se také zvýšila frekvence spolupráce pěstounů s klíčovým pracovníkem a dalšími odborníky. Uvědomili si, že léčba svěřených dětí je náročná a dlouhodobá činnost, ve které se hodí odborná pomoc, a nemusejí vše zvládat jen sami. Na základě analýzy dat bylo zjištěno, že se pěstouni blíže nezajímají o konkrétní terapeutické přístupy k dítěti. Zájem přichází až v době, kdy je to pro pěstouny aktuální.

Mezi teorií vztahové vazby a léčbou se nachází oblast, která je s nimi úzce provázána. Jedná se o výchovné přístupy směrem k dítěti. V rámci zpracované teorie je představen ideální model péče o dítě. Praxe je ovšem pro pěstouny značně složitější. O funkčnosti nemají pěstouni pochyb, problém vidí spíše ve svých dovednostech, případně obranných strategiích dítěte. Pěstouni se při výchově dostávají do těžkých situací, kde nevědí, jak správně postupovat. Stává se, že se vrátí k teoretickému výkladu ze

vzdělávání, ale nedokáží ho úspěšně použít. V takových případech potřebují podporu pracovníka a náhled někoho nestranného. Až po roce praktikování a doprovázení pracovníkem reflektují zlepšení a zakomponování nabitých znalostí. Lze tedy vysuzovat, že k užitečné aplikaci zmíněných teorií do praxe potřebují pěstouni delší dobu, pravidelné doprovázení a průběžné vzdělávání. Toto potvrzují výsledky výzkumu. Pěstouni by také rádi uvítali stručný materiál, který mohou v době mezi vzděláváním doma použít. Ukazuje to jen potřebu pěstounů zjištěné informace redukovat, zestručňovat a volit vhodnou formu ke každodennímu použití. Teoretických informací je opravdu mnoho a výzkum ukazuje jasně, že ne všechny jsou pro každého použitelné.

Mnoho témat přivádělo pěstouny k uvažování nad svou profesí a celkovou institucí pěstounství. Legislativa mluví v této oblasti jasně, ovšem v praxi se pěstouni dostávají do slepých uliček a nacházejí mezery, které by měly být podněty pro budoucí změny a novelizace platných zákonů. V rozhovorech se opakuje téma finančních odměn, nedostatečné ošetření pěstounů na přechodnou dobu, způsobů vzdělávání, procesu zprostředkování pěstounské péče a povinnosti vzdělávat se. Pěstouni vnímají svoji profesi jako velice náročnou, ale společensky důležitou. Jejich motivace je často vedená touhou pomáhat potřebným dětem. Obdiv a respekt projevovali sami k sobě a zejména k pěstounům na přechodnou dobu. Vzdělávání berou jako nutnou záležitost, kterou ale až po čase hodnotí jako podstatnou. Rozdíl je znát také v přístupu biologicky příbuzných pěstounů a nebiologických. Motivace, sebereflexe a pozitivní nastavení převažuje na straně pečujících, kteří nejsou v žádném příbuzném vztahu s dítětem. Být náhradním rodičem je velká zodpovědnost. Tato zodpovědnost často doléhá na starší pěstouny velice intenzivně a uvědomují si, že jsou pro dítě nepostradatelní, což mnohdy zvyšuje jejich úzkostnost. Bojí se potom o své zdraví, o budoucnost dítěte a pochybují o svých výchovných schopnostech, případně po čase rezignují. Ze zkušeností pěstounů vyplývá enormní zátěž pramenící z kombinace vysokého věku pěstouna a dítěte v období puberty. Další náročnost pro pěstouna přináší kontakt dítěte s biologickou rodinou. Legislativa jim nařizuje podporovat dítě a umožňovat styk s rodinou dítěte. Zkušenosti pěstounů přinášejí mnoho dilemat s touto oblastí souvisejících.

Zprostředkování pěstounské péče je velkým tématem. Pěstouni popisují důležitost párování dětí a pěstounů v souvislosti s následným úspěchem v péči o dítě. K tomuto zjištění jim pomáhá sdílení s pěstouny navzájem a porovnávání přístupů a rodinných

situací. Sami účastníci reflektovali nevhodné párování dětí a rodin podle výchovných přístupů náhradních rodičů.

Pravidelné vzdělávání je jednou z povinností pěstounů. Legislativní nařízení jsou strohá a neupravují přesné podoby a způsoby, jak lze v praxi tuto povinnost naplňovat. Pěstouni jsou na víkendových pobytech vcelku spokojeni. Berou to jako příležitost k odreagování od svých životů a pracovního stereotypu. Mezi jejich požadavky zaznívá, aby bylo vzdělávání v přijatelném časovém rozsahu, bylo dostatek přestávek a výklad nebyl příliš náročný a složitý. Většina bere možnost dozvědět se nové informace jako nutnost pro dobrou péči o svěřené dítě. Nejvíce oceňují možnost setkání se s ostatními pěstouny a přirozené sdílení informací, zkušeností i problémů. Toto vychází z výzkumu jako jeden ze zásadních přínosů víkendových vzdělávacích pobytů. Odlišný přístup ke vzdělání je znát z odpovědí biologicky příbuzných pěstounů a starších osob. Jejich motivace je většinou omezena jen na plnění zákonné povinnosti. Ke konci reflexe ovšem zaznívá, že i tito pěstouni si jsou schopni ze vzdělání vzít to, co je pro ně použitelné.

Povinnost mít doprovázející organizace se ukazuje pro pěstouny jako opodstatněná. Po reflexi programu se pěstouni vyjadřují ke zvýšené intenzitě spolupráce mezi jimi a doprovodnou organizací. Podporu pracovníků a celé organizace pěstouni zmiňují jako faktor, který ovlivňuje významně péči o jejich dítě. Zejména pěstouni, kteří vystřídali takovýchto organizací více a mají možnost porovnání. Dobře fungující organizace, vztahy s pracovníky a spokojenost s přístupem jsou často v rozhovorech uváděny jako věci přínosné ale ne samozřejmé. Klíčový pracovník je brán jako stěžejní osoba pro pomoc a podporu rodinám. Je na něho navázána odborná podpora nejen k pěstounovi ale i k celé širší rodině. Z výzkumu vyplývá důležitost správně navázaného vztahu a spolupráce mezi pěstounem a klíčovým pracovníkem. Pěstouni reflektují také specifickou roli pracovníka jako koordinátora v komunikaci s institucemi, dalšími odborníky nebo biologickou rodinou. Pracovník je mnohdy brán jako člen rodiny, může doprovázet pěstouny i řadu let. Nastavení fungujícího vztahu je tedy investicí do budoucna.

Práce sociálního pracovníka je v náhradních rodinách velice pestrá. Jedná se o zpracování situací, které se objevují v běžných životech. Zároveň musí být pracovník vybavený potřebnými vědomostmi a dovednostmi, které jsou specifické pro oblast náhradní rodinné péče. Výsledky výzkumu ukazují na témata, která s pracovníkem zpracovávají nejčastěji: zpracování traumatu, minulosti a kontakt s biologickou rodinou

dítěte. Každé z těchto témat je samostatnou disciplínou, která má své specifické přístupy a metody.

Pěstouni shledávají užitečnou pomoc zejména se zpracováním životních příběhů dítěte. Každé dítě má nějaký důvod, proč nežije se svoji pravou rodinou, zpracování této ztráty je společné pro každého pěstouna. Situaci dělá obtížnější, pokud je dítě u biologických příbuzných, kde je téma tabu anebo není dostatečně zdravě zpracované. V takovém případě je úkol doprovázejícího pracovníka pomoci a dle vyjádření pěstounů tuto pomoc rádi využívají. Překážkou mohou být obavy pěstounů o dítě a jeho stabilitu při konfrontaci s obtížnou minulostí. Potom potřebuje podporu jak dítě, tak pěstoun. Z rozhovorů vyplývá, že si sami pěstouni málokdy řeknou o potřebnou pomoc. Do určité doby se snaží záležitosti řešit sami a v rodině, až když je situace vážná přicházejí s žádostí o pomoc.

Aktuálnost řešených problémů v rodinách určuje věk a vývojové stádium dítěte. Pěstouni nejčastěji řeší problémy, které se dějí teď. Procházejí tak s dítětem postupně různé fáze vývoje jak osobního, tak i vztahu s ním, tak i s lidmi v okolí. Úzká spolupráce funguje mezi pracovníkem, pěstounem a školským zařízením. V této oblasti pěstouni oceňují intervence pracovníka ve školce, škole.

Konkrétní vzdělávací program zaměřený na vztahovou vazbu byl vytvořen speciálně pro pěstouny, které pečují o svěřené děti. Vycházel z odborné literatury, zkušeností pracovníků a obecně fungujících a ověřených přístupů. Odborný program zároveň ve většině témat odpovídá zpracované teoretické části této práce. Celková reflexe tohoto programu je zároveň tedy pohledem pěstounů na přístup opřený o teorie vztahové vazby a komplexní problematiky přidružených témat. Rozmanitost pěstounů je značná, proto bylo potřeba program co nejvíce přizpůsobit jejich potřebám a schopnostem. V rámci výzkumu bylo zjištěno, že pěstouni oceňují užitečnost informací, které se dozvěděli. Uvědomili si specifika péče o svěřené děti. Reflektovali také značnou náročnost, velký rozsah a odbornost vzdělávání. Pozitivní zpětnou vazbou je souhlasné doporučení daného vzdělávání široké veřejnosti a všem osobám, které mají v péči dítě anebo se na to chystají. Kromě nově nabitých informací oceňují pěstouni také přínos sdílení na víkendovém pobytu a možnost odpočinout si od každodenních povinností.

9.2 Zamyšlení nad výsledky výzkumu

Srovnání teorie s výsledky výzkumu ukázalo ve většině témat shodu a provázanost. Některá z témat ovšem vybízejí k hlubší analýze a možné interpretaci.

Samotné hodnocení vzdělávacího programu lze už nyní považovat za pozitivní a přijatelné. Pěstouni se ve svých odpovědích zabývali řadou požadavků, tipů na provedení změn a vylepšení. Otázkou je, nakolik je jejich tvrzení vedeno touhou se kvalitně vzdělat nebo naopak si ho ulehčit. Z praxe víme, že motivace pěstounů ke vzdělávání v organizacích je malá. Postupem času si ale zvykají na tuto povinnost a plní ji pravidelně každým rokem. Požadavek na delší přestávky může být zdárným příkladem, jak redukovat čas strávený v učebně a docílit rychlého konce programu. Z pozice lektora je potom velice obtížné takové pěstouny motivovat ke smysluplné práci. Druhá stránka věci je taková, že pěstouni přijíždějí na vzdělávání v pátek, po celém týdnu pracovních povinností a jsou většinou unaveni. Ten den mají vzdělávání do večerních hodin, stejně jako v sobotu. Kapacita a pozornost některých pěstounů je tak značně ovlivněna. Lze tedy vyvozovat závěr, že je potřeba se zamyslet nad vhodným nastavením celého vzdělávání tak, aby měli pěstouni vhodné podmínky pro takovou intelektovou činnost, jako je vzdělávání.

Reflexe programu probíhala po uplynutí jednoho roku od realizace vzdělávání. Otázkou je, zda by se podobné výsledky opakovaly, kdyby byl výzkum realizován v kratším časovém odstupu od vzdělávání. Drtivá většina pěstounů si z pobytů mnoho nepamatuje. Ukázalo se, že zapomínají konkrétní fakta, která byla na přednáškách zmíněna. Z celkového pohledu lze ale říci, že si později na dané věci vzpomenu a dokonce si vybaví i některé detaily. Vliv na to má hned několik faktorů: forma, jakou jsou informace pěstounům předávány, osobní důležitost tématu a aktuálnost pro samotné pěstouny.

Pěstouni absolvují takovéto vzdělávání pravidelně každý rok, je tudíž možné, že po pěti letech jim už všechny semináře splývají a nejsou schopni rozlišit, kdy a kde a jaký zrovna minulý rok absolvovali. Na zapamatovatelnost informací měl největší vliv způsob prezentace. Pěstouni si pamatovali praktická cvičení, videoukázky a diskuze k příkladům z praxe. V záplavě informací prezentovaných přes projektor byla míra vybavení učiva nižší. Pěstouni rádi své příběhy sdílejí. Dle jejich vyjádření si od ostatních pěstounů berou inspiraci jak pozitivní, tak i ponaučení z chyb vlastních i ostatních. V praxi se tedy ukázalo, že nejvhodnější formou, kterou volit pro osvojení si informací a dovedností, je

se učit na příkladech pěstounů nebo lektorů. Naopak ponaučení si lze vzít z toho, že statická forma vzdělávání je sice pro větší skupinu pěstounů přijatelná, ovšem z hlediska efektivity naučených znalostí je tou nejméně vhodnou.

Na vzdělávacím víkendu se vždy sejde skupina kolem patnácti pěstounů. Vytvoří tak na tři dny uzavřenou skupinu lidí, kteří spolu intenzivně sdílejí veškeré informace. Někteří pěstouni už se záměrně domlouvají ve skupinkách lidí, kteří se navzájem znají a realizují potom pobyt společně. Je tedy důležité, kdo onu skupinu pěstounů tvoří. Na tom závisí celkový zážitek z víkendu i pohoda mezi pěstouny navzájem. Z absolvovaných vzdělávání dochází k zjištění, že skupina je vždy pestrá a různorodá. Pěstouni nemají nikdy jednotný názor na věc, proto vznikají v diskuzích hádky, dohady a kolikrát i vyhrocené situace. Skupinová dynamika se vždy projeví a skupina dospěje k nějakému konsenzu a sdíleným normám. Sdílení zkušeností je zásadní věc, kterou si odnáší každý pěstoun, který absolvuje vzdělávací víkend. Z tohoto důvodu bylo také předem vybráno víkendové vzdělávání jako nejvhodnější forma vzdělávání pro pěstouny. Sdílení zkušeností je pro pěstouny také užitečné zejména proto, že vidí u ostatních pečujících funkčnost používaných přístupů ve výchově. Mají potom větší motivaci a tendenci dané přístupy zkoušet také. Lidé absolvující jen několikahodinové semináře jsou o tuto zkušenost ochuzeni.

Většina pěstounů bere vzdělávání jako zdroj nových informací a inspiraci ve výchově dětí. Po absolvování semináře je přirozené, že zkoušejí aplikovat dané poznatky do praxe. Existují dva tábory pěstounů, jedni to vyzkoušejí jednou a už to vícekrát nezkoušejí, druzí mají větší trpělivost, případně si řeknou o pomoc pracovníka. Bohužel více je těch prvních. Proto se ukázalo, že po vzdělávání je nutná kontinuální a cílevědomá práce přiděleného klíčového pracovníka. Ten může doprovázet a pomáhat pěstounům v pravidelných intervalech po celý rok. Schopnost sebereflexe je u pěstounů potřeba pomáhat budovat delší dobu. Zato citlivost k přístupům ostatních lidí ve výchově mají pěstouni okamžitě po vzdělávání. Reagují na blízké v rodině, sousedy, ostatní rodiče. Platí tak obecné pravidlo, že je snazší vidět chyby ostatních, nežli ty své.

U několika případů se objevilo absolutní a dogmatické přemýšlení o prezentovaném přístupu. V závislosti na získaných informacích si lidé občas vysvětlují vše prostřednictvím nových principů a nejsou schopni střízlivé reflexe aktuálního dění. U teorií attachmentu se to projevuje zbavováním jakékoliv viny u dítěte nebo dospělého v závislosti na jeho těžké minulosti. Pěstouni si potom vysvětlují veškeré negativní

projevy dítěte poruchou vztahové vazby. Zde je zapotřebí poskytovat pěstounovi nadhled a odstup a podněcovat ho k realistickému přístupu. S tím může být také spojená úzkost, která byla z pěstounů při realizaci rozhovorů znát. Týkala se zejména obav, zda budou schopni vše dobře naplňovat a zda jsou dobrými pečovateli. Pochybování o svých schopnostech a dovednostech je častým jevem mezi pěstouny. Opět tedy vyvstává důležitost doprovázejících pracovníků, kteří mají za úkol pěstouny vést, podporovat a zlepšovat jejich kompetence.

Další pochyby pěstounů vyvolává fakt, že pečují o dítě, které má určitý deficit, zažilo těžká období, případně mu někdo ubližoval. Pěstouni se tedy zabývají otázkou, zda je vůbec možné takové věci napravit, vyléčit. Zda je jejich dítě natolik silné a jejich přístup natolik dobrý, aby mu dokázali pomoci. Právě takováto témata jsou pro pěstouny náročná a musí je v sobě řešit s ohledem na sebe i dítě. V praxi lze často vidět případy pěstounů, které do pěstounství přivedla silná touha pomáhat potřebným dětem. K základním dovednostem takto smýšlejících pěstounů potom patří zpracování tématu hranic, jako nástroje k udržení potřebné rovnováhy v přístupu k dítěti.

Obtížná péče o děti vede často pěstouny k přemýšlení o sobě a své minulosti. Ukazuje se, že bez zdravě zpracované minulosti je pro pěstouny péče o děti komplikovaná. Pěstouni se postupně v průběhu péče učí zpracovávat nové věci, které vyvstávají ze společných interakcí s dítětem. Budují sebereflexi, důvěru v sebe i dítě a hlídají si zdravou sebekritiku. Všechny tyto dovednosti bychom mohli hledat i u pomáhajících profesionálů, odborníků pracujících s lidmi. Proto je pěstounství po právu také nazýváno terapeutické rodičovství.

Pěstounství také prověřuje veškeré vztahy v rodině. Vztah k vlastním dětem, k partnerovi i k dalším příbuzným. Ukazuje se, že tak náročné povolání, jako je pěstounství nelze dlouhodobě zvládat bez podpory blízkých osob. Emoční a citová zátěž je velká, tudíž je zapotřebí se orientovat i na své potřeby. Ty pěstouni často přehlížejí a prim hrají potřeby svěřených dětí. Péče o vlastní děti je neméně důležitá. Na pěstouna jsou kladeny nároky držet spravedlivý, důsledný, ale citlivý přístup ke všem dětem v rodině. Na posledním místě většinou bývá partner. Průběžné ošetřování všech vztahů v rodině je tedy nedílnou součástí každodenního života pěstounů. Ne vždy se ke spokojenosti všech zainteresovaných osob toto podaří.

Příbuzenská pěstounská péče je specifickou oblastí péče o děti. Pěstouny jsou většinou prarodiče nebo teta, strýc. Dítě tedy zůstává v rodině, což berou soudy jako

prioritu. Praxe i provedený výzkum ukazují, že pečující prarodiče jsou často v pokročilém věku, nemají motivaci ke vzdělání, jsou rezignovaní k jakékoliv aktivitě a změně výchovných přístupů a mají zdravotní problémy. To že dítě zůstává v rodině, nese tedy svá rizika. Jedno z nejvýraznějších je použití podobných výchovných metod, vzorů, jakých bylo užito při výchově rodiče dítěte, který ve své péči selhal. Takovíto pěstouni potřebují specifickou podporu od doprovodné organizace. V příbuzenském prostředí se obtížněji otevírají témata minulosti a traumat a nedochází k jejich úplnému zpracování. Z reflexe pracovníků doprovázejících prarodiče je potvrzována tendence spíše o věcech nemluvit než naopak. Ze zkušeností pracovníků víme, že jsou tyto rodiny ohroženy v daleko větší míře selháním v péči o děti.

Oblast, která dlouhodobě prověřuje pěstouny nejvíce, se týká kontaktu dítěte s biologickou rodinou. V tomto tématu jsou pěstouni často velice nejistí. Dochází k vnitřním konfliktům a ambivalentnímu přemýšlení o rodičích dětí, kteří dítě z různých důvodů opustili a nyní se s nimi mají vídat. V takovýchto případech je nejlepší volbou postupná a individuální práce s pěstounem, dítětem i biologickým rodičem. Pokud jde o přímý kontakt dítěte s matkou nebo otcem, je doporučováno využít služeb pracovníka, který funguje jako nestranný koordinátor pro všechny osoby a pomáhá s realizací kontaktů. Toto je v praxi fungující model, který dává určitý pocit bezpečí a jistoty dítěti, pěstounům i biologickým rodičům. Dobré zvládnutí tohoto tématu má za následek pozitivní vývoj dítěte a zdravou identitu.

Podobně obtížná oblast se týká zpracování traumat a historie dítěte. Všeobecná tendence, která se potvrzuje v praxi i výzkumu je taková, že náhradní rodiče vyčkávají a nejsou v otevírání rozhovorů aktivní. Dovednost mluvit s dítětem o zásadních událostech z jeho minulosti je pro pěstouny tak nedostižná, že jsou raději pasivní a nechávají aktivitu, která ale nemusí vůbec přijít, na dítěti. Přitom je dítě odkázáno na omezené množství informací a hrozí, že si bude chybějící informace domýšlet a unikat do fantazie. Z pedagogického hlediska by bylo vhodné uchopit toto téma na některém z dalších vzdělávání formou nácviků a modelových situací.

Při úvahách o výsledcích výzkumu se nelze ubránit přemýšlení o možnostech, které by skýtalo opětovné provedení výzkumu s poněkud jiným nastavením. Hlavní zdroj zpracovávaných dat pramení ze zkušenosti participantů. Otázka je, do jaké míry by byly výsledky výzkumu rozdílné, pokud by byli vybráni participant jiní nebo podle odlišných kritérií.

S odstupem času od realizovaného vzdělávání lze konstatovat, že většina absolventů, kteří programem prošli, shledávají specifický přístup zaměřený na vztahovou vazbu jako užitečný. Validitě přidává fakt, že pěstouni hodnotili po tom, co si dané přístupy měli možnost vyzkoušet v praxi u svých dětí. Důkazem jsou vyjádření pěstounů k doporučení vzdělávacího programu ostatním lidem, zlepšení jejich sebereflexe, citlivost k používaným přístupům, specifika péče o děti s traumaty a redukce negativních projevů v chování dětí.

Z pohledu doprovázející organizace je zapotřebí vzít v úvahu všechny nedostatky programu a zpracovat je do změn, které bude nutné udělat. Tím samym programem budou každoročně procházet noví pěstouni, kteří do organizace přišli. Revize programu se bude opírat o výsledky provedeného výzkumu. Výzkumná část této práce tak bude mít praktický dopad na program samotný, zároveň bude sloužit jako podklad pro konstruktivní změny v přístupu ke vzdělávání v rámci celého doprovázení pěstounů. Výzkum prokázal dobrou provázanost a fungování celé organizace až po konečný článek v podobě klíčového pracovníka, který je s pěstounem v nejbližším kontaktu.

10 Limity výzkumu

Mezi hlavní limity výzkumu patří souběh rolí výzkumníka, lektora vzdělávacího programu a zároveň sociálního pracovníka zaměstnaného v doprovázející organizaci v jedné osobě. Etické ošetření tohoto limitu bylo popsáno v kapitole „etika výzkumu“. V rámci souběhu těchto rolí mohlo dojít ke zkreslení rozhovorů participantů z důvodu znalosti obou osob navzájem. Jako alternativa k této realizaci výzkumu by mohlo sloužit oddělení rolí, zejména role lektora a výzkumníka.

Dalším výzkumným limitem je volba heterogenního výzkumného souboru. V této práci bylo cílem mít co nejrozmanitější výzkumný soubor, čemuž odpovídala také stanovená kritéria výběru participantů. Otázkou je, jak by se výsledky proměnily, pokud by byl výzkumný soubor homogenní.

Posledním uvažovaným limitem je volba časového odstupu od absolvování vzdělávacího programu pěstouny. Výsledky výzkumu by se mohly měnit i se změnou doby, která uplynula od vzdělávání. Reflexe pěstounů ihned po absolvování programu by mohla vést k zajímavému porovnání získaných dat.

11 Závěr

Tato práce zpracovává téma vzdělávání pěstounů v přístupu ke vztahové vazbě. Shrnuje dosavadní teoretické poznatky do ucelené formy, která byla v podobě vzdělávacího programu prezentována samotným pěstounům. V praktické části prostřednictvím realizovaného výzkumu zjišťuje, jaký dopad toto vzdělávání u pěstounů a jejich svěřených dětí má.

Z výsledků výzkumu, ke kterým vedla tematická analýza sebraných dat, vyvstalo osm hlavních témat, která souvisí s absolvovaným vzděláváním a jsou pro pěstouny podstatná. Jedná se o témata: doprovázení pěstounů, sdílení pěstounů, vytržení z běžného života, zpracování historie dítěte a biologické rodiny, výchovné přístupy k dítěti v praxi, léčba vztahem, přístup k sobě samotnému a absolvování vzdělávacího víkendu.

Vyhodnocení výzkumu a interpretace výsledků poskytuje dostatečný objem dat k zodpovězení hlavní výzkumné otázky, která zní: **Jak pěstouni hodnotí vzdělávání, které je zaměřené na poruchy vztahové vazby?** Pěstouni hodnotí víkendové vzdělávání jako přínosné a užitečné. Představený přístup k dětem jim přijde teoreticky uchopitelný a použitelný i v praktickém životě. S odstupem času vnímají teorii vztahové vazby jako nutný základ pro dobrou péči o svěřené dítě. Jsou schopni reflektovat dopad vzdělávání a změny oproti dřívějšímu ve svém přístupu k dítěti, k sobě samotnému i k ostatním pěstounům. Na získané znalosti nahlíží jako na použitelné nejen ve výchově dětí, ale i pro jejich osobní užitek a kvalitní výkon své profese. Po absolvovaném vzdělávání se zlepšili jejich dovednosti v sebereflexi a empatickém porozumění dítěti. Zásadní užitek pro pěstouny vyplývající z hodnocení výzkum je sdílení zkušeností s ostatními pěstouny, nové informace a dobře fungující organizace s podporou pracovníků.

Společná myšlenka pěstounů po absolvování tohoto typu vzdělávání se týká potřeby dané informace sdílet, šířit a zpřístupnit ostatním pečujícím. Z výsledků výzkumu vyplývá také řada kritických poznatků, které budou sloužit jako podněty pro úpravu daného vzdělávacího programu pro další pěstouny. Změny se budou týkat rozsahu a odbornosti přednášených informací i formy, jakou jsou dané znalosti předávány posluchačům. Jako další návrh pro výzkum by tedy mohla být reflexe takového revidovaného programu a porovnání výsledků výzkumu u obou realizovaných vzdělávacích programů.

Pěstounství je bezesporu náročná profese. Tato práce potvrzuje důležitost kontinuálního vzdělávání pěstounů v přístupech, které pomáhají v péči o svěřené děti, které si z minulosti nesou řadu problémů. Péče o takovéto děti je náročná a klade na pěstouny značné nároky hlavně psychické, fyzické a také vědomostní a dovednostní. Určitou úlevou je existence takových přístupů, které se v praxi ukazují jako dlouhodobě funkční a dávají tak pěstounům možnost vnímat pozitivní změny a nadějně pohledy směrem do budoucna.

12 Seznam literatury

- Adopce.com. (9. 2 2019). *Základní pojmy*. Načteno z Adopce.com:
<http://www.adopce.com/informace/zakladni-pojmy/>
- Baylin, J., & Hughes, D. (2016/2019). *The Neurobiology of Attachment-Focused Therapy: Enhancing Connection & Trust in the Treatment of Children & Adolescents*. (O. Máslo, Překl.) New York: WW Norton & Company.
- Bowlby, J. (2010). *Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál.
- Bowlby, J. (2012). *Odloučení: kritické období raného vztahu mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál.
- Braun, V., & Clarke, V. (1. 1 2006/2019). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, stránky 77-101.
- Brisch, K. H. (2011). *Poruchy vztahové vazby: Od teorie k terapii*. Praha: Portál.
- Bubleová, V., Frantíková, J., Vyskočil, F., Vávrová, A., & Pokorná, P. (2013). *Základní informace o náhradní rodinné péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o.s.
- Černá, R., Rybová, M., Saidlová, A., Semerádová, M., Skokanová, I., & Zachařová, B. (2013). *Cesta k dítěti: terapeutické metody pro práci s dětmi v náhradní rodinné péči*. Pardubice: Centrum rodinné péče, Amalthea.
- Dobrý pěstoun*. (2018). Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR.
- Hughes, D. A. (2011/2019). *Attachment-Focused Family Therapy Workbook*. (O. Máslo, Překl.) New York: WW Norton & Co.
- Hughes, D. A. (2017). *Building the Bonds of Attachment: Awakening Love in Deeply Traumatized Children*. Lanham: ROWMAN & LITTLEFIELD.
- Chrenková, M. (2015). *Sociální práce s rodinou*. Ostrava: Ostravská univerzita v ostravě.
- Informace ze dne 15. května 2013 k dohodám o výkonu pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb.* (2013). Praha: MPSV.
- Instrukce náměstkyně ministryně č. 14/2014 ke kontrole čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče.* (nedatováno).
- Kocourková, J., & Černá, R. (2018). *Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*. Chrudim: Amalthea z.s. ve spolupráci s Latus pro rodinu o.p.s.

- Kovařík, J., & kol. (2004). *Náhradní rodinná péče v praxi*. Praha: Portál.
- Kovařovicová, J. (2017). *Vzdělávací program: Specifika péče o děti v náhradní rodinné péči (nepublikovaná zpráva)*. Praha: MPSV.
- Levine, P. A., & Klineová, M. (2012). *Trauma očima dítěte: probuzení obyčejného zázraku léčení: od raného dětství po dospívání*. Praha: Maitrea.
- Maierová, E. (2015). *Poruchy osobnosti a vztahová vazba u patologických hráčů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Manuál implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany pro pověřené osoby*. (2014). Praha: MPSV.
- Matějček, Z. (1994). *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál.
- Matějček, Z., Kolouchová, J., Bubleová, V., Kovařík, J., & Benešová, L. (2002). *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing.
- Pávková, P. (2017). *Vzdělávací program: Specifika péče o děti v náhradní rodinné péči - kontakt dítěte v NRP s biologickou rodinou (nepublikovaná zpráva)*. Praha: MPSV.
- Pávková, P. (2017). *Vzdělávací program: Specifika péče o děti v náhradní rodinné péči - Práce s historií dítěte v NRP: techniky zpracování historie (nepublikovaná zpráva)*. Praha: MPSV.
- Právní a finanční aspekty doprovázení*. (2014). Praha: Nadační fond J&T.
- Ruppert, F. (2011). *Symbióza a autonomie*. Praha: Portál.
- Ryan, T., & Walker, R. (2006). *Vytváření knihy života: pomáháme dítěti porozumět jeho minulosti*. Praha: Natama.
- Sborník praxe novely zákona o sociálně-právní ochrany dětí – s rozumem a citem*. (2014). Říčany: Rozum a Cit.
- Semerádová, M., Zachařová, B., & Černá, R. (2011). *Metodika doprovázení: podpora, vzdělávání a kontrola při výkonu*. Pardubice: Amalthea o. s.
- Siegel, D. (2015/2019). *The Developing Mind, Second Edition: How Relationships and the Brain Interact to Shape Who We Are*. (O. Máslo, Překl.) New York: Guilford Publications.

- Siegel, D. (2016). *Rozbouřený mozek: dospívání, teenageři a jejich výchova*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton.
- Smith, J. A. (2015/2019). *Qualitative Psychology: A Practical Guide to Research Methods*. (O. Máslo, Překl.) London: SAGE Publications Ltd.
- Sychrová, A. (2015). *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*. Pardubice: Univerzita Pardubice.
- Šolcová, I. (2009). *Vývoj resilience v dětství a dospělosti*. Praha: Grada.
- Uhlířová, V. (2014). *Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*. Nový Bor: Velký vůz Sever.
- van der Kolk, B. (2015). *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, a Body in the Healing of Trauma*. London: Penguin Books.
- Vlčková, H., & kol. (2015). *Metodika pro asistovaný kontakt dítěte s biologickou rodinou*. Říčany: Rozum a Cit, z. s.
- Vrtbovská, P. (2010). *O ztraceném dítěti & cestě do bezpečí: attachment, poruchy attachmentu a léčení*. Tišnov: Scan.
- Vyhláška č. 332/2013 Sb., o vzoru Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka.* (nedatováno).
- Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.* (nedatováno).
- Winnette, P. (2016). *Užitečný rádce pro (náhradní) rodiče: adoptivní rodiče, partnery rodičů, příbuzné, pěstouny a pečovatele*. Praha: Natama.
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.* (nedatováno).
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.* (nedatováno).

13 Seznam obrázků

Obrázek 1: Uspokojování potřeb dítěte.....	5
Obrázek 2: Neuspokojování potřeb dítěte.....	5
Obrázek 3: Typy vztahové vazby.....	11
Obrázek 4: Vymezení hranic.....	14
Obrázek 5: Tři části mozku.....	16
Obrázek 6: Mapa výsledných témat se vzájemnými vztahy	47

14 Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled participantů	39
Tabulka 2: Ukázka postupu kódování rozhovorů	45
Tabulka 3: Ukázka tvorby témat a subtémat.....	45

1 **15 Přílohy**

2 **Příloha A - rozhovor s participantem A**

3

4 O: Takže já ještě musím, aby to tam bylo zaznamenaný, tak Vás upozornit, že to
5 nahrávám a tento rozhovor použiju pro svoji diplomovou práci a že tam pro Vás bude
6 zajištěna anonymita a nebude tam žádný jméno a bude to anonymizovaný.

7 A: Ano.

8 O: Takže ten rozhovor, nebo to co mě vlastně zajímá, se týká toho vzdělávání, který jste
9 absolvovali minulý rok, tedy na jaře 2018, tak by mě zajímalo vlastně, vůbec jestli si to
10 vzdělávání pamatujete?

11 A: Jo

12 O: Co si z toho pamatujete nejvíc, co nejmíň a tak. Tak co Vás třeba napadne, když Vás
13 takhle oslovím a zeptám, co si z toho pamatujete?

14 A: Tak já si z toho pamatuji paní Chlápkovou.

15 O: Hm.

16 A: Přiznám se, že jestli tam bylo ještě něco jiného, tak nevím.

17 O: Hm.

18 A: Jo a pak si z toho pamatuji dva pěstouny, to byli dva mladí lidi a dostala se k nim větší
19 holčička, asi třináctiletá, nějaká sestřenice. Takže na ně si hodně pamatuji.

20 O: Takže na nějaké jejich příběh, prostě konkrétní.

21 A: Jo a jak z toho byli nešťastní a jak byli hrozně rádi, že tam jsou a jak jsme jim tam i
22 něco říkali a tak, to se mi líbilo.

23 O: Vy jako z pozice pěstounů... jako zkušených.

24 A: Ano.

25 O: Hm.

26 A: Oni měli starší holčičku, to je vlastně horší pro ně, neměli to jednoduchý, jsem je
27 obdivovala v celku.

28 O: Takže jste to cítila, že jste jim poskytla nějaký zkušenosti.

29 A: A že to je normální, co se jim děje.

30 O: Tak toto si vlastně vybavujete.

31 A: Ano.

32 O: A co si pamatujete nejméně?

33 A: No já si pamatuji říkám, jenom co přednášela paní Chlápková, tak to bylo zajímavý,
34 ale určitě tam bylo i něco jiného.

35 O: A víte co zhruba, jako, co teda přednášela?

36 A: Co jak se děje v mozku, co jak tam pracuje a jak to tam pak už zůstane. Co tam se
37 tomu člověku stane, když se to pořádně nevyvíjí od miminka, nebo už v prenatálním věku,
38 takže už pak nikdy nejde dohnat.

39 O: Takže vlastně ta část té neurobiologie, toho mozku.

40 A: Jo no.

41 O: Proč Vás to takhle zaujalo?

42 A: Protože někdo říká, že všechno je v genech, nebo aspoň mě to říkají jako pěstounovi,
43 že se bojí vzít ty miminka, že to je daný, že to je v genech a ono to není jenom v genech.
44 A někdy je špatný, že už se to nemůže dohnat, že už se to těm dětem nemůže úplně vrátit,
45 všechno o co přišly. A byli zajímavý, a pouštěla tam ty ukázky, jak ty děti se chovají,
46 když mají dobrou tu výchovu, nebo opatrovnictví, nebo když ne.

47 O: Takže ty videoukázky?

48 A: Ano.

49 O: Bylo to dobrý, že jste to viděla názorně?

50 A: No protože, jsem si myslela, že dítě, které si hraje a nezlobí, je normální a to dítě, který
51 pak chce furt tu maminku atak, že se dělalo, že se nemá chodit k postýlce, když dítě brečí
52 a že se má to dítě nechat vykřičet. A když jsem měla své děti.

53 O: No jasně. Takže když to nazvu, tak nějaká korekce toho, co jste do té doby věděla, tak
54 i nějaký jiný přístup, založený na tom, že je to odněkud v mozku a vývojový a že tam
55 záleží na prostředí.

56 A: Ano.

57 O: Dobře.

58 A: Pak si pamatuji, že bylo hrozný vedro, to jsme byli v tý chalupě, nahoře v podkroví,
59 jak bylo hrozný vedro. Ale zas tam byl krásný bazén, tak děti se vykouply.

60 O: Jo, takže i tohle ty věci Vám zůstaly.

61 A: Ano, já jsem tam vlastně jela sama s paní Chlápkovou, protože manžel nemohl a braly
62 jsme v Hostinném babičku s takovým klučinou, co měl vlastně boční vývod. Babička byla
63 úžasná, a vlastně on nechtěl, nebo neuměl jíst, nebo ona mu dávala kapačkami jídlo, a
64 tam jak bylo hodně dětí, tak tam zkoušel lžící jíst, tak jsme mu v jídelně tleskali. Tak to
65 bylo taky hezký, takový jako, to jsou pak takový problémy, že ty vaše problémy jsou
66 malý, když vidíte tyhle problémy.

67 O: Takže ne jenom to, že jste tam mohla být někomu oporou, jako pěstounka zkušená.
68 A: No ono to je vždycky zajímavý.
69 O: Takže Vám to něco dalo, i takovýchle případů?
70 A: Ano, mě každéj příběh. Jsem říkala, že někdy říkám, že to je zbytečný, že nás
71 otravujete tím, že to musíme absolvovat, nebo jako ty lidi, že musí někam jet.
72 O: Měla jsem to tak i před tímhle tím, že Vás zas otravujeme a že...
73 A: Né vždycky, ale teď už se těším. Vždycky to bylo zajímavý. Vždycky tam máte.
74 O: No a konkrétně tohle vzdělávání? Změnilo něco?
75 A: To já už se těším na všechny.
76 O: Už se těšíte na všechny?
77 A: Jo to už jo, ale na začátku si říkáte, tak musíte chodit, a tam musíte chodit a tohle. Že
78 kdyby se takhle školili všichni rodiče a absolvovali tohle školení paní Chlápkový, tak by
79 se změnilo i něco v širším podvědomí lidí. Mě by se líbilo, kdyby všechny nastávající
80 rodiče museli absolvovat nějaký takovýchle školení.
81 O: Viděla byste to jako nutný, užitečný?
82 A: No nutný, užitečný. Já bych řekla nutný, ale užitečný určitě.
83 O: Aby to měli nastávající rodiče.
84 A: No anebo už i ty, co mají děti. Určitě by jim to v některých případech pomohlo, nebo
85 když mají třeba problémy s dětma. Tak když nejste v žádné takovéto organizaci, tak
86 nemáte takovouto podporu psychologickou.
87 O: No ano, takže to vnímáte, že to je užitečný, aby to pomohlo v té výchově, přístupu
88 k dětem?
89 A: Určitě.
90 O: Každému, kdo má v péči dítě?
91 A: Ano, každému by to pomohlo.
92 O: Jelikož od té doby uběhl asi rok, nebo ještě víc možná, né miň! Tak co Vám běželo
93 hlavou během toho roku, tak jestli to nějakým způsobem ovlivnilo nebo jste o tom
94 přemýšlela.
95 A: Určitě a pozoruji všechny děti okolo. A no. Já mám švagrovou a ty maj teďka holčičku.
96 Té je rok a něco, rok a tři čtvrtě, budou jí dva roky. A oni od začátku mají takový. Ona
97 by furt chodila do práce tak jí nechávají takhle. Tak jsem si říkala, že to není dobře, tak
98 jsem právě pozorovala, jestli když ona odejde, tak ona řve, neřve. No a řve, takže dobrý!
99 O: Takže jste to hned zkoušela v praxi?

100 A: No, no no... jsem si myslela, že ona, když byla menší, tak jí tak nevadilo, když jsem
101 jí hlídala, máma odešla. Ale teď od roku atak, asi jak už si to víc uvědomuje, tak si říkám,
102 že to asi nevádí, že má máma takový hektický ten, protože, když jí někde, tak...

103 O: Hm. A směrem k tomu Vašemu svěřenému dítěti?

104 A: Tam jsem si uvědomila, že ty jeho biologický rodiče na něj museli být hodný, když
105 byl miminko. Museli mu věnovat určitě lásku, nebo to pečovatelský, protože určitě nemá
106 žádný...

107 O: Trauma?

108 A: Trauma. Má jiný, ale třeba atak, ale tohle, to první zanedbání, tyhle ty první si myslím,
109 že on nemá. Proto s ním nejsou tak velké problémy, si myslím. Takže to, ty miminka.

110 O: Takže na základě toho, co jste se dozvěděla, jste byla schopná si rozklíčovat pro sebe,
111 jaký to vaše dítě mělo dětství?

112 A: Aspoň si to myslím, na těch ukázkách, no... to takový to je.

113 O: No a co to pro Vás znamená, že jste si to takhle dokázala říct, nebo vlastně objevit?

114 A: To je po každém tom školení se dozvím něco, co jsem v životě neslyšela a nečetla.

115 O: Že si z toho prostě něco vezmete a obohatí Vás to?

116 A: Určitě.

117 O: Jasně.

118 A: Já kdybych pak začala přemýšlet, co jsme brali ještě dřív, nebo to... tak se mi to pak
119 taky vybaví. A né, že by všechno bylo vždy zajímavý, ale vždycky v tom jsou takový, že
120 to toho člověka obohatí. Já pak když přijedu, tak to vypravuji známým.

121 O: Jak se na to koukáte dneska? Na tuhle problematiku? Co jste se dozvěděla zpětně?

122 A: Že to je hrozně důležité, když ty děti mají tu přechodnou péči od miminka. Že právě,
123 že některý lidi na to koukají, že to je zbytečný, a že jsou moc zaplacený a támhle to tohle
124 to. To je vlastně, že už se to pak nedá nikdy vrátit nazpátky. Že to je hrozně důležitý.

125 O: To jste zjistila, nebo pochopila tu opodstatněnost toho institutu.

126 A: Tak, jakože je důležitý to člověk asi vnímá, ale že to je až takhle zásadní pro další
127 život toho člověka. Teď se mi ještě vybavilo, jak nám na konci pouštěla nějaký ten norský
128 kreslený o holčičce, jak jí strkají z rodiny do rodiny. Když pak začnu vzpomínat.

129 O: Takže nějaký filmek, příběh, který si pamatujete?

130 A: Ano.

131 O: Máte nějaké negativní zkušenosti, když si vzpomenete, jak to probíhalo?

132 A: Ne, ne já jsem vždycky spokojená, já si myslím, že to zato stojí, že máme tu výhodu,
133 že to můžem zadarmo, pomalu, jako...

134 O: Že to vidíte jako výhodu? Ne každý to tak má.
135 A: Dobře.
136 O: Teďka bych se Vás zeptal na takový téma, jak vlastně tohle to všechno, co jste se
137 dozvěděla, mělo vliv na péči o dítě. Jak vnímáte vy sama, že to co jste se dozvěděla,
138 dopadá na tu péči od Vás, směrem pěstounky na vaše dítě? Jak to změnilo Váš přístup?
139 Nebo jestli změnilo?
140 A: Ona každá nějaká taková zkušenost. Že se mu musí hodně dávat najevo, že ho má
141 člověk rád, že musí být fyzický kontakt, když je to pro ně dobře, dotýkání, nebo hlazení.
142 Takže Matesovy bude v květnu jedenáct, ale ještě si s nim kolikrát večer jdu lehnout do
143 postele, nebo ráno jsem s ním, nebo když se kouká na televizi.
144 O: Takže i v tomhle tom věku vidíte opodstatnělost? Jak na to reaguje?
145 A: Dobře, zatím to má rád. Tak uvidíme, jak to dlouho vydrží. Ale myslím si, že to děti
146 potřebují právě, a někdy teda nevím, jestli se to dá dohnat. Když to tam tak bylo
147 ukázaný, když jsou strčený někde v rohu strčený, takže už potom... myslím si, že některý
148 lidi to tak mají. Když se s nima bavíte jako s dospělýma, takže to vidíte.
149 O: Napadá Vás nějaká konkrétní situace, ve výchově dítěte, kdy jste něco z toho použila?
150 A: Já nevím, já už to pak asi dělám automaticky. Že když to vim, tak už to pak dělám asi
151 automaticky, a určitě to dělám s úmyslem, že to mám někde v hlavě z těchle setkání,
152 než když jsem měla své první dvě děti. Určitě to dělám jinak, protože jsem slyšela, že se
153 to tak má dělat. Já Vám teď neřeknu příklad, ale kolikrát jsem si uvědomila. Buď jsem si
154 uvědomila, že jsme to dělali dobře, že jsem v té době právě, že člověk nevěděl, jestli to
155 je normální, jestli to je. A tohle je dobrý, že se dostanete do situace a víte, že jste to slyšel,
156 ale jestli si vzpomenu na něco konkrétního, to nevím.
157 O: Ne to nevádí, takže ale vnímám, že říkáte, že se to dostalo do vašeho povědomí a že
158 to prostě používáte.
159 A: No já si myslím, že tomu věřím.
160 O: Že to vytvořilo, nebo poupravilo ten Váš přístup?
161 A: No, i s paní Chlápkovou takhle, co občas jsme dělali, jak jsme zapalovali ty svíčky na
162 tom rodokmenu, nebo na koho si vzpomene, koho má v té rodině, to bylo tak silný.
163 O: Takže to je práce na zpracování té minulosti?
164 A: No no no. Ale to když si daj i obyčejní lidi, tak je to zajímavý, jsem to takhle právě
165 pár lidem říkala, aby si to zkusili, že s těma svíčkama to je prostě, až se kolikrát diví, co
166 jim pak ty děti řeknou, koho tam dají.
167 O: Hm. To je zajímavé, je spoustu cvičení, který...

168 A: Ale k tomu se jen tak nedostanete, pokud nechodíte do nějaký, nebo nemáte skupinu
169 známejch, kde by se tomu někdo.

170 O: Takže ale slyším, že opakujete, že je to veliký přínos mít někoho, kdo Vás podporuje?

171 A: To určitě! To stoprocentně.

172 O: Jako pracovnice organizace.

173 A: Já jsem právě tuhle někomu vypravovala, jak jsem k Vám jezdila s Matesem, jak jsem
174 Vás poslouchala. Přišlo mi, že se s ním bavíte úplně... no nevím, co na tom bylo
175 zajímavého. No a dostal tu rolničku a tenkrát mu to hrozně pomohlo. No já jsem si říkala,
176 jako co jako to, a no... takže, kdybychom sem nejeli a nemluvili jsme s Váma, tak to
177 určitě bylo s ním složitější, nebo by se s ním třeba tak nevyrovnal. Nebo já nevím. A to
178 ostatní děti nemaj, protože, když se chcete někam přihlásit, tak rok čekáte, pak už je
179 pozdě.

180 O: Máte na paměti nějaký věci, které jste udělali potom jinak? Nebo naopak, který jste
181 dělali furt stejně?

182 A: No snažíme se mu to furt vysvětlovat.

183 O: Hm.

184 A: Protože dneska mi třeba volal, že měl zpracovat dva listy z vlastivědy, a že na to
185 zapomněl a že to neudělal, ale že za to nemůže. A když mu člověk řekne, a kdo za to
186 může? No já ne! A tak jsem říkala, tak paní učitelku popros, žes na to zapomněl a že to
187 dneska uděláme. A ono z něj vylezlo, že už to měl mít minule, že jo no. Takže, když mu
188 řeknu, že je hloupej a že to, tak to nepomůže. Takže se musíme propracovat k tomu, proč
189 na to zapomněl. Proč by a že za to může, to už s ním neřeším.

190 O: Takže tam nedáváte důraz na tu vinu?

191 A: Jo a musíme to vyřešit oklikou, nějakou. Protože takhle to s ním prostě nejde. No a
192 jinak bych udělala prostě dřív. Ztropila bych scénu, vynadala bych mu a všechno. A to je
193 prostě špatně. On se snaží být hrozně, jakoby, jak bych to řekla, že za nic nemůže, že nic
194 nedělá špatně. Tak se to s ním musí trochu jinak. A to jsem s mýma dětma nedělala, tam
195 to dostaly příkazem. Když něco spletly, tak né, že bych je bila nebo něco, ale jako.

196 O: Takže tady v tom to je jiný?

197 A: Já jsem chválila své děti si myslím, a tohohle musím chválit ještě víc a to je taky
198 z nějakých takhle těch, že se mají prostě. I když jim to nejde, to že se na ně bude člověk
199 zlobit, nebo to nechá být, to ne, to nepomůže. Tak to je velikánská ta, si myslím.

200 O: Je něco naopak, co byste chtěli dělat, ale nejde to?

201 A: Jako myslíte při těch školeních? Nebo doma?

202 O: Ne ne, při, s tím dítětem. Jako něco, co máte představu, ale nejde Vám to trochu
203 realizovat?

204 A: Teďka mě nejde realizovat, že furt je s telefonem. Chodí.

205 O: Hm.

206 A: A to mu řeknu, ať na to furt nekouká, že vim, když ho zabavím, když půjdeme hrát
207 kostky, nebo když půjdeme něco dělat, tak je to dobrý, ale ono taky nejde furt si s nim
208 jakoby hrát. Tak teď konkrétně řeším, že furt je na telefonu. Pak má playstation, to dostal
209 od rodičů. My bysme mu ho asi nekupovali, mě se to moc, já to nemám ráda. Tak tam ho
210 nezapne sám, to se chodí ptát. Jestli může hrát, nemůže hrát. Tak to se snažíme udržet
211 v nějakým, ale ten telefon, jako ho má u sebe... Jak ho má na telefonování. Ale oni ho už
212 nemaj jen na telefonování.

213 O: Takže jde o nějaké nastavení hranic, pravidel a respektování.

214 A: A nevim no. Asi nejsme v tom moc důslední, jak by měl člověk být.

215 O: Takže to je nějaká věc, kterou se musíte učit?

216 A: No. Ale jinak, my zas nemáme žádný takový...

217 O: Rozumíte tomu chování toho dítěte jinak? Po tom, co jste se dozvěděla?

218 A: Určitě.

219 O: Vy jste mluvila o té neurobiologii.

220 A: No i s ním jak je jinej, že byl v tom dětským domově, že to zanechalo. Že musí být ve
221 všem první, ve všem musí být nejlepší, za nic nemůže. Že jo. Tak to je tím.

222 O: To je nějaký jeho model, který si vzal z toho dětského domova a který řídí jeho
223 chování.

224 A: Určitě a to, že ho vzali od těch rodičů, to si myslím, to muselo být pro něj hrozné.

225 O: Takže trauma ze ztráty rodičů, pečující osoby.

226 A: To si neumím představit, když se čtyřleté dítě... I když se, i díky tomu, že ho netrápili,
227 že když byl malý, tak tam nějakou lásku měl. To si myslím, že v něm taky zůstane, že to
228 už nezmizí. Takže on má tu tendenci být nejlepší, první a myslí se, že tím dohoní, že byl
229 někdy odsunutý, nebo od to. Někdy když se s manželem hádáme. Tak si to bere za vinu,
230 že kvůli němu. Snažíme se, ale ono někdy, a to je vidět, že to je kvůli němu, a že on je ten
231 špatný.

232 O: A změnil se díky tomuhle tomu ten váš výchovný přístup?

233 A: No, že se nesmíme před ním hádat, aby měl pocit, že se hádáme kvůli němu.

234 O: Takže ošetřit víc jeho, a že to bere za svý, za svoji vinu.

235 A: A má úplně jiný, nám pak řekne, že nás má rád, protože mu kupujeme jídlo a oblečení.
236 A že ví, že jsme si ho vzali. A to Vám normální děti neřeknou. Mě přijde, že ty to berou
237 jako samozřejmost. On už to teď taky bere jako samozřejmost, ale ví to, protože to
238 kolikrát řekne, až mě to překvapí, že ví, že to tak nemuselo být.
239 O: Jo jo. Takže ten jeho reflektující přístup?
240 A: No to až mě někdy...
241 O: Překvapí, že je takhle šikovný?
242 A: Tak on je chytřej, že jo... Tak uvidíme.
243 O: Vnímáte nějaké změny v tom vztahu? Vás pěstounů, pěstounky a dítěte?
244 A: No čím je dýl u nás, tak mi nepřijde... Tak máme hlubší vztah.
245 O: Že se to zlepšuje?
246 A: Určitě, tak on nás má jako rodinu už. Určitě to vnímá, že tam je doma. Nevim, jak to
247 mám říct.
248 O: Takhle. Je tam nějaký, můžete porovnat tuhle tu péči před tímhle tím vzděláváním a
249 nyní?
250 A: Ono vlastně, než jsme začali být pěstouny, tak jsme taky museli absolvovat různá ta
251 školení. Takže člověk už tam, jsme si uvědomili něco, co jsme před tím nevěděli. Ono je
252 taky dobře, že se to musí absolvovat. Oni se taky lidi zlobí, že to je náročné, a že to je
253 psychické. Ale asi si umím za to, co jsem slyšela, nebo zažila, že to prostě je potřeba,
254 protože mě dřív nepřišlo, že by ty děti v děcáku měly být jiný než mé děti. A teď vím, že
255 jsou úplně jiný. Že jsou prostě, že se na to nedá připravit, a že je dobře, že se musí
256 absolvovat nějaké to školení, aby se člověk seznámil vůbec o tom. Protože si myslím, že
257 normální lidi, co mají své děti, si neuvědomují vůbec, že by tyhle ty děti mohly být jiný.
258 A oni jsou abnormálně jiný. Jak který, co mají za sebou, že prošly tím, čím prošly už od
259 miminka. Takže nemůžou být nikdy normální a chovat se k nim stejně a vychovávat je
260 stejně.
261 O: Takže tam vidíte hlavně tu odlišnost?
262 A: No.
263 O: A odlišnost toho jak prožily to dětství.
264 A: Ano a právě těma školeníma, to člověk pochopí, proč jsou jiní. A já jsem říkala, můj
265 tchán byl v děcáku od třech, od šesti, od sedmi, nějak tak a já jsem z něj byla vždycky
266 na nervy. Tím jak se chová, co dělá. No a teď už to přesně vim, proč se tak chová, proč
267 to tak dělá, proč je takovej.
268 O: Takže Vám to teď docvaklo? Že to dává teď smysl?

269 A: No teď mi to je jasný, jak sem se na něj zlobila, tak se čekat na něj nemůže zlobit.
270 O: Teďka by byla oblast, kdy se Vás budu ptát, jaký to mělo dopad na Vás samotnou.
271 Takže jestli to pro Vás mělo nějaký osobní užitek, pro Vás jako osobnost?
272 A: My jsme s manželem, po tady těch nějakých různých, jak už jsme jich absolvovali
273 více, tak jsme si řekli, navzájem, že jsme asi dobrý rodiče a to co jsme dělali předtím, že
274 jsme asi dělali dobře. A bylo to velice uspokojujivé.
275 O: Takže takové dobré potvrzení?
276 A: Jo asi jsme to i dřív dělali dobře, i když ne všechno. A to jsme si říkali, že nás to
277 potěšilo, ale díky tomu jaké byly různé témata. Nebo si uvědomí, proč to udělal, a i když
278 to udělal špatně, tak proč to tak udělal. A že Vám to někdo řekne třetí, že vždycky to je,
279 a je jiný se na to koukat v televizi, když jste mezi desíti lidma a ještě ty lidi něco řeknou,
280 ty jiný, co poslouchají. Vždycky to má jiný rozměr.
281 O: Přineslo to nějaké uvědomění o Vás samotné?
282 A: Mě? Že když jsem jedináček, tak proč se tak chovám. Také jsme to někde měli. Že
283 když jsou tři sourozenci. Když jsou prostřední, tak nevím.
284 O: Přemýšlela jste během toho vzdělávání, nebo po tom nad typem své vazby?
285 A: Taky, určitě! Právě, že...
286 O: Nebo o své minulosti?
287 A: O své minulosti. O tom, proč byl tatínek takovej, co mi na něm vadilo. Maminka proč
288 má některé... Fakt si člověk uvědomí, že ty lidi nejsou zlí, tak jí to taky říkám, že vrazi
289 a tihle ty, že za to v podstatě nemůžou, lidi to nechtěj slyšet, neakceptují to. Ale kdyby
290 se podívali na ten celý jejich život, tak to třeba pak pochopí. Že to tam určitě je
291 zakódovaný vždycky v tom dětství. A někdy mi to přijde až hrozný, že se Vám stane
292 v dětství, že už to tam.
293 O: Jak je to silný.
294 A: No a i když se ty lidi mají hrozně hezky a mají hrozně hodné rodiče a vychází jim
295 všechno. Tak jsem se zase setkala s tím, že když přijde nějaký problém, nebo přijde něco,
296 co nečekáte, tak ty lidi to zase hrozně špatně snášejí. Takže ono to je, mít všechno a starat
297 se... Taky to není všechno. Oni jsou zas některý lidi, co si prožijou něco horšího, pak
298 silnější.
299 O: Dá se říct, že to mohlo, že tohle to konkrétní vzdělávání mohlo mít dopad na vaše
300 zpracování emocí a citů?
301 A: Hm. No to asi ne, jen tenhle ten. Já bych řekla, že v každým si člověk něco našel a
302 cítím se, že jsem určitě, nevím, jestli to je i tím, že je člověk starší, já si myslím taky

303 trochu. Ale i díky tomuhle, že jsem vyrovnanější, že už si všechno neberu, že jsou věci,
304 že je nezměním, že prostě s nima nic neudělám, že to člověk musí jen akceptovat a že by
305 spíš měl dělat to, co přijde. Nebo řešit věci, no a k tomu mě, já jsem právě říkala, že jsem
306 s tím Matesem, jsem dostala i tohle to, že to je výhoda komunity těch lidí, které bych
307 nikdy nepoznala, a že se člověk dozví tolik věcí, které bych se taky normálně
308 nedozvěděla. Takže já to беру pozitivně, určitě mě to dalo.

309 O: Já slyším o tom, že se pořád učíte.

310 A: Furt. Je dobrý si to přiznat, že jsem nedělala něco dobře a je lepší to dělat jinak. Jestli
311 to dělám úplně dobře, to do teď nevím, ale dcera dostudovala teďka vysokou, syn pracuje.
312 Tak si tak myslím, že by to taky tak třeba nebylo. Nebo...

313 O: Rozumím. A kdybych se Vás nakonec ještě zeptal ohledně hodnocení celého
314 programu? Tak vy už jste říkala nějaká témata, která Vás předtím zaujala, na které si
315 vzpomínáte. A jak to vidíte s odstupem času, co bylo užitečné, co si berete i do
316 budoucnosti? To co jste říkala, nebo jestli Vás ještě něco napadne?

317 A: Myslíte z toho posledního?

318 O: Ano. Nebo naopak, co jste nikdy nevyužili, nebo co si nevybavujete, něco obtížného.

319 A: To jsou takový ty, když je to, já nevím. To už mam pak zmotané, co jsme kde dělali.

320 O: To nevádí, takže Vám, to splývá ty vzděláváníí?

321 A: Já nevím, jestli jsme tady dělali to, že jsme kreativně tvořili?

322 O: Tady né.

323 A: Tady né. To fakt bylo zajímavé.

324 O: Tady byla na začátku teorie attechmentu, typy, a potom tam byla diagnostika, ty videa,
325 ta neurobiologie. Byla tam, když je ta vazba u pěstouna, když je. Potom, když je dítě
326 naopak v odporu, co a jak... Pak tam bylo o traumatu, o zpracování historie.

327 A: To bylo asi takový pro mě. To si pamatuju!

328 O: To bylo pro Vás užitečné? Že se to dotýkalo nějak té péče?

329 O: Napadají Vás teďka s odstupem nějaké otázky, které máte nezodpovězené? Co by Vás
330 zajímalo? Případně co jako navazující byste se ráda dozvěděla?

331 A: To tam vždycky chcete psát, co by nás zajímalo, ale je to hrozně těžký.

332 O: Ne to spíš myslím z té praxe, jestli je něco, co byste potřebovala zlepšit, v nějaké té
333 oblasti. Nebo se naopak víc dozvědět, jestli Vás něco napadá?

334 A: Teďka, protože mu bude jedenáct a cítím, že půjde do puberty, tak by mě samotnou
335 zajímalo, na co se mám připravit a co líp s ním řešit v situacích...

336 O: V té pubertě.

337 A: Ano. Teďka mě konkrétně, že ty děti, nevím co. Doufám, že má zpracovanou minulost.
338 To jsem hrozně ráda, že to proběhlo, celkově i s tou první návštěvou i těma rodičema. To
339 mi dělalo strašný problém. Myslela jsem, že je lepší, když o nich nic neví, když zmizí a
340 nebudou. A teď vím i díky tomuhle všemu, že to je špatně, že je vždycky lepší, aby věděli,
341 co nejvíc a co nejmenší jsou. Aby si to dovedly srovnat, protože v tomhle tom věku
342 začnou hledat a pak nastanou problémy. Tak uvidím, jak to zvládneme.

343 O: Napadá Vás ve vztahu k vzdělávání, něco co... Jestli máte nějaké pochybnosti o tom
344 přístupu, případně jestli by mělo být jinak?

345 A: Jak jinak?

346 O: Jestli Vám něco nefunguje?

347 A: Myslíte z toho, co jsme se tam dozvěděli? Když nefunguje, tak to neděláme.

348 O: Když to nefunguje, tak to neděláte, oka.

349 O: Jaké jsou vaše tři nejužitečnější věci, které jsou s tím vzděláváním spojeny?

350 A: Setkávám se s lidma, který mají podobný osud, nebo ještě horší osud. Že si člověk
351 řekne, že ... Tak to je jedna z věcí, co si myslím, že je prospěšná, pak je tam vždycky
352 něco zajímavého.

353 O: Takže se necháte překvapit.

354 A: Nechám, jo vždycky a vždycky to je zajímavé. A že má člověk pro sebe dva dny,
355 nemůžeme nikam utéct, musíme tam sedět.

356 O: Jste donucený se vzdělávat.

357 A: Ale i Mates je spokojený, že tam je s dětma. I pro tu rodinu, že jedou vždycky. Můj
358 muž si třeba neodpočne, protože nevydrží nic nedělat. Ale mě přijde, že to je dobrý, že
359 jsme zavřený i ty dva dny spolu.

360 O: Že máte čas pro sebe?

361 A: Ano.

362 O: Napadají Vás tři nejužitečné věci? Nebo méně?

363 A: Že tam sedíte, že vás bolí zadek, že to je dlouhý. Ale ono to bez toho asi nejde. My to
364 máme spojený, že máme výlet, opejkání, koupání. To jen, že tomu věnujete ten čas, který
365 byste mohl věnovat něčemu jinému.

366 O: Jak na Vás působila organizace toho vzdělávání? Co se týká od výkladu počínaje,
367 rozsah, materiály?

368 A: To máte vždycky pěkně udělaný, někdy je to dlouhý, ale když se to má stihnout za ty
369 dva dny.

370 O: Takže ta délka?

371 A: Ano, ale když se to má stihnout za ty dva dny, tak to asi jinak nejde.
372 O: Chtěla byste větší pauzy?
373 A: Ne.
374 O: Menší rozsah učiva?
375 A: Třeba, ale zas by se muselo jet dvakrát. Mě by třeba nevadilo jet dvakrát do roka
376 někam. Mně se líbí, že to máte spojený i s takovým zážitkovým, že tam je vždy něco
377 zajímavého. Že se jde na výlet. Nebo se něco dělá, nebo něco.
378 O: Když se Vás zeptám, co nejzásadnějšího si odnášíte z toho? První věc co Vás napadne?
379 A: No že, vždycky tam slyším něco, co je zajímavé, poučné, něco co by mě do té doby
380 nenapadlo. I když si to člověk uvědomuje, tak vždycky tam je ne jedna věc, vždycky tam
381 toho je víc. Ono když je těch témat víc, tak ono z každého je něco zajímavého.
382 O: Dobře, tak to jsme tak prošli to, co jsem, měl v plánu a teďka už jenom se Vás nakonec
383 zeptám, jaký pro Vás bylo o tom mluvit a vzpomínat ten rok dozadu.
384 A: Protože mě to přijde zajímavé, kord tohle školení, tak akorát si pak říkám, kolikrát
385 zapomenu, co tam bylo a jak tam bylo, že si to nepamatuji déle.
386 O: Takže pro Vás bylo někdy obtížné si vzpomenout?
387 A: No vyloženě, já vim, tak zhruba, ale pak už si člověk nevzpomene úplně.
388 O: Na ty detaily.
389 A: No tak doufám, že tam ten základ asi mám.
390 O: Bylo něco, o čem se Vám mluvilo špatně?
391 A: Teďka? Né. Tak já Vás znám. Tak mi to nevadí. Já bych si... paní Chlápkovou a Vás...
392 pak když tam slyšíte ty lidi, ty byli někde z Jičína, ty byli hrozně překvapený Vaším
393 přístupem k nám, a co máme zajištěného. To asi taky nemají všude!
394 O: Takže tím říkáte, že je důležitý i navázaný vztah na ty pracovníky, a nějaká zkušenost?
395 A: Ano a vy dva jste zrovna, takhle si myslím, fajn.
396 O: Tak děkujeme!
397 A: Já jsem o tom vypravovala kosmetičce, o pani Chlápkové, tak pak šla, že by dělala
398 přechodnou pěstounku. Nevim, jak to pak všechno dopadlo, ale určitě první kontakt
399 s takovým člověkem, dává pak těm lidem to důležité.
400 O: Napadá Vás ještě něco důležitého, nějaká otázka, na kterou jsem se neptal třeba a máte
401 ji v hlavě?
402 A: No já mám, jak jsem Vám říkala, kdyby to šlo, aby to mohlo absolvovat víc lidí.
403 O: Hm. Tím myslíte i veřejnost:
404 A: I veřejnost. Že bych to těm lidem přála.

- 405 O: Z toho máte takový poznatek, že to je hodně zásadní, proto aby to člověk věděl, když
406 dělá s dětma, nebo je bude mít, nebo má.
- 407 A: Protože jak tam má Matýsek toho Jarouška, jak se mu tatínek už vrátil z toho toho.
408 Tak ty by měli něco takového absolvovat, nebo kdyby se jim někdo takhle víc věnoval,
409 tak by si to zasloužili.
- 410 O: Rodin je hodně, že?
- 411 A: A sociálních pracovníků je málo, anebo taky ani nejsou tak ideální jak by měli být.
- 412 O: Dobře, tak to je všechno. Mockrát Vám děkuji.
- 413 A: No vidíte to.
- 414 O: Krásně jste povídala.

1 **Příloha B – rozhovor s participantem B**

2

3 O: takže, já bych s vámi udělal rozhovor, bude trvat příloženě 30–45 minut a potřeboval
4 bych a chtěl bych vám říct, že o čem si budeme povídat, použiji do diplomové práce a
5 musíte mi vyslovit souhlas a budu rád, když to co tady řeknete, budu moci použít, nutný...

6 B: Určitě ano.

7 O: Potom vám podepsat souhlas a je to, abych ho měl, děkuji.

8 B: Dobře.

9 O: Takže ten rozhovor a otázky se budou týkat vzdělávání, který jste absolvovala minulý
10 rok, a bylo to dlouhý attachmentové, těch čtyřadvacet hodin takže já vím, že je to již
11 delší dobu.

12 B: Musíte mi, když tak ještě připomenout, co tam bylo.

13 O: Ano, to je takové to první o tom attachmentu, co jste se jako dozvěděla, nebo souhrnně
14 dozvěděla, bylo tam úplně všechno od typu až po mozek a terapii a zpracování historie a
15 tak, a samozřejmě to bude, já si informace a jméno anonymizuje a takže to nebude poznat,
16 kdo jste a vůbec se chci zeptat a jako první otázka, jestli si ten program a to vzdělávání
17 vybavujete?

18 B: Rozhodně si ho vybavuji, to jo, ale nepamatuji si úplně všechno.

19 O: Co si pamatujete nejvíc?

20 B: Co si pamatuji nejvíc? No, hlavně to jak s těma dětma jakoby zacházet, že jo, v těch
21 některých případech, protože na všechny děti, působí něco jiného. No, že jsou vzteklý
22 nebo, no.

23 O: Takže ty konkrétní přístupy, nějaký.

24 B: Hm.

25 O: Co si nepamatujete nebo co si nevybavujete?

26 B: Jako, víte co, já to mám udělený tak, to co je v daný situaci, tak to je v pořádku, ale
27 když je něco dýl, tak já to jakoby vypouštím. Já použiji v praxi, to co, si nevím rady, to
28 mi pak potom naskočí. To se mi pak vybaví.

29 O: Dobře, takže to co nepoužíváte, tak to vlastně nemáte?

30 B: Tak se mi to jako vymaže. Já si myslím, že tohle to má asi každéj.

31 O: Jo, jaká část vás tehdy zaujala?

32 B: Jaká část mě zaujala? Tam je to proč to děti maj a jak to maj.

33 O: A proč to maj?

34 B: No, no protože si dokážou zdravý děti nebo takhle, tyhle jakoby nemocný děti, že to
35 máj stejný jako to bylo u těch jejich, když jsem zjistila, že ten u nich způsob jako k těm
36 zdavejm, že to nefunguje, tak právě protože jakoby mi to šrotovalo v hlavě, tyhle ty
37 poznatky, co tam byly jsme jakoby použila, fakt to funguje.
38 O: Takže odlišnost jako toho přístupu ke zdavejm a dětem, který něco prožily?
39 B: Tak, jak jim tam mozečky, jak fungujou.
40 O: Jak je to propojený vlastně s tím vývojem.
41 B: Tak, tak, nepamatuji si to doslovně, ale vybavuji si, jaké byly ty mozky, jak se to tam
42 dávalo.
43 O: Dobrý, a napadalo vás potom, to proběhlo v tom mezidobí, třeba ten další rok, nebo
44 nějakou dobu, objevovalo se vám něco nebo vzpomínala jste na něco?
45 B: Jako to, co tam proběhlo, jestli to neproběhlo u těch kluků?
46 O: To jestli vás k tomu něco napadalo během roku, jestli jste něco používala, případně na
47 co jste si jako vzpomínala?
48 B: Já si myslím, že ani ne, protože, když to bylo úplně ten první rok, jako by před tím, tak
49 to jsem toho použila hodně, já jsem je měla krátce, a oni jak se vyvíjej tak už to není, to
50 není tak drastický, jako ze začátku.
51 O: Vy jste měla tehdá, to je vlastně rok nazpět, takže klukům bylo?
52 B: Čtyři, teď jim je pět.
53 O: Čtyři, to se Vám celkem hodilo?
54 B. Ne to bylo před těma dvěma roky spíš, vloni už to bylo takový, a letos jsem si vyslechla
55 něco jinýho.
56 O: Jo, dobře.
57 B: Ale, pokaždý se tam najde něco, že jo, co člověka zaujme nebo se dá použít, hlavně
58 ten pocit. Hlavně ten rozdíl, já jsem předtím nechápala rozdíl mezi pocitem studu a
59 pocitem hanby, jo, což jsem fakt použila. Protože jsme měli dlouho problém s tím, že se
60 jeden z nich počůrával, tak, no a to jsem si jistá, mám to tam vytisklý, doma na ledniče,
61 když si vzpomenu, nebo když třeba zapomenu tak se na to kouknu, a fakt to použiju, jako
62 že na něj nesmím hulákat, jako co se stane, fakt se přestali počůrávat, Vojtíkovi to trvalo
63 trošičku dýl, ale přestali. Takže je vidět, že to fakt funguje, většinou.
64 O: Takže vám vlastně během toho roku, pomohlo, to že jste si ověřila, že to funguje a
65 vracela jste se k tomu.
66 B: No, k tomu vracím vlastně pořád, Takže, nedávno se mi vlastně stalo asi tři týdny
67 zpátky tak se mi jako počůral Míša, kterej se normálně vůbec nepočůrává, ale bylo tam

68 něco, ono se to blbě dá říct, já jsem třeba nervózní, měli jsme soud, s jejich rodiči, tam
69 jsem se rozčilovala, že je a nějak, že to poznal a v noci se mi počůral, a pak jako přišel a
70 teď nevěděl, jestli budu řvát, nebo to, to nic to se nezlob, pojd', svlíkneme to spolu, pak
71 byl v té době zase v pohodě, takže fakt to funguje.

72 O: Máte nějaké negativní vzpomínky na to vzdělávání nebo něco, co vám zůstalo v hlavě?

73 B: No jako, to co se týče, přímo toho, co se nám jakoby přednáší, tak to jako ne, akorát
74 na lidi, na ten jeden pár.

75 O: Povídejte.

76 B: To mně furt jako zasáhlo, docela je to trapný, docela mě to jakoby trápilo, člověk
77 nemůže se jako zaobírat.

78 O: Co tím myslíte?

79 B: No, to jsou, já jsem se s nimi setkala po třetí, to jsou ty mladí manželé, z Pavla nebo
80 odkad, on má ty fleky, po sobě, jak oni se chovaj k té holce co maj, no to je strašný, za
81 pokaždý, když je tam slyším, oni neřeknou jediný dobrý slovo na to dítěte, oni hledají
82 jenom to špatný, taky to tam říkaj, jak ona je ta špatná, jak jí trestaj, tam jsem neslyšela
83 nic dobrýho na to dítěte, tohle je, se ani se nedivím, že jim dělá problémy, já bych jim je
84 dělala taky.

85 O: Jasně, takže když to shrnu, vám to umožnilo být citlivější k těmhle těm věcem, a
86 rozeznat ten rozdíl v tom výchovném přístupu?

87 B: To rozhodně.

88 O: Ano.

89 B: Já tam to tam slyším, že jo, tohle to mě jakoby utkví, protože teď už se sjíždíme, jakoby
90 si padnem do oka, dáváme to dohromady, že jezdíme jakoby to první, ale tyhle ty, co
91 neznám, tyhle co tam byli, ale tyhle jediný mi mě tam prostě neseseděj, to dítě musí být
92 chudák.

93 O: Takže určitě tam hraje roli teda určitá skupina a ty lidi okolo, že to pomáhá nebo dává
94 člověku.

95 B: Člověk vidí, jak druhý to praktikují, my si říkáme ty zkušenosti, večer si vždycky
96 scházíme tam nahoře, dáme si třeba tu skleničku a povídáme si, co jí děti, jak to mají děti.

97 O: Je to dobrý takový to sdělení.

98 B: Určitě je to dobrý, to sdílení. Určitě víte, že já tam mám ty děti nejmenší tak
99 zpracovávám to, co se všechno může stát, až třeba povyroستou. Já zase vidím velký plus
100 v tom, že přišly ke mně docela relativně brzo, ale myslela jsem si, že na tom budou líp,

101 vhodně dřív což vidím, že to je na dlouhou dobu, protože to ono to nefunguje tak, jako
102 u zdravých dětí.

103 O: Tak rychle?

104 B: No, no, to jsem na taky přišla, myslela jsem si taky něco jiného. No a právě proto ty
105 rady, protože vím, dneska už vím, že to co se používá na normální děti v normálních
106 rodin, nejsou třeba rozpadlý a jsou úplně jiný, že na ty věci prostě nepůsoběj.

107 O: Pojd'me k další kapitole, jaký vnímáte dopad toho, co jste se dozvěděla na přímou péči
108 a výchovu a o ty Vaše děti?

109 B: Jaký to má dopad? Když trošičku člověk zauvažuje a propřemýšlí, tak jakoby
110 promítne, protože používá se to k tomu, tak jako já je myslím, že dobrej protože tohle to,
111 bez těchhle jakoby sezení a tajhle toho vzdělávání, to prostě nedá, člověk normální to
112 nedá, protože já si myslím, že když by to bylo, jako dám příklad, vezmu si dítě odněkud
113 bud ho vychovávat jako svoje vlastní dítě, tak potom, když je pak v pubertě, zjistí, že
114 někde jsem udělal chybu, a kde, protože takhle to prostě nefunguje.

115 O: Mám tady otázku, napadne vás konkrétní situace ve výchově, vy jste zmínila třeba to
116 počůrávání, mohlo by to bejt?

117 B: Určitě.

118 O: Napadají vás nějaký jiný situace, kdy vlastně tohle, co to používáte, nebo kdy je to
119 důležitý?

120 B: No třeba ze začátku, kdy oni sami sobě si ubližovali, oni se trestali, protože takhle byli
121 naučený, taky jsem furt nevěděla, jak jakoby na ně, tenkrát jsem mluvila s váma, už si
122 přesně nevybavuju, a vím že jste mi říkal že, něco, už si to přesně nepamatuju, protože
123 oni to během tří čtvrtě roku přestali dělat jo, bylo to miň a miň a miň, ted' už málokdy, ze
124 začátku se hrozně kousali, mydlili se se vším, když jeden měl něco, druhej to musel mít
125 taky, a tamten přístup, byl prostě pohoda. Neděj mu to, to se prostě nedělá, takže
126 vysvětluju. Zjistila jsem, i když neumí mluvit a jsou takový, jo v mém případě se mi
127 zdálo, že jsou úplně hloupoučký, není to pravda, oni ty děti jsou moc chytrý a převezmou
128 si, to špatný si, přeberou jakoby rychlejš, než jakoby to dobrý, to dobrý se jim musí soukat
129 do hlavy, aby si to prostě pamatovali a furt jim vysvětlovat dokola, oni si to pak budou
130 pamatovat.

131 O: Takže jste změnila vlastně postup, kde vám fungovalo něco, začít dělat nějak jinak?

132 B: Mm. Protože jsem přehodnotila ten jakoby postoj, že jo, protože jinak to nešlo, viděla
133 jsem, že to nefunguje jakoby po to tom mém, tak jsme si říkala, že někde ta chyba prostě
134 je, protože ty děti, to prostě takhle nechápou.

135 O: Takže Vám, jak slyším, vyplývají ty specifika, jak je to prostě jiný?
136 B: Přesně tak, to jinak,
137 O: Je něco co byste chtěla dělat jinak a nejde vám to?
138 B: Já si myslím, že ne, zatím mi to funguje.
139 O: To, co řešíte, jde?
140 B: Tak, zatím mi to všechno funguje.
141 O: Jak reagujete na něco nového, co neznáte třeba nebo co nevíte jak řešit?
142 B: Zatím mi to funguje, tak jak jsem chtěla, to že zatím nemám nějaký problémy.
143 Uvidíme, až teď začnou chodit do školky, jestli tam něco nebude. Myslím si, že nějaký
144 zvrát tam určitě bude, zatím jako, já jsem spokojená.
145 O: Počítám tedy, že se změnil váš pohled na tu výchovu a výchovný přístup?
146 B: Určitě, nedá se to, tyhle ty děti se nedají vychovat jako normální děti, že jo, ty
147 zkušenosti mám, vychovala jsem čtyři děti, tam to bylo úplně jiný, já jsem si ze začátku
148 myslela, že když děti přišly, to zvládnou levou přední, pak že jo, zkušenosti mám, tak to,
149 ono to prostě nefunguje.
150 O: Když se podíváte na ten vztah vás, jako hlavní pečující a těch dětí, které k vám přišly,
151 změnil se ten vztah k vám za tu dobu, co u vás jsou?
152 B: Jako by vztah mezi mnou a dětma? Já si myslím, že ani ne, protože já jsem je pořád
153 brala, mám je ráda, jako všechny moje děti, já je beru jako součást rodiny, jako ty spíš
154 moje děti než jako vnoučata.
155 O: Spíš jsem myslel, jestli se proměnil ten vztah, jestli je třeba vřelejší, opravdovější,
156 jestli si více věřej?
157 B: To určitě, ze začátku, to jsem vám říkala, že se báli mít třeba zavřený dveře v tom
158 pokojíčku a pořád vyžadovali tu přítomnost, dneska je to vlastně ve stádiu, babi běž pryč,
159 zavři, takže už, ten pocit bezpečí, to vidíte, ze začátku jsme je měla na krku, furt na klíně,
160 teď je to úplně o něčem jiným.
161 O: To trvalo nějakých možná dva roky dva půl roku?
162 B: To určitě jo, to bylo dlouhý.
163 O: Tak jo, zkusíme se podívat na vás jako na pěstouna, mělo to pro vás, to co jste se
164 dozvěděla to vzdělávání, nějaký osobní užitek?
165 B: Určitě, protože to zase, nejen co tam člověk slyší, tak si to nějak shrne, ale i to jak
166 setkáváme vlastně s těmi ostatníma pěstounama. Protože každý řekne něco, teď slyšíte u
167 koho funguje tohle, u koho nefunguje tohle, nevím, jak se k těm dětem chovají tam, ale
168 tadyhle, když jsou tam, když si dává takový to, ale jste tam druhý nebo ten třetí den v

169 neděli, to každý většinou povolí, pak si říká aha zbystří, proto jim to nefunguje, kdyby
170 oni jsou na ty děti takový a takový, takže já si to беру jakoby to, jo když takhle by to
171 fungovalo, nesmím povolit, takhle to bude fungovat dál.

172 O: Nějak vás to osobně obohatilo, nějak ve vašem vývoji?

173 B: Jasně, člověk všechno neví. Člověk se celý život učí. Říkám, nemožu...

174 O: Jste v důchodu?

175 B: Ne, né nejsem, normálně jsem chodila na plný úvazek do práce.

176 O: Přestala jsem kvůli klukům?

177 B: Přestala jsem kvůli klukům, nešlo by to, práce na hodinové směny a ještě jsem
178 dojížděla. Doktor byl dobrý, ten mě podržel, já jsme musela začít marodit, než se to
179 všechno vyřešilo. Oni mi jenom odvezli děti, a nic neřešili.

180 O: Víím, že je tahle péče náročná a člověk přemýšlí o sobě, jak to zvládá, přineslo vám to
181 uvědomění jako o sobě, samotný?

182 B: Nevím.

183 O: Určitě jste neplánovala, že v těch letech v tomto životě se budete starat o dvě
184 malinkaty děti, který jsou, navíc, ještě velice náročný.

185 B: To rozhodně ne, představovala jsem si život úplně jinej, jako trápilo mně to, trápilo
186 mě to hodně, za ten rok a půl, určitě než jsem poznala, teď jsem vyrovnaná, jako, беру
187 ten život prostě, tak jak je.

188 O: Takže se dá se říct, že začátek byl těžkej?

189 B: Ten začátek byl pro ně hodně těžkej pro mě, než jsem se s tím srovnala.

190 O: Než jste se s rovnala s tím, jak vůbec přistupovat. Měla jste někdy pocit, že to nedáte?

191 B: No jako co se týče děti tak ani ne, já jsem se nemohla spíš vyrovnat s tím, proč ty
192 rodiče to udělali, tohle mě strašně tížilo, že ty děti za to nemůžou a co jaký jsou lidi, tohle
193 já беру jako jinou kategorii.

194 O: Takže jak někdo mohl dopustit, že děti jsou takový, jaký jsou.

195 B: Tak, ne to jaký jsou, ale to co jim udělali.

196 O: To vzdělávání je hodně o vztahový vazbě, a attachmentu, a o typech a přemýšlela jste
197 nad svým typem attachmentu, případně nad svojí výchovou nebo historií jak k vám rodiče
198 přistupovali?

199 B: To ano, protože já jsem hodně citlivej člověk, hodně se mi těch věcí tam dotýkalo i
200 osobě, protože já jsem taky neměla lehký dětství a právě proto já nechci, aby ty děti
201 zažívaly takový ty zkazky, co jsem zažívala já, protože si to беру, jako by víc osobně.

202 O: Porozuměla jste něčemu, díky tomu co se vám dělo třeba v dětství?

203 B: Právě, že víc, možná že víc než těm druhéj. Protože já se do toho dokážu vlastně úplně
204 vcítit, protože jako, že to co jsem měla jako dítě a je právě špatný hrozně to, že některý
205 dospělý zapomínaj, že taky byli dětmi, a měli by si to furt vybavovat. Proto některej
206 dospělej nedokáže pochopit, jak to některé děti maj a jak to prožívaj, protože zapomněli
207 na to, že těmi dětmi taky byli, měly by se vcítit jakoby zpátky a já to protože jsem
208 citlivější, tak to proto vnímám, jak se dělalo tohle, vím, že mě nebylo dobře, nemůžu jim
209 to dělat, protože oni by taky potom.

210 O: Aha.

211 B: Protože chci, aby ta vazba mezi námi byla taky dobrá, protože já třeba v jistých věcech
212 svý mámě nemůžu odpustit nebo svým rodičům, nemůžu jim vodpustit, pořád se mě to
213 drží, i když jsem ve vysokým věku, nebo ve vyšším věku, a vím, že ty děti, měly to samý.

214 O: A pomohlo vám to vlastně, to že znáte ty teorie, různý, ve zpracování Vaší historie,
215 těch možná, emocí?

216 B: Určitě.

217 O: Vy jste říkala, že vám tam něco zůstává?

218 B: Určitě, jo to zůstává pořád.

219 O: Je to v tom lehčí? V tom je užitek pro vás možná?

220 B: Určitě, člověk si myslím, že já jsem takové, že ve mně to je, vidím, tam přišlo mi to,
221 že to nemám jenom já, má to těch lidí prostě víc, jo a ne každěj je v tom, jakoby, víc
222 otevřenější.

223 O: Dobře, teď bych se zeptal na to hodnocení toho celý, když se na to kouknete
224 s odstupem dneska, vím, že se s váma začalo pracovat velice brzo, vy jste se dozněla brzo
225 po přijetí, jak vidíte a jaká téma v té výchově a teoriích vidíte, jako vlastně užitečná,
226 s odstupem času, když se na to kouknete, co pro Vás bylo v tý výchově v praxi nejvíc
227 užitečný?

228 B: Hlavně pochopit ty děti, pro mě největší význam mělo to rozlišení, ten pocit hanby a
229 toho studu, tohle to. Vžít se do těch dětí, co se jim v těch hlavičkách děje, když třeba
230 něco vyvedou, protože oni si nesou ty následky z tý minulý výchovy, tak je pochopit
231 protože u zdravýho dítěte je to jiný, tak mu plácnete a to, a je to vyřešený, ale u nich to
232 nemůžete takhle udělat. Tohle mě hodně pomohlo.

233 O: Takže zpracování těch emocí, těch dětí, který je závislý na tom, co prožily?

234 B: Mhh, o to horší bylo, že ještě neuměly mluvit a neuměly říci, jako co se jim dělo, ale
235 viděl jste to na nich, nebylo jim třeba dobře, nebo že se bály, nebo že to začaly trestat.

236 O: Dá se říct, že jste něco nikdy nic nepoužila, nepotřebovala?

237 B: No já nevím, já si nevybavuji právě úplně všechno no, právě, nejvíc jsem používala
238 právě tohle to, tu hanbu, ten stud, protože tohle to děti mají nejvíc, protože když jsou po
239 potom, já nevím, mně to přijde, když jsou ty děti malý, že i ty děti, když potom třeba na
240 ty rodiče zapomenou, což určitě zapoměly, že jo, v tomto věku, ale ze začátku jim právě
241 že, nějaký ten třeba pach, nebo něco takový ho, nebo nějaká situace jim to připomene,
242 naběhne jim to a teď udělal něco co řeknete, že to nebude úplně v pořádku, že je to něco
243 z minula takže.

244 O: Tyhle ty vzpomínky, které jsou uloženy hluboko z minula.

245 B: Tohle to mně pomohlo nejvíc. Co bych nikdy nepoužila? To co nikdy nepoužiju, to si
246 nemůžu pamatovat.

247 O: Máte nějaký nezodpověděné otázky, nebo témata, která byste se chtěla víc dovědět
248 nebo víc prostudovat?

249 B: Já nevím, mě to vždycky přijde, když se tam sejdeme a přijdou nějaký tyhle ty témata,
250 člověk v tom neleží, neví, co ještě nového může přinést, tak ten život to přinese sám, tam
251 vlastně je pokaždé něco jiného, tak člověk žasne, co se k tomu může jakoby ještě nabalit
252 a co se člověk může přiučit, já vám nemůžu říci, co by mě zajímalo, protože to vyplyne.

253 O: Rozumím, takže je důležitý kontinuálně se vzdělávat.

254 B: Tak, to určitě.

255 O: Že to přinese nějaký nový pohledy.

256 B: Vždycky si z toho vezmu to, co budu potřebovat.

257 O: Což byste neměla, kdyby jste tam nebyla, a nejela.

258 B: To by se ani nedalo se, všechno člověk neví.

259 O: Takže je dobře, že je povinné vzdělávání?

260 B. Určitě, bez toho by se to nadalo vychovávat děti, protože člověk neví jak s těma dětma
261 jak má jakoby pracovat, že jo, a hlavně s těma ostatníma co tam jsou, slyšíte, jak oni třeba
262 s nima zacházej, s těma dětma, je to fakt přínosný, ne jen to samotný vzdělávání, ale i
263 setkání s těma ostatníma pěstounama.

264 O: Další otázka se týká toho, jestli máte nějaký pochybnosti o tomto přístupu?

265 B: Jako o přístupu toho vzdělávání?

266 O. O přístupu toho attachmentu, té teorie vztahové vazby, k výchově dětí.

267 B: Nevím.

268 O. Je něco co si myslíte, že není potřeba dělat, že není důležitý nebo to nefunguje třeba,
269 máme příklady, že po měsíci zjistili, že jim to nefunguje a tak to dělat nebudou.

270 B: Já nevím, my jsme zatím ve věku, že co jsem zatím použila, tak jakoby to funguje.

271 O: To co jste použila, to funguje a ta to děláte?
272 B: Tak.
273 O: Co Vám, dá se říct, že vám tam něco chybělo, co byste chtěla jinak se vzdělávat,
274 vzdělávat se jinou formou, jiným rozsahem
275 B: Asi ne, mě to takhle vyhovuje, jak to je. Už jenom s tím, že tam přijedem s těma dětma,
276 že vlastně máme i tak nějak na půl jakoby klid, protože jsou tam ty animátoři, protože si
277 ty děti rozeberou, i v tom je to přínosnější, nějak to vnímáte jinak, než když máte za
278 zádama ty děti.
279 O. Takže ten koncept vzdělávání je takhle dobrý?
280 B. Takhle je to dobrý a mě to takhle vyhovuje.
281 O: Rozsah?
282 B: Rozsah jak, dá se to zvládnout, takhle, furt je to takhle lepší, ty víkendový pobyty mi
283 fakt vyhovují i s těma ostatníma, co jsem mluvila, je to 100x lepší než jezdit někam a
284 teď musíte, zajistit děti jo, než třeba čtyř hodinový odpolední seminář. Ne mě to přímo
285 takhle vyhovuje, myslím si, že je to takhle přímo nejlepší alternativa
286 O: Teďka zkuste vymyslet tři neužitečnější věci v souvislosti s tím vzděláváním.
287 B: Nejužitečnější věci? Hlavně ten pocit hanby a ten stud, to bylo pro ně nejvíc
288 užitečnější, a no co tam ještě je, nevím, jak se to jmenuje, to bylo to, jak se to tam v těch
289 mozečkách spíná, jak to tam mají trošku jiný jak my, nevím v jakým názvu to tam máte.
290 O: Prostě neurobiologie mozku.
291 B: Prostě něco takový ho.
292 O: Vliv traumata a hormony.
293 B: Protože u nás to funguje úplně jinak a u nich taky jinak.
294 O: Co ty vnitřní pochody, co se tam vlastně děje? Hezký.
295 B: No, protože u nás je to prostě jiný, než u těch dětí, že jo, no je to takový zajímavý.
296 O: Třetí věc?
297 B: Já si nevzpomínám, fakt nevím, ono je toho tam docela hodně.
298 O: Vy jste již toho dost řekla, ale já nechci za vás doplňovat, ale napadá mě, to sdílení
299 s těma ostatníma nebo ta skupina.
300 B: Tohle určitě. Jistě to jsem tam i říkala, protože jakoby ten pátek večer a v sobotu večer
301 to jsme se slezli s těma ostatníma, když už ty děti vlastně ležely, jsme si povídali o tom,
302 jak ten život opravdu chodí, protože všechno si takhle si to mezi neřeknem. No, jaký kdo
303 má poznatky, právě, že tam, že ta Renata, má o něco starší holčičku a ta Iva ta má zase

304 kluka, který jakoby je v pubertálním věku a zase si říkám, u ní to taky funguje, a zase u
305 tý druhý tam to zase nefunguje a zas tam je ten pubertální věk.
306 O: A vidíte ty důvody, proč to nefunguje?
307 B: Tak já do všeho nevidím.
308 O: Já vím.
309 B: To je jasný, ale když já nevím, mě to někdy přijde, že u těch jedněch je to takový až
310 přespřílišná péče, jo, někdo nevím, někdo to bere tak, jak prostě život, ale něco se přiučí,
311 a chceme prostě fungovat dál, tak to mám třeba někdy já, někdo na to prdí a vidí jen to
312 nejhorší, ale někdo zase, žije jenom tou péčí a tak ty děti zahltní, že si myslím, že je to taky
313 špatně, takže tohle vidím, tam já.
314 O: Takže je vlastně je docela těžký hlídat svůj ten přístup a sebereflexi.
315 B: Jo člověk se musí pořád hlídat. Aby ty děti pořád ty děti neokřikovat, to musí znát ten
316 prostor, aby oni, měly samy prosto pro sebe.
317 O: Může to člověk udělat sám, tu sebereflexi nebo k tomu někoho potřebuje?
318 B: Já nevím, na to člověk musí přijít sám nebo mu to musí někdo trošku nevím říci, někdo
319 je prostě takovej od přírody a myslí si, že to dělá dobře a nejlíp a nevidí jako by to špatný,
320 jako by ta přespřílišná péče si myslím je taky jakoby ta špatná, je to pro ti děti moc, taky
321 se odtahují, taky potřebujou ten prostor.
322 O: Zkuste vymyslet tři nejméně užitečné věci?
323 B. Nejméně užitečné věci?
324 O: Nebo co vám vadí a vadilo?
325 B: Nevím, co by mě přímo vadilo, to asi mi tam nevadilo vůbec nic, ale jako já nevím,
326 jako teďko co jsme měli, to bylo o tom jídle, jo? Každý je nastavený jakoby jinak a já
327 jsem si také přehodnotila svůj život a stravuji se jinak, když děti jsme měla, aby byly
328 zdravější a tak, ale na to člověk taky musí přijít sám, když hodně lidí, když jim druhý
329 hodně předsouvají, tak se toho nebudou stejně držet, protože je jim to moc stlačováno do
330 tý hlavy. Takových lidí je hodně, to si musí každěj říci, míň jakoby násilnou formou, a ne
331 to takovým tím, jako to je špatně, všechny cukry jsou špatně, dyť to není úplně ta pravda,
332 takže všechno špatný je k něčemu dobrý.
333 O: No.
334 B: Takže zkušenosti jakým způsobem se to všechno učí.
335 O: Tak.
336 B: Jestli se to direktivně řekne, nebo sice nachuj na tom nechaj, aby člověk na to přišel
337 sám.

338 O: Hodně dospělejších v tom citlivých na téma jak jakýkoliv téma, když se jim to hodně
339 vnucuje, hodně se na to tlačí, na to jsou lidi hodně citliví a hlavně dospělý, myslí si, že
340 mají všechnu moudrost, jo a málo kdo je takovej otevřenější a zpracoval ty informace
341 normálním způsobem, normálním způsobem, víc příkladným způsobem.

342 O: Jak na vás působila organizace během vzdělávání?

343 B: Jako dobře.

344 O: Celej ten pobyt, když to vezmete kolem a kolem, ubytování, židlí, všechno?

345 B: Tohle, jako to jo, co jezdíme do té Vyskeře, tam je to úplně nejlepší, protože je tam
346 prostor, jak pro ty děti tak pro ty dospělý a mají tam všechno, velký hřiště pro ty děti i to
347 okolí, je to tam fakt bezvadný.

348 O: Jo.

349 O: Byl pro vás výklad srozumitelná, nebylo to moc odborný nebo laický?

350 B: To jste viděl sám, když něčemu nerozumím, tak do toho skočím a řeknu si.

351 O: Zajímá mě, jestli materiály, které jste dostali, byly pro vás použitelný a jestli jste je
352 někdy použila?

353 B: Jako víte co, tenkrát tu bichli co jsme dostali, bylo toho moc, každej člověk nemá tolik
354 času, aby to znova třeba prolistovat, chtělo by to hodně stručně.

355 O: Chtělo by to spíš udělat nějaký výcuc?

356 B: Chtělo by stručnější, mně to přišlo, že je to moc odborný na nás obyčejný lid, je to fakt
357 moc odborný.

358 O: Takže udělat jen takovou osnovu, strukturu?

359 B: Jen nějaký výřez, tak, co je pro nás víc důležitější, a ty odborný věci jakoby strčit, nás
360 ani jakoby nezajímají, nás zajímají ty fakta, to si sedá, udělat z toho spíš, bylo toho fakt
361 moc.

362 O: Děkuji za ten podnět, to je dobrý. Co nejzásadnější si z toho odnášíte?

363 B: Co nejzásadnějšího? Hlavně ty poznatky toho jak ostatní lidi nefungují a tak ten
364 celek je jakoby dobřej a hlavně pokaždé se dozvím něco novýho, že jo, protože člověk
365 jak jsem říkala, celej život se učíme.

366 O: Takže vy jste konkrétně nastavená na to, že nemáte problém se vzděláváním a že si
367 jdete pro něco novýho, co vás obohatí?

368 B: Tak, určitě.

369 O: Tak jo, jen ještě krátce bych se vás chtěl zeptat, jak se vám na to vzpomínalo, už je to
370 dýl, tak jestli to šlo dobře?

371 B: Určitě jo, já mám dobrý zkušenosti a jako vždycky tam byli lidi, se kterými jsem si
372 sedla, příjemný lidi, ale až na ty jedny a tak teď je to v pohodě

373 O: Teď když jsme o tom mluvili, bylo o něčem těžký o tom mluvit nebo si vzpomínat,
374 všechno v pohodě.

375 B: Tak jako ty začátky to se mi vybavuje, to co vstoupilo do vašeho denního života vašeho
376 stereotypu, jasný, že to bylo těžký, bylo to těžký dlouhou o tom mluvit, ten druhý rok,
377 ještě i ten druhý rok, to bylo těžký, já to dokážu ze sebe vyventilovat, ale bylo ještě
378 s takovým to prostě slzavým údolím, teď už o tom dokážu normálně mluvit, protože...

379 O: Takže to jde v ruku v ruce se zpracováním té situace?

380 B: Určitě.

381 O: Tady mám otázku, jestli se vám něco sdělovalo snadno?

382 B: Asi nic.

383 O: Ale, hezky jste povídala o těch věcech, který používáte v té praxi, to máte takový, že
384 vám to jde docela hezky. Napadá vás ještě něco důležitého, na co jsem se neptal, nebo
385 nějaký sdělení s tím související, snažil jsem se to projet. Co mě k tomu napadalo.

386 B: Jako, co bylo pro mě ještě důležitý, protože jsme se tam učili tu první pomoc. Což si
387 myslím, že je důležitý hodně, a bylo by dobrý to tam vždycky nějak zopáknout. Protože
388 nikdy nevíte, co se může stát, člověk, kterej to má jednou za 4 roky, nevím, tak pak na to
389 můžete zapomenout. To si myslím, že by bylo dobrý do toho zahrnout a každý rok tam
390 něco mít z tý první pomoci.

391 O: Takže udělat to přivítání a půl hodinku opakování nějakých základních věcí?

392 B: No, to si myslím, že je dobrá věc, protože i já jsem se tam dozvěděla něco, co jako
393 bych, co jako jsme měli ve škole, tak mi to vyplulo nahoru. Nikdy fakt nevíte, co se může
394 stát, dítě blbě skočí do bazénu, začne se topit, teď honem nevíte. Když to budete mít
395 naučený a bude se to furt opakovat, tak už máte zautomatizovaný.

396 O: Tohle důležitý téma mít častější?

397 B: To určitě, protože za ty, kolikrát jsem tam byla, a 3x, a to bylo jenom jednou, brala
398 bych ho.

399 O: Když se zeptán na téma attachmentu tak toužila byste něco podobného taky opakovat?
400 Jako je kolikrát stlačíte hrudník, přitom když se dítě topilo?

401 B: Jako by tyhle ty věci jako jo, co se týče tohohle tématu?

402 O: Jestli je něco toho tématu attachmentu, by zasloužilo, aby bylo zopakované pro
403 všechny? Nějaký takový nejdůležitější.

404 B: Určitě jsou tam nějaký tyhle ty věci. Protože člověk si všechno, že jo, nevzpomenete
405 si, a to co je víc jakoby ze života, do hotovo to taky trochu zopáknout. Taky člověk
406 potřebuje. Jakoby ty odborný věci, jak jsem říkala, ty bylo by lepší dát trošku, když to
407 tam musíte mít, trošku nařuknout, ale bylo by lepší, tyhle ty jiný věci, ty spíš ze života, a
408 v tomto duchu to třeba zopakovat.
409 O: To je všechno, moc vám děkuji za rozhovor.
410 B: Není zač.

1 Příloha C – rozhovor s participantem C

2

3 O: Budete to trvat zhruba půl hodinky. Záleží na Vás, jak budete hodně povídat.

4 C: Nevím, to vám teď nemůžu říct. Jsem nějaká mimo.

5 O: Takže, že ještě jednou zopakuji, že to budu nahrávat a že vám zajišťuji anonymitu a je
6 to pro účely diplomové práce, zda s tím souhlasíte.

7 C: Už jsem souhlasila a podepsala.

8 O: Jak jsem říkal, budu se ptát na vzdělávání na Vyskeři, bylo zhruba před rokem. Mě by
9 zajímalo, jestli si to vůbec vybavujete, a jestli víte, co nejvíc si pamatujete něco, co nejvíc,
10 co nejvíc? Jen tak na začátek

11 C: Já si hlavní vybavuji nejvíc to, že jsem tam byla s Mirečkem. Ten Mireček šel vlastně
12 nejvíc z ruky do ruky, všem, se každý mu hrozně líbilo. A vybavuji si opravdu nejvíc ze
13 všeho ten problém kvůli holčičce, která nechtěla být vlastně. Byla u nějaký rodiny
14 dohozená, do rodiny nějakých mladejch pěstounům, kteří v podstatě seděli vedle mě a
15 řešilo se tam, to že ta holčička tam asi sama nebyla úplně spokojená a že ty lidi jí tam ani
16 moc neakceptovali v té rodině. Vy určitě víte, o koho jde, já už nevím jména, ale pamatuji
17 si jejich obličej jako ty paní a toho pána. A teďko, jako co se tam řešilo, v pravou chvíli,
18 protože já to vidím na tý tabuli, a už vůbec si už teď.

19 O: Já vás nebudu zkoušet, tady jde spíše o to, co vám utkvělo a co ne.

20 C: Tak to jo, já strašně ráda na to jezdím, protože mně vždycky bavila psychologie, už
21 jako holku šestnáctiletou, já vůbec jsem se zabývala tím, protože, nevím, jestli jsme o tom
22 spolu někdy mluvili. Byla jsem jedináček a strašně mně to vadilo. Já jsem vlastně od
23 dětství byla angažovaná v pěveckých kroužkách, chodila jsem do jednadvaceti do
24 národopisního souboru, to jsme měli třikrát v týdnu všelijaký ty nácviky a zkoušky, takže
25 jsem pořád žila v tanci a hudbě, tím mě to doplňovalo to, že jsem já neměla sourozence.
26 Nicméně jsem pořád, jakoby vnitřně strádala, a tak nějak to pěstounství vždycky, bylo
27 kolem mě. Už od mládí, protože já mám příbuzný na Ostravsku tam vlastně ty Polky a
28 tyhle ty komunity už na tom okraji, že jo, ty Ostravy a Bohumína. Vždycky jsem tam už
29 v těch letech, někdo starala o to nějaký dítě, už tenkrát to tam bylo. Nebo si ho vzali
30 z domova, nebo tak, mně se to vždycky strašně líbilo. Takže já jsem k tomu vždycky
31 strašně tíhla. No, to tak zase přišlo zase po letech, jsem se zorientovala.

32 O: Jasný.

33 C: Mám toho také dost, ty certifikáty, a říkám, že tohle to, mě vždycky hrozně baví, ta
34 školení, protože já si vždycky něco odnesu a vždycky to můžu použít při té práci. Na
35 komkoliv i na sobě.

36 O: Takže se z toho učíte a berete si něco z toho pro sebe, ať je to jakýkoliv téma?

37 C: Jasně. Určitě, i o výchově mých dětí, ve třídě když se něco probíralo, tak jsem přesně
38 věděla, tady jsem udělala chybu, tady.

39 O: Mhh.

40 C: Tady jsem udělala chybu, to už člověk neovlivní, jsou dospělí, nemůže to vrátit. A
41 včera jsem našla po strašně dlouhý době, protože jsme hledali doklady k hypotéce, tak já
42 nemám extrémní nepořádek v těch papírech, ale byl tam založený dopis od mé dcery,
43 tehdy 14leté, ve kterém mně výrazně psala, co jsem podle ní dělala já špatně, co se jí
44 nelíbilo, jako že jsem neřešila její holčičí problémy a proč to říkám, já jsem si uvědomila,
45 že moje matka taky nedělala. Takže já jsem si vlastně přinesla z domu, už se dostávám
46 trochu k tomu tématu, co se tam probíralo, alespoň k jednomu z nich, už mi to vlastně
47 moc nemyslí. Opravdu já jsem včera šla čtyřikrát do koupelny a nevěděla jsem, co chci,
48 ono se to spraví. Takže v podstatě jsem zjistila, že jsem si přinesla ten vzorec nějaký od
49 té mámy a asi jsem bohužel, když jsem věděla, co nedělá moje máma dobře, tak jsem
50 taky tomu svému dítěti, nedělala dobře. Nebo jsem zapoměla, že mi to moje dítě chtělo,
51 mít prostě více jako kamarádku, a člověk na to nemá vždycky čas. Já jsem na ně byla šest
52 let sama. Starala jsem se o peníze, musíte uvařit, uklidit a tak dále, a ty děti to berou jinak,
53 no.

54 O: Takže, jako to chápu, co se dozvídáte, na těch vzděláváních vás nutí vlastně přemýšlet,
55 o vlastních dětech?

56 C: Určitě. Ovšem.

57 O: O té minulosti, o vašem dětství, na to možná nasedá to konkrétní téma attachmentu a
58 vztahový vazby, který jsme tam probírali. Možná to zopakují, že tam byly základy týhle
59 té teorie, byly tam typy vztahové vazby, bylo tam něco o neurobiologii a o historii dítěte
60 o traumatu, o zablokování péče rodičů a důvěře dětí, to byly téma těch tří dní, které se
61 tam probíraly. Ale není účel si vzpomenout na detaily, spíš co vám zůstává, nebo co si
62 z toho berete, tak to bych jako prozkoumal.

63 C: Rozhodně se vzpomínám, já nevím, jak to mají ty ostatní lidi, který tam třeba seděj,
64 nebo tam u toho taky spěj, nebo podobně, to jsem si všimla u těch trvalejších pěstounů, že
65 některý to tam protřpěj, jako, tak to absolutně není můj případ, protože mě to fakt zajímá.
66 Jo. Taky venku pobíhám kolem, taky se nechám vyrušit z toho, ale já zjišťuju, že ze mě

67 se stává takovej jako psycholog, v tom životě. Třeba přijdu k nějaké kamarádce. Mám
68 teďka kamarádku, ta má tři děti, je rozvedená. Tři výrostky, kluky a teď ona, s nima
69 absolutně neví rady, a teď já prostě vidím, jak ona dělá ty chyby. Prostě. Tak já jí říkám,
70 já ti do toho kecat nebudu, prostě. No ty jsi ta pěstounka, ty určitě víš jak na ně, jak s těma
71 dětma, a oni tě ty děti mají rády. Vždyť já to vidím, to jsem měla nějak takovej. Dneska
72 je mi tolik, kolik mi je, tak mám tady kousek do důchodu, tak jo, ale. To mně vždycky ty
73 děti, jako samy, já nevím. Když to říká, nevím, jako magnet na ty děti nebo ty zvířata.
74 Psů se bojím a psi si ke mně lehají jako, jo, velkejch psů. Ale toho Míšinýho ne, ten je
75 kouzelný. Takže já to vlastně použiju, přijdu k té kamarádce, teď vidím, že dělá absolutní
76 chyby, jako těm dětem podstrojuje, aby si je získala na svoji stranu, protože jsou
77 v rozvodovém řízení. Ona pošle kluka s košem, a on jí řekne, já nejdu. Fajn, tak nejdeš,
78 to by mi udělal jednou, že nejde. Bych mu zakázala něco co má nejradši, nebo bych si
79 s ním potom promluvila, když by potom podruhé zase nejdu, tak něco bych z toho
80 vyvodila. No člověk to pořád používá, protože ty lidi jsou takový, že si vůbec třeba nevědí
81 rady.

82 O: Takže říkáte, že to potom u nás vidíte, u těch dětí u těch rodičů?

83 C: Určitě.

84 O: Ten výchovný přístup.

85 C: Já jsem to vždycky vnímala, s těmi třeba vždycky vadilo, když jdu třeba po chodníku
86 a teď. Stalo se mi něco příšerný ho, jela jsem s kočárkem a šla paní, vedle capala holčina,
87 vypadalo, že je to její dcera, kolik jí bylo, osmu, malá, nevím, a maminka jí tak strašně
88 nakopla do zadku, že jsem chtěla volat policajty. No nevím, co jí pak dala pohlavek a to
89 bylo takový jako drsný, že mně to nenechalo chladnou, tak jsem si říkala, že ona jí to
90 takhle dělá i doma. Tady na sídlišti prostě to je vidět, že je to takovej primitiv ta ženská,
91 jakpak ty děti mají být, z té rodiny, pak jsou zlí. Takže radši jsem to zabalila, a říkala
92 jsem, nekoukej na to, máš teď svoje starosti, ale není to jako můj styl, měla jsem sto chutí
93 někomu zavolat.

94 O: Jde vám to takhle vidět i u sebe a dejme tomu v péči o svoje dítě, když ho máte?

95 C: Když mám svoje dítě, tak jsem hrozná, já ty děti miluju, takže tohle asi ne, o mně je
96 známo, že já jsem taková máma, když vám řeknu, že jsem se přistihla, teď asi bych vám
97 to neměla říkat, bude to znít hloupě.

98 O: Můžete, jak chcete.

99 C: Já jsem měla docela těžkej život, možná byste se divil, hodně, už jako z dřívějšíka,
100 s bývalým manželem, ten už je po smrti. Moje děti hrozně ulpěly na ty jeho památky,

101 nevím, zní to šatně, když je mrtvej, tak je nejlepší, v podstatě v tý rodině, tak nějak to
102 vychází, ve finále, ale myslím si, teď vidíte, jsme začali něco říkat, to je ono, o čem.
103 O: O bývalém manželovi, že jste to měla těžký život, že umřel.
104 C: Něco o dětech.
105 O: Že ho vnímaly, jako dobrý ho.
106 C: No, na něco jsme navazovali, takhle já to prostě mám, vy jste se mně na něco ptal, já
107 jsem začala mluvit.
108 O: Jestli vám to taky jde, reflektovat u sebe a u svých dětí ve svý péči?
109 C: Už vím? Ono se tohle zlepši, že to vlastně bude znít blbě, ale vlastně, já ty pěstounský
110 děti vnímám takovou láskou, protože s nima mám hroznou práci. Já jsem kolikrát říkala,
111 mám to zapotřebí, moje máma říkala, ty jsi, na těch dětech zestárla o deset let. Je to na
112 mně vidět. Já říkám, každé stárne, mně to jako nevádí, já prostě jsem šťastná, za tohle,
113 že těm dětem můžu pomoc. Já je po tom ve finále miluji víc než svoje vnoučata, což zní
114 hrozně blbě, ale jako, moje vnoučata jsou relativně zdravý děti, tyhle děti dostanete
115 s abstinenčními příznaky. Já jsem měla obě takový, co jsme měla, je to strašně náročný a
116 o to víc se potom upnete k těm dětem. Protože je strašně milujete, protože říkáte, co
117 s nima bude, kam půjdou. Nejrady byste si je všechny nedala, kdybych byla mladší. S
118 tou holčičkou, to nešlo, to nešlo, tam už byly rozdaný karty, blondatá, modrooká,
119 holčička, ty nejsou, takhle to vyznělo. S tím Mirečkem jsem trošičku, jako... Jste v soudní
120 síni a najednou vám ho soudci nabízej, a vy ste s tím ani nepočítal, protože tam to bylo,
121 jste nesměl ani pípnout a hned jste dostal přes prsty a konec, nic neexistuje a konec. A
122 teď se máte rozhodnout v osmapadesáti o děcku, který mu je třináct měsíců, a vy byste
123 ho hrozně chtěl a teď tam není manžel, a jste tam sám a nečekáte tu nabídku takže, to je
124 strašná srdcovka, v tu chvíli, to jste v úplném deliriu, nebo alespoň já, protože teďka
125 vidím toho Mirečka, co jsem ho strašně chtěla, budu tady, nebudu tady, je mi dost, stíhnu
126 to dítě vychovat, nestíhnu, a to je prostě, pocity, které vám prostě zůstanou, v hlavě celý
127 život, teďka toho strašně lituji, že jsem si ho nenechala. Protože jsem věděla, jak to mám
128 v sobě, a není to dobře, nesmím přemýšlet, já jsem pěstoun, já mám být profesionální, ale
129 jsem jenom člověk.
130 O: Samozřejmě.
131 C: Takže takhle to mám já, já jsem to měla i s tou holčičkou já jsem to nesla velice těžce,
132 s manželem, protože můj manžel má děti strašně rád. On má taky svý, ta jeho nátura, to
133 jeho cedéčko z domu, on je takovej, není moc empatickej vůči lidem, ale vůči dětem je
134 nadměrně empatickej. Ale to je proto, protože jak tvrdí, jejich máma se jim nevěnovala.

135 A on to cítí, jako křivdu, a on o tam v tom se poučil, jako on v tom, takhle nechce, takže
136 tam jako dobrý, jedna z cest, protože on chce, aby to ty děti měly jinak, to se mi na něm
137 líbí. To je možná vyloženě jediný, co mě s ním drží. Když jsou ty děti u nás, tak se mají
138 strašně dobře, protože mi je fakt strašně milujem, a blbě se nám dávaj pryč, není to dobrý.
139 O: Když se vrátím vlastně k tomu, že vzdělávání, co bylo před rokem, další bylo taky
140 před rokem, co třeba od toho posledního dál, se dělo během toho roku, zda si na to
141 vzpomenete, nebo to zapomenete, když odejde?

142 C: Já to určitě nezapomenu, protože já ty zkušenosti, co tam získám vám říkám, že se mi
143 promítaj do hlavy, teď se mi nepromítá nic, protože teď tam mám okno, ale opravdu
144 všechno já dokážu použít v tý praxi, i tu zdravotní péči. Jako jsme měli, vy jste tam tenkrát
145 nebyl na tý Vyskeři, vy jste tam neškolil. Byl z Liberce, nějakej zdravotník, já si ho přesně
146 pamatuji, jinak mám paměť strašně dobrou, jinak mi tam snad něco přidali, ještě, asi jo.
147 Já prostě, vím, že neumím udělat masáž srdce, já si přesně pamatuji, jak to tam lidi, dělali,
148 jak jim to šlo, a mě to nešlo, já asi nejsem žádný zdravotník, protože neumím, mně to
149 nejde, a pamatuji si, o co tam šlo, co se tam dělalo. Pamatuji si, že tam školila, nějaká
150 paní, spíš školila, nějaký čísla se tam probíraly, to mě absolutně nebavilo, to byla jediná
151 pasáž, co vám neřeknu, co to tam probíralo, co to bylo za téma.

152 O: To je asi už starší?

153 C: To je starší, Já nevím, proto na to chodím, protože mi to něco dá.

154 O: Jste motivovaná vlastně.

155 C: Určitě.

156 O: Posloucháte to, nespíte. Máte nějaký negativní zkušenosti z toho nebo pozitivní
157 z toho? Co vám...

158 C: Řeknu vám, to, mluvíte hojně upřímným člověkem, mě možná neznáte, Míša jo. Já
159 třeba někdy něco řeknu a není to vhodný, ale tak, já si to pak třeba uvědomím, pak se
160 omluvím, cokoliv, ale teď to říkám proto, protože ty emoce, mám, pamatuji si to z toho
161 minulýho školení, že tam byli lidi, kteří měli pěstounský dítě, byli jsme na nějakým
162 vejletě, strašná bouřka se tam strhla, jak se to jmenovala, koně tam byli.

163 O: Já vím, nějaká ekofarma?

164 C: Já, jsme si pamatovala, jak se jmenuje, je to nafocný, je to někde za tou Vyskeří. A
165 byli tam lidi, který měli, já nevím, jestli byl ten chlapeček postiženej nebo nebyl, pořád
166 tam nějak vykřikoval, dělal všelijaký zvuky, nevím zde měl nějaký Downův syndrom, já
167 nevím, vím jedno, že tohle bych nedala. Mně to vzbuzovalo, tak strašný, já jsem byla
168 úplně jako, z toho konsternována, já to osobě, když jsme dělali tyhle ty pěstounský kurzy

169 tak, já jsem říkala, že postižený dítě mít nemůžu, já to nemůžu, já prostě z toho mám
170 špatný tělesný pocit a psychický.

171 O: Takže na vás působilo to, jak tam byli ostatní pěstouni a jaký měli v péči děti?

172 C: Určitě si odnáším, to jsme si zafixovala, jako tu rodinu.

173 O: Jako zkušenost?

174 C: No nevím kolik bylo tý holčice, my jsme se byly za ní podívat s Míšou a s manželem,
175 oni byli tady někde na horách, protože ta holčička byla údajně, já nevím, vy víte, jak se
176 jmenuje, to už nevím? Ona byla údajně, měla jít do jiný rodiny, to tam nějak řešilo, pak
177 zůstala v té rodině.

178 O: Opravdu nevím.

179 C: Byli jsme za nima na horách, se podívat na tu holčičku. Protože ona jako, podívat jako
180 mezi nás. Děti byly v nějakých maskách, my jsme jí neviděli, měla černej nos, a co. Ono
181 se to pak nějak vyřešilo. My jsme pak měli do toho předávání Mirečka, a už jsme to nějak
182 vypustili. Ale vím úplně přesně, jak o ní ty lidi mluvili a jak byli taky neschopný si s ní
183 poradit, ale tam to bylo vyložene proto, že oni nechtěli, mě to připadalo, že v těch lidech
184 je vůči tomu děcku, averze, a že nechtěj akceptovat to děcko, a to děcko jim dělalo
185 naschvály, to bylo vzájemný, a už to bylo v takový fázi, podle mě domácí války, kde ta
186 holčička si říkala, já tady prostě musím bejt nebo můžu vyfasovat ještě něco horšího a
187 zároveň v sobě potlačovala, jéžiš to je hrozný já tady nemůžu žít, dyť ty lidi jsou na mě
188 zlí, vždyť oni mně nemaj rádi. A ty lidi na mně, tak působilo.

189 O: Mělo na to nějaký vliv, to co jste se tam učili, že jste byla na to citlivá?

190 C: Ne, to si myslím, že mám v sobě.

191 O: Co si pamatuju, tam se učila zablokovaná péče, což tyhle ty lidi měli.

192 C: Ano, to měli.

193 O: A zablokovaná důvěra u dítěte, což tahle ta holčička měla a má.

194 C: Já jsem to tak cejtla z toho rozhovoru.

195 O: Což byl názornej příklad toho, co tam probíralo.

196 C: Akorát jsem nepochopila, protože já jsem nevěděla, tam vyplynulo nějak, že to tam
197 někdo říkal, že ta holčička byla nějak zneužívaná, že to vlastně jakoby prezentovala na
198 tom pánovi, čemuž já absolutně nevěřím, když se tam vlastně ta pěstounka, rodinám, na
199 tom, tam v tý třídě nebo nahoře, na to ohlašovala, že ta holka má nějaký problémy, praxe
200 získala tímhle tím, bohužel, že potom nějak jako na tom jejím manželovi zkoušela, a
201 tomu, to tam proběhlo, tomu já vůbec nevěřím. Protože, když se na ty lidi podívám, a mě

202 je jasný, kdyby to tak mohlo bejt, nebo ne. Jako by to zkoušela ta holčička na vás, tak to
203 vezmu, ale to byl takovej typ člověka, kdy si myslím, že to byl výmysl, že prostě.
204 O: Hm.
205 C: Oni chtěli se toho děcka podle mě chtěli zbavit, protože měli svy děti a nějak to
206 nedávali.
207 O: Jo, takže, vlastně co já si беру z toho, co povídáte, že jste schopná to vidět na těch
208 ostatních.
209 C: Já to vidím normálně.
210 O: Že to máte v sobě?
211 C: Já to mám, všechno vím, jako viděl to můj táta, viděl to.
212 O: Když to vztáhnú k tomu tématu, tak vlastně máte nějak přirozeně, tady to přemýšlení
213 o těch vazbách tak jak nějak daný.
214 C: Určitě jo.
215 O: A nechci přejímat, ale to co jsme tam prezentovali, tak vám to, nějakým způsobem jste
216 to znala, už ne třeba tak odborně, ale z toho svýho života a nebylo to pro vás tak nový.
217 C: Podívejte se, teď vám, nerozumím.
218 O: Ty teorie ty přístupy?
219 C: Co konkrétně?
220 O: No.
221 C: Ze svýho života?
222 O: Že s tím jste v souladu, že to nebylo nic objevnýho?
223 C: Že se tohle děje?
224 O: Že to prostě, tak je.
225 C: Tak se nic takový ho nedělo. V souvislosti s mým manželem se děly se jiný věci, začal
226 podnikat a už se děli jiný věci,
227 O: Ne, že se může stát, že jsou pěstouni a že prostě se vůči tý péči dítěte zablokují a
228 nejde to tam.
229 C: Určitě to nemůže všude fungovat, nemá to každej. Ono je zase jiný, když dostanete
230 miminko, to miminko nemá žádnou jinou volbu, to miminko je u vás, nemůže nic říkat,
231 neumí nic, je odkázaný na vás, když dostanete potom to větší dítěte, tak už to je prostě
232 hodně práce
233 O: Dobře, když přemýšlím, když jste říkala, že jste měla obě děťátka s abstinenciama
234 příznakama, tak to je také strašně těžká práce, kde vlastně ten pěstoun, může resignovat
235 už po pár dnech a týdnech.

236 C: To jste viděl. Já jsem to prostě věděla, tedy ze začátku jsem nevěděla, že to existuje,
237 ze začátku se opakovaly ty abstinenční příznaky u té Izabelky. Vždycky to, přišlo půl
238 osmý ve stejný čas, a já jsem furt přemýšlela, ve stejnou dobu, sebou dítě mlátí je
239 neklidný, brečí, prostě, já jsem nevěděla co, jsem tady sama, manžel je v Praze, nikomu
240 volat nebudu, já jsem takový samorost, říkám, si musím hold nějak poradit, tak jsem
241 holčičku svázala, do tý deky, povijanem, že jo, měla ruce a nohy, aby nemohla kopat, teď
242 jsem si říkala, ježiši kriste, to kdyby mi někdo udělal, tak já nemůžu dejchat, protože já
243 nesnáším, když mě někdo omezuje na pohybu, ale když jsem jí sledovala, a říkala jsem
244 si, a teď uvidím, buď se jí to nebude líbit a bude se z toho chtít vykopat nebo, jsem u ní
245 seděla a hladila jsem jí, a to jsem dělala až několik hodin, než to dítě usnulo a uklidnilo
246 se, že jo. Takže tam to bylo nějaký jasný, že to dělaly nějaký drogy nebo alkohol, tahle ta
247 maminka byla na pervitinu, takž jsem to věděla, že to takhle je. Je to strašně těžký a je to
248 strašně těžká práce, protože já jsem u toho děcka seděla několik hodin, a byla jsem hrozně
249 unavená, teď jsem si chtěla lehnout a alespoň spát. To dítě bylo za půl hodiny vzhůru a
250 mělo třeba hlad, takže, zase jít udělat mlíko, nakrmit to dítě, já jsem padala na hubu, jak
251 se říká česky, protože za tu hodinu spala a zase to dítě mělo hlad, ty děti jsou hodně
252 vyhládlý, nějak jak si berou všechno z té mámy, tak oni jsou malinký, vyhládlý, pořád by
253 chtěly jíst, než se z toho trošku vlastně nějak dostanou. Je to očistec, tohle není sranda.
254 O: Dobře, to byly takový vaše vzpomínky, spíš jako obecnější k tomu, a teďka bych se
255 chtěl věnovat tomu jak, protože vy jste tehda měla v péči Mirečka, že jo, tak jakej vlastně
256 byl dopad dejme tomu toho vzdělávání, na tu přímou vaši péči o to dítě. Jestli vás
257 napadne, třeba konkrétní situace, to je to co jste třeba popisovala, to je i o tom, kde jste
258 to nějak používala nebo používáte ten přístup zaměřenej na ty poruchy vztahové vazby.
259 To znamená, teď jak jste říkala, když potřebovala uklidnit, že jste mu byla na blízku nebo
260 jí.
261 To byla holčička i u Mirečka to bylo úplně to samý. Tam to bylo trochou jiný, tam to
262 možná byl alkohol a cigarety.
263 O: Jo, ale že se tam opakuje, asi že potřebujou určitou blízkost, nějaký bezpečí.
264 C: Určitě.
265 O: Nějakou atmosféru. Jestli vás napadne ještě něco, co se vám opakovalo a potom v tom
266 dalším období, s čím jste měli problémy, co jste dělali a co jste dělala vy, nějaký přístup
267 nebo v nějaký situaci, která byla třeba obtížná.
268 C: Prostě, já prostě, když ty obě děti jsem dostala z těch abst'áků, což trvalo v průběhu tři
269 až čtyři měsíce, než se úplně zklidnily. Tak já jsem takový člověk, který je hodně venku

270 v přírodě, že já potom se snažím děti motivovat na tu přírodu a na takový věci, mám sama
271 ráda, je nejhroší, sedíte doma a jste otrávenej z toho, že to dítě zlobí, že vytahuje tamto,
272 tamto rozbije, tam to. Já se snažím děti vtáhnout ven, ukazovat jim věci, něco se s nima
273 učit, když už vnímaj a tak dál. Tím pádem já tam ty problémy už takový už nevnímám.
274 My máme ten den rozloženej tak, že já ty děti, nakrmím, když už jsou takový, že už se
275 dát jakoby posadit do toho kočárku, už vnímaj, že se bude už něco dít, já opakuji, teď
276 nevím, jestli odpovídám na vaši otázku. Ale třeba s Mirečkem jsme měli takový rituál,
277 když jsme se třeba ráno probudili, já jsem mu udělala mlíčko, posadila jsem si ho vedle
278 sebe, a pustila jsem u Krtka a Pandu, to bylo denně, jo.

279 O: Jo.

280 C: On byl šťastnej, on na to koukal, on už to věděl, že už tam leze ta Panda po tý trávě, a
281 prostě se na to budeme dívat, a věděl, že až to skončí, tak že půjde na hodinku do tý
282 postýlky. Tak spal. Já jsem zatím udělala svačinku a už jsme byli prostě venku. Chodili
283 jsme domů až večer, já jsme si třeba jídlo nosila sebou, nebo jsme někde nakrmila, takže.
284 A říkám to proto, protože mi jsme byli s Míšou na tom Slovensku a tam a jsem vštěpovala,
285 těm novým pěstounům novým, těm pracovníkům, co u nich dítě bydlí, aby mu to pouštěli,
286 že je na to zvyklej a až když jsem mu tu písničku začala zpívat, tak on prostě myslím, že
287 mu to asi tak dlouho nepouštěli, protože tak na mě tak zvláště koukal a pak se mě
288 zvláště usmál a dal mi normálně pusku na pusku. To byl takovej zajímavěj, byl takovýto
289 zvláštní dítě, já vám řeknu, že já jsem trošičku, to sem nepatří. K těm Romům netíhnu,
290 když měla jsem to podepsaný, ale že tahleta skupina nepřizpůsobivých si to dělá sama, že
291 je lidi neakceptujou. Já znám spoustu Rómů, dělali mi tady na baráku, dva perfektní
292 chlapi, se kterýma se dalo normálně bavit, který ty peníze vydělávaj denně, a já jsem toho
293 Mirečka, jak říká pan Vlach z vrchu, abych si přehodnotila, ty priority v hlavě, a můžu
294 vám říci, že to dítě muselo přijít ke mně já jsme to potřebovala vidět. Poznat. Protože to
295 bylo jiný dítě.

296 O: Takže se dá říci, že vám pomohlo, s ním přišla nějaká změna, korekce hodnot a tak.

297 C: Ano.

298 O: Hezký.

299 C: Samozřejmě, nekoukám na ty Rómy pořád, koukám na ně jinak. A víte proč? Já vám
300 to řeknu.

301 O: Protože každý Róm, byl takový miminko?

302 C: Ne. To není proto. Já jsem si vždycky říkala, znám je z autobusu města, jak oni do těch
303 lidí, šijou do těch, prostě jak oni říkaj, mi jsme gádžové, oni z ničeho nic do nás začnou

304 strkat, oni to jejich mentalita, oni jsou takhle vychovaní, já mám silu, já jsem king, tak si
305 na mně něco zkus, takhle oni žijou. Oni, když zjistili, že mám romský dítě tady, hele já
306 jsem šla, oni mi líbali ruce, paní vy jste hodná, vy máte naše dítě, prostě, oni z toho byli
307 zkonserrováni, jakto, že já, oni mně brali, že jsem nějaká, že si na něco hraju nebo tak,
308 jo, jakto že já mám v kočárku jejich romské dítě, oni to nechápali, oni se mi klaněli, tam
309 jsem vlastně představily ty hodnoty, a vlastně v té hlavě, oni potřebujou, aby je někdo
310 uznával.

311 O: To je zajímavý.

312 C: Aby je někdo uznával, ale jak začít? To je všechno pozdě. To se táhne spoustu
313 desetiletí, kdy ty lidi žijou, jak žijou, protože jak jsme sama, mám hodně času nad tím
314 přemýšlet. Já si čtu taky Jarmila Součková, Miluj svůj život, to jsme si teď půjčila, a čtu
315 ty Tolkecký moudrosti a takový. Ale zjistila jsem, že posledních pět let jiný knížky ani
316 nečtu, že mě nebaví si přečíst nějakou román, jak čte někdo, ale spíš o tom hodně
317 přemýšlím, co jsem prožila a tak, ten den, jak to probíhalo, a říkám ten Mireček mě hodně
318 přehodil na jinou kolej, strašně těžko se mi to dítě dávalo, snažila jsem se být ten
319 profesionál, byla v tom Míša a manžel, ale já bych si fakt raději nechala, protože... Moje
320 kamarádka říkala, ty jsi úplný blázen, jako by cikánek, podívej se, podpalí barák,
321 nepodpalí, já to budu řešit, až to přijde. Já řeším věci, až přijdou, protože, já se s tím mám
322 dvacet let dopředu. Přitom jak to říkali, tam mi pořád chodilo ne tak tohle dítě, tohle dítě,
323 tě bude mě milovat víc, než ty mí vlastní. Já to mám takový, nikdo mi to prostě, takový
324 myšlenky, ten Mireček, jsme šťastná, že jsem ho dostala.

325 O: Takže to berete, jakoby přidanou hodnotu, ne že jen poskytujete něco dítěti, ale že si
326 z toho berete pro sebe, rostete.

327 C: Určitě, a hlavně bych poprosila, že jsem za to šťastná, že jsem mohla poznat takovýhle
328 dítě a mohla jsem poznat, reakce jejich komunity, dokonce se mě vyhledali nějaký Cinovi,
329 paní, která měla čtyři malý děti, rozvedená, krásná holka, oni mu přinesli oblečení, nic za
330 to nechtěli, a dokonce tady přemýšlela, paní Chlápková o tom ví, o tom že si ho vzít, že
331 by si dala žádost, že to jako nechápala, ona byla sama, tam jsme jako přemýšleli, co jako
332 kvůli penězům, to taky dělaj, že jo, ale těžko říci, on ten Mireček byl takovej kouzelný,
333 každej si ho chtěl pomuchlat. On ze začátku, že Míša má ten blbej telefon, tak jsem
334 posílala ty fotky vám, já jsem říkala, tak jsem to poslala panu Máslovi, s to nějak stáhněte,
335 ona nechce ten telefon, tenhle. Já jsem jí říkala, to potřebujete pro práci.

336 O: Jo.

337 C: A on potom, bylo ze začátku, pak vyrost, v tak kouzelnýho kluka, byla jak mrkací
338 pana, on když na vás kouká, tak koukal tak dozadu, ono se říkalo, že on měl hodně staršího
339 tátu, a ty děti jsou pak nadměrně moudrý, a ještě Róm, oni mají v sobě taky nějaký ty
340 schopnosti. Moje sestra má chlapečka, starým, nebo takhle chlapečka, takhle jako můj
341 synovec měl tátu starý ho, jako byl náš táta. Tohle není moje parketa, moje ségra jo, a ten
342 Christos její, to je tak chytrý dítě, on dneska učí ve Vídni, on uměl v pěti letech čtyři
343 jazyky, už jsme z něho byli úplně paf, a tak jsme se po tom trošku pídili, ona nějaká
344 psycholožka říkala, že to může takto fungovat, že to děti mají tak nastavený, když mají
345 hodně starý rodiče, zejména otce, že bývají nadměrně chytrý, až jim strašně všechno jde.
346 Takže povídejte, co by Vás ještě zajímalo?

347 O: Zajímá mě, zda jestli, jste chtěla něco dělat, nějaký přístup a nešlo vám to?

348 C: Přístup k čemu?

349 O: K dítěti.

350 C: Jestli mi něco nešlo?

351 O: Jestli byl s něčím nějaký problém? Kde jste cítila, že by to mělo být jinak, ale vám to
352 nějak nešlo.

353 C: Já jsem neměla ani jedno dítě.

354 O: Co pro vás bylo, vždycky důležitý, jste přechodná pěstounka, kdy přijde dítě?

355 C: No, když přijde dítě? Zkoumáte, dítě. Vzpomínám si úplně přesně na předání, Izabelky
356 z porodnice Na Bulovce, plně přesně, na předání Mirečka, to byli extrémní rozdíly, ta
357 nemocnice, a ta nemocnice, protože...

358 O: To důležitý, odkad', jde dítě?

359 C: Ne, ne. Pak se dostanu k tomu, co říkáte, Izabelku vlastně vystrčili z vozejkem, hodili
360 na ní papíry, a bylo to, já jsem se rozbřečela. Mně jí bylo tak líto. A Mireček, jsem celou
361 cestu v autě, brečela, když jsem si přečetla její příběh, ona byla vzadu v tom vajíčku, a já
362 jsem celou cestu, bylo mi jí strašně líto toho stvořeníčka, ale brutálně mě to úplně vzalo.
363 A když jsme byli pro Mirečka, tak manžel říkal, počkej ty dostaneš cikána, on to tak, on
364 je takovej, dělal si ze mě srandu, a když mi ho nesli, ta černá kčice, byl takovej vošklivej
365 miminko, on nebyl hezkej, měl malinko přes dvě kila dvacet, a Mireček s plnou slávou,
366 jako. Mireček dostal kuffíček do života, oni si to točili do nějakých regionálních novin,
367 dostal tam dárečky, takže to byl absolutně jinej začátek, já si myslím, že ty děti to taky
368 vnímaj.

369 O: Mhh.

370 C: A co oni vlastně vnímaj, už jenom v tom břiše, oni asi vnímaj, že se kolem nich něco
371 děje, co dobrýho nebo špatnýho, a já potom, když s těma dětma začnete pracovat, tak
372 začnete zjišťovat, jak rostou, jaký jsou a podobně, tak dále, já když sem je dostala z těch
373 problémů, tak já s nima problémy neměla, děti mě prostě měly rády a já je taky. Já jsem
374 měla dvě. Víc vám k tomu neřeknu. Někteří měli od tý doby deset, já jsem je měla
375 vždycky dlouho, jiný dostanou na dva měsíce a předávat,

376 O: Když jste je měla tedy tak dlouho, tak pozorovala jste nějak, jak se vyvíjel ten váš
377 vztah, jak rostly?

378 C: Určitě vás berou jako mámu, za co jsem byla hrozně potíraná, protože u tý holčičky.
379 Chcete to slyšet? Protože ona nám říkala, máma a táta. Tam mezi náma to nebylo dobrý,
380 protože pořád, pro ní někoho měli, ale pořád měli strach, že jí chceme, ale my jsme to
381 nedávali nějak najevo, my jsme se jenom zeptali, kdyby pro ni nikdo nebyl. Nejsme
382 pitomý, abychom tlačili na pilu, až pak ty události vzali jinej spát, a nastávající rodiče
383 byli trošku mimo. Ta paní byla trošku psychopatka, protože měla několik přerušení,
384 nemohla mít děti, takže byla taková, oni ty ženský jsou takový jiný, vidíte i v těch filmech,
385 každej měsíc koukej na ten papírek, oni jsou trošku psychicky jinde, jako, že ty vztahy
386 mezi byly námi takový, že nás brala táta a máma, já jsem jí držela tady dole v paneláku,
387 a my jsme čekali na manžela, Izabelka na rukách a ona už poznala auto. Prostě kolik jí
388 bylo? Bylo jí někde kolem roku, jo, a ona táta a táta, mi jsme za to byli potíraný. Řešili
389 jsme to se sociálními pracovnicema a psycholožkou, paní Mackovou, jo, ona říkala, to je
390 ale v pořádku, to jsou první slovíčka, a kdo chce po malým děcku, aby říkal stejda, jak to
391 dítě vysloví strejda nebo teta, že jo, je to ve všech národech podobný máma táta, takže to
392 bylo jako špatně.

393 O: To dítě to prostě bralo, jako nejbližší.

394 C: Nás tak bralo. Jako, to dítě kouká každý den na váš obličej, vy ho krmíte, vy s ním
395 chodíte ven, vy jste jeho nejbližší člověk, že jo, to nejde jinak.

396 O: Hm.

397 C: Ale, bylo to špatný, bylo to špatně a vlastně tam se to strhlo, tam to bylo, protože jedna
398 ta paní sociální pracovnice, nebo v moje klíčová pracovnice, já jsem vlastně měla jako
399 první děckej domov, a to jsem teda narazila, protože oni mě chtěli hrozně vychovávat, a
400 furt mi říkali co dělám blbě, a to jsem říkala, ne to nemám zapotřebí, já si poslechnu co
401 dělám blbě, ale nebude mě nikdo peskovat, já to pěstounství nedělám proto, abych v noci
402 doma brečela, že mně někdo tam, takže, já jsem ráda, že prostě mám vás, protože jsem
403 spokojená, ale tam se stalo, ještě, že jedna z těch, klíčových pracovníků i domů začala

404 posílat svoji dceru, ta dcera se u nás měla strašně dobře a moc se jí u nás líbilo. Takže nás
405 potřebovala nějak nás zkompromitovat, ta Dominika. Ta pěstounská holka, taky tyhle
406 klíčový pracovníce, tak mi vyprávěla, jak je ona doma zlá, jak dělá rozdíly, a že se u nás
407 má dobře, že by u nás chtěla bydlet, a to se tyhle paní klíčové pracovníci nelíbilo, a tak
408 se nás snažila úplně brutálně.

409 O: Takže to šlo, až do osobní roviny?

410 C: Do osobní roviny, a nechtěla jsem, co nás napsali, já jsem neviděla nikdy takovou
411 snůšku lží podrazů, a hnusu, co oni vytvořili, já jako by jim tohle nikdy, nezapomenu,
412 protože já tu práci dělám srdcem, a já ji dělám ráda a nepotřebuji se dozvídat tyhle věci a
413 do tohohle po tom vlastně padá celá pěstounská péče, protože můžete narážet na lidi,
414 který vám podkopávají ty nohy.

415 O: Napadá mě otázka. Jestli můžete porovnat přístup k tomu dítěti, u člověka nebo u vás,
416 který tohle ví, má tyto základy, tohle vzdělávání a u člověka kdo tím neprošel, nebo
417 sama jste to říkala, v momentě, kdy jste vychovávala své děti, a třeba jak by jste k tomu
418 přistupovala teďka, co všechno už víte?

419 C: Ke svým dětem?

420 O: Pojďme se bavit o výchově asi pěstounskej dětech. Vidíte, jestli v tom nějaký ten
421 rozdíl?

422 C: Víte, já to nemůžu tak posoudit, já jsem dostala miminka vždycky, a určitě je to jiný,
423 když dostane dítě je mu sedm, osm, které třeba přivezou z biologický rodiny nebo někde
424 bylo zneužívaný, určitě, tyhle ty poznatky, který vy školíte, mi byly k něčemu dobrý,
425 protože věřím tomu, že by byly situace, kde bych si nevěděla rady, určitě bych použila
426 klíčového pracovníka nebo nějakého psychologa, ale určitě bych teda to asi zvládala,
427 tyhle ty blbý situace líp, než když jsem nic a to školení neměla. Tam se hodně dozvím.

428 O: V čem byste, nebo v čem by to bylo jiný? Co tím vlastně získala?

429 C: Určitě jsem měla nějaký ty přirozený empatie, ale ty se mi prohloubily a ještě to z
430 hlediska toho attachmentu, jak jsme tam probírali, to bych dokázala použít nějaký ty
431 varianty, jako, dát si je do hlavy, říci si jako takhle ne, takhle to nemůžeš, to by mě dřív
432 nenapadlo. Kdybych přemýšlela na d tím, co jako hodně člověku pomůže, hodně mu to
433 dá.

434 O: Takže jako rozšířenou obzor, hodně mu to dá?

435 C: Určitě, rozšířenej obzor.

436 O: Větší paletu.

437 C: Ano, trošičku, vezme pěstouny, chuť nás to baví, a dáváme pozor na těch školeních je
438 to už psychologická reakce, jak a to máte jít. A na to jdete z domu, od podlahy jak se říká,
439 já nevím, vaše děti budou zlobit, tak jim naflákáte na prdel, něco jim zakážete, teda
440 nemůžete, to nejsou zase vaše děti, za prvé ty děti přišly s nějakým psychickým
441 handicapem třeba.

442 O: Mají nějakou historii?

443 C: Ano, mají historii, a už na to musíte trošku jinak. To mně v tom to školení určitě
444 pomáhá.

445 O: Dobře, když se teďka zeptám přímo na Vás, jaký dopad tohle to všechno a to
446 vzdělávání má na Vás? Jaký to má osobní užitek? Vy již jste se toho dotkla, trošku, že jo,
447 Někaký ty hodnoty, nějakou tu zkušenost, toho, určit se obohacujete a jestli Vás k tomu
448 ještě něco napadá. Díky tomu probíhá, nějaká změna v životě?

449 C: Určitě.

450 O: Uvědomění o sobě samotný?

451 C: Já si myslím, že dělám dobrou věc, i když si to někteří členové moji rodiny nemyslí, a
452 polovina rodiny mě za to prostě hrozně uznává a polovina rodiny mě za to neuznává.
453 Protože to vidět tak, že se věnuji víc cizím dětem, než svý rodině.

454 O: Vy máte již dospělé děti?

455 C: Mám a mám již čtyři vnoučata. Ale malý. Tak já si myslím, že dělám hrozně dobrou
456 věc. A že vlastně tak nějak na začátku toho života trošičku, zachraňuji ty malý děti. Mně
457 to dává lásku, já jim tu lásku, taky mohly skončit někde v kontejneru nebo v baby boxu a
458 vlastně vím, že se jim v hlavičce něco do toho roku tvoří a to je to nejlepší do toho roku,
459 dostat tu lásku, což může ovlivnit celý jejich ten život. Takže já to pokládám za hodně
460 důležitou a dobrou práci, pokud ten pěstoun se chová tak, že opravdu ty děti dokáže
461 milovat, i když jsou ty kukačky z cizího hnízda, jak se říká. Tak to je hrozně záslužný.

462 O: V tom důležitým období pro ně, nějaký vklad do toho života? Aby ho prožily dobře.

463 C: Určitě. To mě strašně naplňuje. Mám z toho sama radost. Úplně, není mi to jedno,
464 protože vím, že dělám hrozně dobrou věc. A proto říkám, že je to jedna z nejlepších prací,
465 kterou jsem si zvolila, protože já jsme dělala i s učněma, byli pubertáči, dělala jsem
466 mistrovou, já jsem taky chvíli zkoušela delegátku cestovní kanceláře, já jsem prostě, co
467 by mě nejvíc bavilo, tohle to je taky, dobrá věc. Ale tohle vím, že je to, pravý.

468 O: Jo. Takže i přesto, že zmíním věk, kdy směřujete k důchodu, nějakým tím způsobem,
469 tak toho nelitujete, že jste se na to dala?

470 C: To rozhodně ne, já jsem za to šťastná. Říkám tahle práce prostě, nevím, jak bych to
471 vyjádřila, mě to prostě obohatilo život, a rozšířilo obzor, a určitě jsem se dostala do
472 určitých komunit lidí. Já jsem taky člověk ze kšeftu, taky setkávala s lidma, to je trochu
473 jiná práce, já jsem se vlastně přistihla, že už ty lidi nechci vidět, že jsem raději s těma
474 dětma. Někdo si říká, Jéžíši kriste, já jsem ráda, že je to za mnou, že můžu ven, že můžu
475 od nich vypadnout. Protože jste u toho děcka uvazanej, nemáte ho ke komu dát. To je
476 prostě, já nemám k tomuto dítěti pěstounskýmu, nemám babičky, nemá tety, nemám
477 nikoho, aby ho půjčovala, taky to neudělám, protože se o ně bojím daleko víc, protože
478 nejsou moje, já za ně zodpovídám. Teď bych se ještě vrátila k tomu, co tam je, jako nejvíc,
479 co asi nikdo z lidí moc nevnímá. Každý člověk co měn potká, tak se mě zeptá, ty už
480 nemáš toho malýho, mně viděj, potkavaj každý den, viděj vozit kočárek, tak asi vidí, že
481 není od dcery, a já řeknu, nemám, už měl jinou cestu, já sem pěstounka, a teď jsou strašně
482 zvědavý, ale já to nikomu říkat nesmím, nechci, a nemáme to dělat, a tak řeknu, prostě už
483 je jinde, bylo pro něj nějaký jiný řešení, a každej na to řekne, no to já bych nedělala ani
484 za nic, protože já bych to nedávala, tak to jsou ty chytráci, oni by to nedávali, takže to
485 rádci ani nedělaj, a můžete mi teda říci, co by bylo s těma dětma, kdyby já to třeba
486 nedělala, někdo to snad dělat musí, někdo musí těm dětem pomoc, ale tohle vám řekne
487 úplně každej, já bych to nedělala, protože bych to nedávala, jo. A ty lidi si neuvědomujou,
488 že to není jenom tohle, že je to strach, že se v bojíte, aby vám to dítě třeba neumřelo, to
489 dítě má dvě kila dvacet, leží na nějakém monitoru dechu, a třikrát vám ten monitor dechu
490 píská, v noci vylítne, protože bojíte se, protože to dítě vám umře, půjdete sedět, a bude
491 vás přetřásat celá republika, a říkat si co ta ženská s tím děckem tam dělala, to jsou další
492 emoce, věci, které k tomu patří, protože to je strach, jako já jsem zažila, že ta holčička
493 nebyla nikdy nemocná, manžel přišel domu, a měl strašnou rýmu a ona jí chytla, a teď
494 jak byla malinká, neměla tu imunitu třeba, nebo prostě chytla, tu rýmu no já jsem volala
495 erzetu, že ta holčička byla úplně fialová, protože se jí dostal nějaký hlen, tak prostě, já
496 jsem, já jsem se pak ve finále hádala s tou paní, ona mi tu sanitku neposlala, počkejte paní
497 pošlete mi tu sanitku, ona mi říkala, co mám s děckem dělat, já už dítě vzhůru nohama,
498 úplně jsem se takhle klepala, a dítě už prostě modrý, říkám okamžitě mi pošlete tu sanitku
499 nebo si budu na vás stěžovat, a jak mně tak vytočila, tak jsme malou bouchla do zad jako
500 ze strachu, a on ten hlen z ní vylít, a takovej velkej, ona začala růžovět, a jako dobrý, já
501 mám to plný, to si nikdo neumí představit, tohle je taky to, ten strach, to dítě vám může
502 kdykoliv, to je něco strašný ho, já říkám i to co oni teď nám sebrali, nechci mluvit o
503 penězích, ale když si to spočítáte máme dvacku na hodinu, kdy si to rozpočítáte na dvacet

504 čtyři hodin, a to je zodpovědnost, taková a takovej strach o to dítě, že to je k nezaplacení,
505 i kdyby za to bylo jednou tolik a je to k nezaplacení. Vy máte ten strach o to dítě, aby
506 přežilo, ty svoje dvě a půl kila, kdy ho dostanete.

507 O: Hmm. Odpovědnost. Přijímáte prostě i velkou zodpovědnost.

508 C: No to chci říci, ať zhodnotí,... já bych to nedal, já bych to citově nedávala, mně to
509 přijde, takový kecy, jo? Protože to říká každéj.

510 O: To je snadný.

511 C: Ano, to řekne každéj, ale kdo se k tomu postaví, aby tu práci dělal?

512 O: Když se zeptám, jestli vlastně, taky někdy přivedlo, třeba ta vztahová vazba,
513 přemejšlení, o vás samotných, jakou ji máte vy, případně jakou jste měla vy minulost, jak
514 vás ovlivnila výchova, rodičů a tak?

515 C: Určitě, určitě jsem na tom přemýšlela už na tom školení, tam už jsem přemýšlela, co
516 dělali blbě, moje rodiče, ty tam dělali hodně věcí.

517 O: Co vám to osobě řeklo?

518 C: Já, osobě? Hlavně mi to řeklo o manželovi, tam jsem hodně poznávala prostě v těch
519 tabulkách jeho.

520 O: Jak to on má?

521 C: Jo, on to má s citovou vazbou, jak to má prostě s empatií, proto jsem řekla, že on s tou
522 empatií dokáže jenom s dětmi, nedokáže ani ke mně, už ono po dvaceti letech, trochu
523 vztahy ochladnou, ono to tam je, člověk se o toho druhý ho bojí, ale už to není žádná
524 hitparáda, protože to je jasný, a jako tam poznáváte, špatný vzorce špatnýho chování
525 rodičů, toho mého dětství, když jsem byla jedináček, vlastně do patnácti, než se narodila
526 dcera, tak tam jako člověk si odnese do toho svého života co teda dělá, co dělali ty jeho
527 rodiče. Ale něco to přinese, ať chce nebo nechce, něco přinese. Já se přistihuji, že třeba
528 moje máma pořád nadávala tátovi, že se válí na sedačce v teplákách večer nebo
529 v nějakých kalhotkách, pořád ho buzerovala za to, a já jsem jí za to úplně nesnášela, a já
530 to dělám taky.

531 O: Hmm, takže jak přejímáme ty způsoby té výchovy a komunikace těch rodičů.

532 C: Určitě, když si to člověk přizná, tak si to přizná.

533 O: Změnilo se nějak vaše konkrétní zpracování emocí a pocitů, touhle tou zkušeností
534 s dětma?

535 C: Samozřejmě má za sebou tu historii těch svých dětí, já svého života co jsem udělala
536 blbě, a to je díky vám, možná že jo, určitě si člověk řekne, co dělal blbě, a to je tím, kde
537 jste do toho věku, tak se jakoby měníte, a když děláte tuhle práci, tak ještě víc.

538 O: Ten vývoj přirozenej člověka nějak je a ještě to prohloubí, to učení?
539 C: Určitě, ještě vás to posunuje, mě to prostě posunuje, ještě o hodně rychlejc, jo.
540 O: To je zajímavý poznatek.
541 C: Tak to cejtím já, a jako kdyby mi bylo čtyřicet, tak bych se tý práce nevzdávala, protože
542 myslím, když někdo ke mně přijde, tak je vyslanej od někud, to není jen, že mi ho pošle
543 sociálka, ale že je to už nějak dopředu, kam to dítě má jít, přesně jako se říká, že se to
544 dítě, který se vám narodí, že si vybírá ty rodiče. To jako nechápu, proč jsem si vybrala
545 svoje rodiče, nebo samozřejmě, je mám ráda, někdy jsem to nechápala, to co jsem se měla
546 naučit, a to, tak přesto si myslím, že s těma miminkama, že oni jsou prostě, někam
547 předurčený, já si třeba myslím, to je jedno, nemůžu mluvit o nějakých kvantech dětí, jako
548 třeba tady nahoře ty mí známý, dělali, říkám, ty za tu dobu měli dětí dvanáct, a zase to
549 má důvod, podle mě.
550 O: Tak jak to poslouchám si říkám, možná z toho vyplývá, že kdybyste měla tu možnost,
551 že to budete dělat dřív?
552 C: Určitě, to jsem chtěla říc. Ale každý to dítě je předurčený do nějaký, pěstounský
553 rodiny, protože tam má něco poznat, jak to bylo v tý jiný rodině, tak to bude jiný, bude
554 mít jiný bydlení, jinej přístup, jiný příbuzný, jiný známý, jo, takže zas ho to ovlivňuje od
555 začátku.
556 O: Když to vezmu tak kolem a kolem, jaký vlastně z těch témat, ať se to týká těch vazeb
557 nebo tý péče o dítě, změny v mozku, případně zpracování historie, traumatu, jaký pro vás
558 je jako užitečný? Je to celý jako komplet nebo lze něco vypíchnout?
559 C: No, já bych to ani nevypichovala, protože jednak to, co školíte, děláte určitě na základě
560 nějaký odborných psychologických poznání, a určitě víte, co třeba je nejdůležitější těm
561 pěstounům vštípit do hlavy, co oni maj hlavně jako používat, a já řeknu, mně vždycky
562 bavili ty témata všechny, takže já nemůžu říci, že něco se dá vypíchnout.
563 O: Takže v tom vašem případě, si říkáme, že vy to máte tak, že prostě je to nějakej celek
564 a necháte se jím ovlivnit, a něco z toho ve vás zůstane a ovlivňuje?
565 C: Asi tak bych to řekla.
566 O: Nic speciálně není potřeba?
567 C: Hmm. Říkám mně tam, jediný mně nebavilo, to bylo v tý Vyskeři poprvé. Jak tam byl
568 ten zdravotník z Liberce, vy jste tam potom měl, nevím, co to bylo.
569 O: Ale to nebylo o attachmentu?
570 C: Ne, to bylo nic, to bylo, možná nějaký doplňující něco, aby tam vyplnily nějakou
571 pauzu, já už nevím prostě.

572 O: Je něco co si vůbec nepamatujete, nebo se vám už teď špatně poslouchalo z toho
573 minulý ho roku? Co jste si říkala, že je zbytečný třeba v něčem?

574 C: Já jako jsme si nikdy nemyslela, že by to bylo zbytečný. Já jsem na tom dokonce tak,
575 že až jednou budu v tom důchodu tak, budu muset z toho pěstounství něco napsat. Pokud
576 mně do té doby netrefí, protože na mě to teď sedá, jak, říkaj. Jak je možný, to mi řekněte,
577 člověk má to dítě, má denně takovou starost, nakrmit, vykoupat, a vy máte děti vidíte, jo,
578 a když jste na tom fakt úplně sám, tak je to očištěc, nikdo tam není, já jsem předala
579 Mirečka, a začalo to na mně sedat, bolí mně koleno, tak a už je to tady, důchod. Nějaký
580 zdravotní problémy, a najednou mě všechno je, a víte proč, protože to je syndrom osíření,
581 a to tělo to podle mě, blbě nese, protože vy vstanete.

582 O: Tak mi chcete říci, že potřebujete dítěte?

583 C: Jo, já to tak cejtím, že najednou jsem neměla na ty věci čas, rozumíte, že to tělo, když
584 je v takovém pořádku takovým záprahu a ten mozek, tak vy fungujete, a jakmile ne, tak ty
585 lidi umiraj, prostě, jakmile lehnu, přestanu něco dělat, ty starý, je konec, že je potřeba
586 jako pořádku něco dělat.

587 O: Když to je takhle vlastně s odstupem, měla jste další rok vzdělávání, napadají vás
588 otázky připadající té praxi, co bylo dobré se dozvědět víc, nebo to slyšet znova?

589 C: Jo já jsem tam dávala Míše nějaký téma, ona něco chtěla.

590 O: Nebo co by vás teďka zajímalo aktuálně?

591 C: Já si myslím, že jsem jí něco dávala, trochu se vracím paměti, jak znovu získat autoritu
592 svých dětí? A tam jsem vycházela z toho, co jsem viděla u té kamarádky, protože to je
593 člověk, kterej je chytrej, dělá finančnictví, má na krku kluky osmnáct, čtrnáct nebo
594 patnáct, nevím přesně kolik je Radimovi, a toho nejmenšího, ten je asi kolem deseti,
595 jedenácti, to neodhadnu, oni jsou ty děti vysoký, to je člověk který komunikuje denně
596 s lidma, shání si vlastní kšefty, aby mohla dělat stavební spoření a takhle, a absolutně
597 chytrej člověk, a ona doma je úplná nula, ona si neumí sjednat prostě pořádek, v tom
598 domě, ona si neumí sjednat autoritu. Jak je to možný? Tak mi to vysvětlete. To já nechápu
599 Ona je taky člověk, který vás dokáže jakoby uchopit, někam tlačit, což mi teda hrozně
600 vadí, protože já nemám ráda, když mně někdo nějak obklopuje a někam mě pořád tlačí,
601 ona to umí, a doma to neumí, s těma dětma. Čím to teda je?

602 O: Jsme v práci a pak jsme doma, je to rozdílný věci. Takže vás napadají nějaký takový
603 otázky, i v souvislosti s těma lidma kolem vás?

604 C: No určitě. Vlastně tím, že jsem začala dělat to pěstounství, já pořád přemýšlím, nad
605 situacemi a nad lidma.

606 O: Jasně. Dokázala byste mi říct a definovat třeba nějaký j tři nejužitečnější věci, který
607 jsou spojený s tímhle výstupem, založeným na tý vztahový vazbě. Co je pro vás zásadní
608 třeba. Vám dají teďko dítě, co je pro vás tři věci jako zásadní. Co si z toho berete.

609 C: Z toho si беру, vím, že hrozně ovlivní ten mozeček toho dítěte, protože když se mu
610 plně věnuju, tak to dítě bude mít dobře vyvinutej mozek, protože samozřejmě, jak jsme
611 se učili, tak dítě je nejhůř na tom v kojeňáku u okna, jo. Protože je to úplně logický, a už
612 jsem to i několikrát prezentovala mezi lidi, kteří si to neuvědomujou, jako, že se o tom
613 bavili o tom pěstounství. Jsem říkala, kdo víte, že má vyvinutý mozek, jsem si
614 zamachovala, jak jste nás to tam učili. A nikdo na to nepřišel, že třeba to dítě třeba, že
615 ona jde pomuchlat tohle a tohle, když je u toho posledního, tak už někdo volá, že už musí
616 jít dělat něco jinýho, tak ona to dítě rychle přebalí, a ani už to dítě prostě, nějak nemá tam
617 žádný cit, to dítě nedostává, protože je na konci, a to si myslím, že je dobrý na ty práci,
618 že vlastně když to dělám z láskou tu práci, tak, dokážu to, aby se tomu dítěti ten mozek
619 vyvinul správně.

620 O: Takže dobrý přístup pěstouna, citlivej, rozvíjí mozek toho dítěte, umožňuje vývoj.

621 C: Určitě, hlavně láska, tu vnímá i kočička malá, když si jí vezmete na klín, to dítěte to
622 taky vnímá, že jo? To je pro mě hrozně důležitý, a proto dítě do jeho budoucího života.

623 O: Takže nějakej lásky plný přístup, kde mu člověk dává najevo ty svoje emoce.

624 C: A určitě, to že to dítě cítí, že někam patří, to je taky strašně důležitý

625 O: Že ho přijímají, ty lidi.

626 C: Ano, že je součástí nějaké komunity v tu chvíli, nebo rodiny, že není opouštěný, to
627 dítě, každej by to cítil, to je druhá věc, a další když to dítě není v rodině, kde to je špatný,
628 tak dostává dobrý základy do toho dalšího života, bohužel, hodně často přemýšlím, jak
629 se ty děti mají dál. To jako pro mně to nejhorší. Přemýšlím, ano, hodně a tím, že to je
630 mezi náma. Ty lidi, kam jsme dávali tu holčičku, vyloženě šlo o to, aby byla jedna, dvě
631 tři a čtyři, protože když jsme přijeli po čtrnácti dnech, ta holčička neměla bačkůrky,
632 nekoupili jí, ta holčička byla, mě je jedno, že jí daly sekáčové oblečení, ale měli jí dát
633 takový, aby nevypadala jak hastroš, měla vytahanej, tady měla o čtyři čísla větší tričko, a
634 takhle měla kalhoty, a lítala bez těch bačkor, kdy oni mají dlažbu a kamna, tak jsem si
635 říkala, a manžel byl nepřítetnej, ať je jaký je, ale jako on v tom autě, tak zuřil, já když
636 budu chtít tu holčičku, a nebudu moc mít děti, já se na ní budu těšit, já nakoupím, oni jsou
637 vysoce postavený lidi s dobrým příjmem, hodně dobrým, tak říkal, já se na ní budu těšit,
638 první co bude, tak si jí oblíknu. Jo a teď přemýšlíte nad tím, jak se tam vlastně ty děti maj

639 a proč tam ty lidi chtěli to dítě, jestli to bylo pro tu lásku, nebo aby byli do počtu jen nebo
640 jejich jedináček, měl sestřičku.

641 O: Takže to bychom mohli zařadit, chtěl jsem se zeptat, potom jaký tři nebo nejméně
642 užitečný, tak to je to že vás to vede k přemýšlení o budoucnosti, to co nemůžeme ovlivnit,
643 a že vás to trápí.

644 C: Trápí mě to trápí, teď mě to zase trápí, já jsem hodně upřímná, já to taky dělám blbě
645 v životě, já tu upřímnost to někdy přeženu a mně je to jedno, teď třeba přemejšlím, že
646 Mireček přešel, od těch lidí, od těch Demeterovejch, co vlastně byli součástí dětského
647 domova, kde se měl krásně, protože tam bylo hodně dětí, a to byli srdcový lidi, tam jsem
648 na tom byla líp, než když jsme odcházeli od tý holčičky. Ten chlapeček už je tejdén u
649 těch svejch starejch rodičů, jak bych to řekla, který, taky, nejsou biologický, jak jsme
650 zjistili. A teď já zase, co mně hlodá, schválně jestli na to přijdete? Hlodá mně to, že si
651 říkám, dobře je to Róm, je to jejich krev, oni at' už si ho brali proto, aby měli vyšší dávky
652 nebo neměli, on je tak nádhernej, že on si to jejich srdce získá a pak zase, z druhý strany
653 mi jde, by sis ho nechala, by se měl líp, protože oni tam jich bude šest, my jsem tady tři,
654 měl by svůj pokojíček, chodil by jak z cukru, dala bych mu vzdělávání, pracovala bych
655 na něm, a teď na druhou stranu, co ty Rómové, oni ho vypustěj na nějaký vesnici, bude
656 žít jak a bude chodit žebrot v těch Mezilaborců, co jsme za ním byli, protože tam děti
657 žebraj u auta, a víte co z toho máte v mozku za handicap, já ho mám.

658 D: Což teda беру, že to sebou přináší, tahle ta práce prostě.

659 C: Já neumím zavřít ty dveře, a to je špatně, já to vím, ale to už je můj vnitřní boj, že to
660 neumím, já to nedávám nikomu najevo, já vám to tady říkám pro vás, to jsou moje emoce,
661 který já v sobě zavírám, a neumím to úplně hned zpracovat.

662 O: Rozumím. Když bych se vás ještě zeptal, přímo na to vzdělávání a na tu organizaci,
663 jak to na Vás působilo ohledně nastavení, délky, témata, rozsah, je něco, jestli to bylo
664 srozumitelný.

665 C: Co mně tam hrozně vadilo, to vám řeknu na rovinu, já jsem strašně s vaší organizací
666 spokojená, neříkám to proto, abych vám pochlebovala, protože já nemám před sebou
667 dalších deset let, s váma. Nebo to, suprově to, všechno tam funguje, všichni jsou
668 příjemný, všechno jídlo, tohle to super, ale jediný na tom školení, mi nesedí, já jsem jako
669 podruhý v té Vyskeři, příšerně některý ty školitelé, nedávali přestávku, proto tam ty lidi
670 spali, proto se tam váleli, ne každéj je schopnej poslouchat hodinu, aniž by z toho něco
671 odnesl, nikdo prostě, neříkám, že já, jsem ta dobrá, ale někdo je schopnej tam, ale já jsem
672 už taky byla taková, mě to bavilo, to jsem říkala, tam by to bylo potřeba.

673 O: Během toho výkladu bylo vlastně hodně toho učiva a dlouhá doba.

674 C: Tak klidně jenom pětiminutovku, že ty lidi vylezou ven nadejchaj se nebo si jdou na
675 ten záchod, ale jak je to moc dlouhý a táhlý, tak lidi jsou nervózní, protože třeba maj hlad,
676 kuřáci si chtěj zakouřit, určitě bych to trošičku víc pauzovala, aby to lidi pak vnímali, co
677 se jim tam říká, tak to jediný se mě jako osobně nelíbilo, ale jinak týká organizace toho
678 všeho, měla jsem možnost poznat ty jiný, vlastní organizace, tak si myslím, že to tam
679 funguje perfektně, tak nějak.

680 O: Dobře. Dostali jste i materiály, byli pro vás nějakým způsobem použitelné?

681 C: No já jsem se do toho podívala, tak nějak jsem to prolistovala a přečetla jsem si to, co
682 jsem třeba úplně, mi tam třeba něco uniklo, tak jsem třeba něco uniklo trošku, a jinak
683 jsem to prostě nějak založila.

684 O: Kdybyste teďka měla vypíchnout z toho celýho, a toho konkrétního víkendu co
685 nejzásadnějšího jste si vlastně odnesla?

686 C: Pro mě bylo strašně důležitý, že jsem vlastně starala o toho Mirečka... Teď mluvíte o
687 učivu nebo o celém školení?

688 O: Můžete o učivu a pak o školení a celý ten pobyt.

689 C: Začala jsem s tím Mirečkem tak to nezapomenu. Já jsem po tý nemocnici, tak nějak,
690 tak trochu mimo, pro mě tam bylo zásadní to, že se tam o něj starali nějaký holky, oni
691 sním nikam nechodili, ty mladý jsou líný na krok a že tam byl, byl tam nějaký ten Míra,
692 ten na něj dobře působil, na toho Mirečka, a už pro mě bylo zásadní, to že už na konci
693 toho školení jsem slyšela, že ten Mireček jich má všech plný zuby, a čeká na mě, protože
694 on tam dole na těch rukách brečel už, byla tam paní Vlachová, pan Vlach, já jsem tam
695 přišla, a on už se otáčel, prostě už byl nervózní, kde má prostě, toho svého člověka, a to
696 je to, co mě potom vrtá dál, že ty děti vlastně jsou takový, prožijou tam ten syndrom
697 osíření, kdo jim vypadne ze života, a já jsem byla strašně šťastná, když jsem přišla do té
698 jídelny a on na mně natáhl ruce, byl takovej šťastnej, že jdu já. To tam bylo pro mě hodně
699 zásadní, já to dost prožívám. Ne, v tom vidíte ten vývoj toho děcka, co jsem mu dala, jak
700 se prostě vyvíjí, a je to hezký ne, že kdyby mu to bylo ukradený tak je něco špatně. A
701 z toho učiva, nevím vlastně, jak už jsem řekla, měn to vždycky prostě něco dá,
702 neodjíždím, že bych byla jako, ježiš majra to bylo jako otrava, konečně jedu domů, nebo...
703 Já odjíždím s tím, že něco vím, a že jsem se něco dozvěděla, že jsem tam mohla zkoumat
704 lidi, který s nějak projevují, a jak to vlastně ty lidi jak to ostatní berou, že. Třeba nikdo to
705 nemá v hlavě, jako já, každéj to má jinak.

706 O: Je to zajímavý, bejt jako v tý skupině, pětotounama.

707 C: Jistě.
708 O: S těma rozdílnýma lidma, pěstounka?
709 C: No určitě
710 O: Stejnou práci, ale každej jste jinej?
711 C: Přesně tak, že říkám ty děti to maj určený, do který rodiny půjdou, a v tu chvíli, si
712 říkáte, ještě, že ten Mireček, nešel třeba k vám, jo nevím, to dávám jako příklad, Určitě,
713 nebo možná já jsem taková, člověk, já nevím jestli jsou lidi takhle vnímaj, a kolikrát si
714 říkám, když dostanou ty, trvalý pěstouni, nebo babička s dědou dostanou ty děti, když je
715 vidíte jak jsou, někdy primitivy, co těm dětem můžou dát, jen střechu nad hlavou, a to
716 jídlo, stokrát to tam vidíte, to třeba tam sleduji, osud těch dětí.
717 O: Tak jo, To bychom měli.
718 C: Nevím, zda jsem vám něco řekla.
719 O: Jak se vám odpovídalo?
720 C: Hezky se mi s váma povídalo, nevím, jestli jsem přesně odpovídala, co jste chtěl, nějak
721 jsem se snažila.
722 O: Takhle to je, na některý věci vzpomenout?
723 C: Pro mě bylo těžký si vzpomenout, já si teď nepamatuji, kdybyste přišel před tím
724 týdnem.
725 O: A je něco důležitého, co vás tím napadá, a to chtěla byste to říci, případně nějakou
726 otázku. Co jsem neřekl?
727 O: Myslím si, že by se na tom pěstounství, mělo více pracovat celorepublikově, že prostě
728 jako ty děti jsou, bohužel, sociální správy...
729 O: V jakém smyslu?
730 C: Jako položka, na odškrtnutí, tím nemyslím jako.
731 O: Jak myslíte, pracovat?
732 C: Někdo by se měl víc zabývat, oni dneska vlastně řeknou, ježíš majra, pěstouni, oni
733 berou sedmnáct tisíc, oni jsou za vodou, oni jsou zazobaný, a furt se o nich bavěj jenom
734 o penězích, a proč jenom o penězích, proč o ni nekoukaj, co ty lidi odváděj za práci, jaký
735 jsou to rizika.
736 O: Takhle, aby se trošku napravilo veřejný mínění?
737 C: Tak, aby se napravilo veřejné mínění, ale musí z vrchu, to musí jít z vrchu, to nemůže
738 jít ze spodu, regulovat, aby to veřejný mínění bylo jiný, proč s nemůžou získat, proč se
739 dělaj akce na získání pěstounů, proč všichni co mají kecy, že by to nedali, proč oni nejdou
740 a nezkusej to, když tady je kampaň na ty pěstouny, protože něco je blbě a něco se blbě

741 prezentuje a něco se blbě říká, že se to špatně dělá, protože ty lidi maj zkušenost i s jinejma
742 pěstounama. Třeba moje teta říkala, že nechápe, proč jsou tady cavyky s těma dětma,
743 protože v Ostravě dostane, kde jaký blbec do pěstounský péče sedm dětí, a že tam sedí
744 v parku a kouří, moje teta se stará, se bratranec zabil na motorce, a v sedmdesáti se stará
745 o svoje první vnouče a říkala, já tam sedím, s tím klukem a teď koukám a ona čudí jednu
746 za druhou děti se tam můžou pozabít, a jí je to jedno. Takže pak se zas někdo dívá jinak
747 jiným pohledem se na ty pěstouny.

748 O: Takže práce na tom, jak se lidi koukaj na tu profesi, a je vlastně nedoceněná

749 C: Ano, je nedoceněná u většiny lidí.

750 O: Jak hodně a jak důležitou práci děláte.

751 C: Ano setkávám se s lidma, který opravu řeknou, já před váma smekám, ve vašem věku,
752 já jsem ráda, že mám klid od těch smradů a vidím je jen v neděli, to už mi řekla taky
753 spousta mých vrstevnic, třeba, řádově jsou i o pět let mladší, nebo ani nevědí ty lidi,
754 většinou kolik mi je, a tam je fakt důležitý to nastavit trošku nějak jinak, aby si ty lidi
755 uvědomovali, že je to strašná odpovědnost, že to je prostě, strašně hezký. Potkaj vás lidi
756 a řeknou, ježiš majra, já nevím, jak bych vám to řekla, ale pro mě jste úplně, strašně
757 hodnej, dobrej člověk, když tohle děláte, jo. A to vám, řekne jeden z deseti, a vás to tak
758 strašně potěší, protože ani to neslyšíte ve vlastní rodině kolikrát. Ve vlastní rodině slyšíte,
759 vykašle se na vnoučata kvůli tomu, že se staráte o cikány, třeba, jo to jsem si zažila.

760 O: Dobrý. Tak, jo tak děkuji.

761 C: Nemáte zač, jestli vám to nějak pomůže.

1 **Příloha D – rozhovor s participantem D**

2

3 O: Ale to ani nebudete vědět. A potom bych potřeboval od Vás podepsat ještě, že to můžu
4 použít, že s tím budete souhlasit.

5 D: Co mi zbývá?

6 O: No nemusíte, nemusíte. Můžete mě s tím poslat pryč.

7 D: Tak zkusím to.

8 O: Takže ještě jednou bych Vám chtěl říct, že ten rozhovor je pro účely diplomové práce,
9 budu to zpracovávat do své výzkumné části a jestli s tím souhlasíte, že to mohu použít.
10 Trvalo by to zhruba nějakou půlhodinku.

11 D: Až?

12 O: Třeba ne, třeba budete rychlá. Takže jedná se o to vzdělávání, který proběhlo minulej
13 rok v květnu nebo v červnu. A já bych se chtěl zeptat, jestli si to vůbec vybavujete?

14 D: To je, jak se tomu, atešment.

15 O: Attachment ano. Správně.

16 D: Jo to si pamatuju.

17 O: Jo, takže to bylo prostě o tomhle tom. A co si z toho pamatujete nejvíc, a co třeba
18 nejmíň?

19 D: No nejvíc si pamtuju, jak je důležitý, to jsem tenkrát nevěděla, když byla ta holka
20 malá, jo jak ty dotyky a takový to sblížování, jak je to pro ten vývoj toho dítěte důležitý.

21 O: Důležitý, jasně!

22 D: Jak je to důležitý, to si teda pamatuji ze všeho nejvíc. To byla možná i chyba, moje...
23 no já jsem to netušila, jo. A navíc ona se navíc tomu sblížování fyzickému, nebo něco,
24 strašně bránila. Jako malá nikdy o pohlázení, mazlení, nikdy moc nestála. Byla to možná
25 chyba, že jsem třeba tomu nevěnovala víc pozornosti, ale když se vzpouzela a nebrala to,
26 tak jsem to dál neřešila. A asi to byla možná chyba a myslím, že jí to chybí.

27 O: Takže to Vás jako zaujalo v kontextu toho, že dřív jste na to nedávala takovej důraz,
28 nebo jste to nevěděla.

29 D: Nevěděla jsem, a když jsem se snažila, tak aniž bych věděla, jak je to důležitý, ale ona
30 na to prostě nereagovala. A když měla problém, když měla to, tak nemám problém, nebo
31 já si to vyřeším, když byla o trochu větší.

32 O: Jasně.

33 D: Ani v době, kdy třeba zemřel můj muž a on ji chyběl ten děda. To já jsem věděla a
34 viděla, jo protože měli spolu krásnej vztah. Jo? Ale nikdy nedala nijak zvlášť najevo, že
35 by jí ten děda chyběl.

36 O: Jasně. Je něco co naopak Vás tam zaujalo nejmíň, něco co si nepamatujete? Nebo víte,
37 že tam bylo?

38 D: Tak to se přiznám, že si nepamatuju teda.

39 O: Jasně. Měla jste potom někdy od té doby, v průběhu roku, kdy jste si na to třeba nějak
40 vzpomněla? Nebo se Vám to připomnělo?

41 D: Jo, to jsem si párkrát to, ale vždycky když... Takhle, ale už nebylo co řešit. Ona by to
42 už...

43 O: V jakých to bylo okamžicích, kdy jste si na to vzpomněla?

44 D: Tak to nějak nevybavuju.

45 O: Jestli to bylo při nějakých konfliktech?

46 D: No při řešení konfliktů, kdy ona odmítala cokoli, cokoli se mnou řešit.

47 O: Takže tam jste to nějak viděla. Že to může mít takovýhle příčiny?

48 D: Ona mě prostě od určitýho věku vůbec nebere, teď v poslední době mě vůbec nebere.
49 Ať ji řeknu, co řeknu, tak vždycky se akorát nahučí. Vždycky prostě jo, a odejde středem
50 jo?

51 O: Jasně jo.

52 D: A vyjimečně jenom třeba přijde nebo něco a teď co má toho Kubu, co je zaláskovaná
53 do toho Kubu, tak se mnou vůbec nic neřeší. Anebo občas ten vrchlabskej kamarád, o
54 kterým tvrdí, že to je kamarád, ten Michal, jo? Tak mám dojem, že tu školu tehdá, tu
55 změnu školy diskutovala právě s Michalem.

56 O: Ale tak jak to povídáte, tak si říkám, že narážíte vlastně na to, že ona už je docela stará.

57 D: Na tohle?

58 O: Na tohle to, že se to dá nějak měnit, nebo s tím pracovat.

59 D: No určitě, vidím to jako nedostatek, že to, ale říkám, jak to bylo.

60 O: Jo jasný!

61 D: Nějak to vidím dneska třeba jo? Tak to...

62 O: Když na to vzpomínáte, na to jaro, na to vzdělávání, tak máte nějaký negativní
63 zkušenosti z toho? Nebo vzpomínky?

64 D: Ne já myslím, že ne.

65 O: Že převládají nějaký pozitivní, jo?

66 D: Já bych řekla, že to bylo přínosný, ale pro mě už, jako vzhledem k tomu, jak byla veliká,
67 jak je stará, tak už vlastně se s tím nedalo nic dělat, ale tak...

68 O: Takže to přišlo jako pozdě?

69 D: Pozdě.

70 O: No a kdybyste to uvítala, v jaký fázi? Kdy se tohle to měl člověk dozvědět?

71 D: No tak jako, možná už v době, kdy ke mně přišla, to jí bylo dva a půl roku. Nebo o
72 trochu pozdějc, ale dokud byla opravdu malá, kdy by se možná s tím, možná s tím dalo
73 něco dělat. I když říkám, ona by, nebyla přístupná. Otočila se, když jsem si k ní sedla
74 třeba a chtěla jsem jí něco říct, nebo chlácholit ji trochu, nebo něco to, tak se otočila.

75 O: Takže když byste to bejvala věděla dřív, tak by to možná bylo potom jinak?

76 D: Asi. Ledacos by bylo asi jinak a možná bych se asi víc snažila, jako o ten kontakt,
77 kontakt s ní. Nenechala se. Takhle jsem se jí nevnucovala. Měla jsem pocit, že se jí
78 vnucovat nebudu, když jí to je tak... Měla jsem pocit, že jí to je přímo nepříjemný.
79 Takovej ten větší zájem o tohle to, nebo o ni. Že to, nevím proč.

80 O: Ještě bych se zeptal na to, jestli vnímáte nějaký dopad toho vzdělávání, na tu vaši péči?
81 O tu vnučku?

82 D: Myslíte celkový to vzdělávání?

83 O: Ano. Teď se bavíme o tom, že teda by to pomohlo dřív? Ale když to vezmeme
84 aktuálně, jestli to nějak mění Váš způsob, jak s ní jednáte, nebo se k ní vztahujete, třeba
85 při řešení nějakých konfliktů teď?

86 D: No ono se konflikty s ní se řešej víceméně sami. Když jí něco řeknu, tak ona se nafučí
87 a odejde.

88 O: Odejde, no jasně.

89 D: Odejde středem, jak se říká.

90 O: No a napadne Vás?

91 D: To nevzpomínám si, nevybavuji si no.

92 O: Dá se říct, že jste potom vlastně dělala něco jinak v tý výchově? Nebo jste to dělala
93 stejně?

94 D: No snažila jsem se dělat to jinak trochu, ale konkretizovat bych to asi nemohla.

95 O: A mě by zajímalo v čem jinak? Co vnímáte jako ten jinej přístup?

96 D: Víc jsem se snažila s ní třeba o problémech mluvit.

97 O: Jo, takže víc komunikace?

98 D: Víc komunikace, jenom že to zamrzlo většinou na tom, že ona nebyla přístupná,
99 nereagovala. Negovala ty mé snahy, jako.

100 O: Takže už jste naráželi na to, že ona už má vypěstovaný, nějaký to svoje řešení těch
101 situací?

102 D: Přesně tak.

103 O: A zrovna jako na nějakou změnu...

104 D: Nebyla. Myslím, že už byla veliká na nějakou změnu. A navíc ona při svý uzavřený
105 povaze akorát s vámi trochu komunikovala, jo? Sem tam s Pét'ou o něčem. A o čem
106 komunikovala s tím Michalem, o tom nemám tušení, jo? To jako... I když tam si myslím,
107 že si chodila vylejvat občas svý mindráky, nebo svý problémy, že to řešila hlavně s tím
108 kamarádem.

109 O: Napadá Vás něco, co byste vlastně chtěla dělat, ale nejde to?

110 D: S ní? Vzhledem. No ráda bych byla, třeba v tomhle věku bejvaj ty holky takový
111 důvěrný. Důvěrný s matkou třeba nebo něco vo čemkoliv, o klukách, o ženskejch
112 problémech a takový. To by mě, to bych jako uvítala. Já jsem se na to docela těšila, až
113 odroste tomu malýmu věku. No, ale nebaví se se mnou ani o takových věcech, o kterých
114 bych třeba měla vědět.

115 O: Jasně. Mělo to nějakěj vliv na to, že jste nějak líp rozuměla tomu chování jejímu?

116 D: Jo to určitě.

117 O: Jo? Proč se tak chová vlastně?

118 D: Jo. Po pohovorech s Vámi a pani Frankovou, jo? Tak ledacos mě jako osvětlilo ten
119 způsob jejího chování.

120 O: Co za tím stojí?

121 D: Co za tím stojí. Jo.

122 O: No a změnilo se v důsledku toho nějak ten pohled na tu výchovu? Nebo jak s ní jednat?
123 Když víte co dělat správně?

124 D: No ono se s ní v podstatě jinak jednat nedá. Jo? Ona prostě mě už hodně dlouho takřka
125 nebere.

126 O: Takže, kdybyste to shrnula. Mělo nějakěj vliv to vzdělávání na tu aktuální péči? Jestli
127 se po tom to nějak změnilo? Jak jste k ní, nebo jak ji vlastně vychováváte?

128 D: Takhle, snažila jsem se. Snažila jsem se v řadě věcí se s ní třeba dohodnout jo?
129 Vysvětlit, jo a něco a ona si to stejně udělala po svým.

130 O: Jo, jo. Tak ona bude mít teda za rok osmnáct, že jo, už?

131 D: Občas se na to hodně těším. Přestanu takový věci úplně řešit. Teď vlastně jenom řeším
132 to, že skřípu občas zubama a přecházím to, protože potřebuji zůstat v klidu.

133 O: Takže vy ji máte vlastně od těch dvou let? Nebo?

134 D: Dva a půl roku jí bylo, když k nám přišla.
135 O: To je docela dlouhý maraton, že jo? Ta péče, tak věřím, že to je docela náročný.
136 D: Je to náročný, ček by potřeboval občas víc klidu, takovýho celkovýho. Jo a s ní to
137 prostě nejde, nebo spíš, nebo teď to řeším v podstatě tak, že prostě některý věci, který
138 bych podle mě neměla přehlížet, nebo neměla ignorovat prostě, tak nějak jako. Jak bych
139 to řekla. Přejdu. Přejdu a neřeším to, protože to pak se vytočím. Pak mě vytočí, dokáže
140 mě vytočit. Pak se naštvu. Tak říkám ne, já zdraví mám opravdu jen jedno. A to jako, i
141 kvůli ní potřebuji, abych ještě nějaký čas ještě vydržela. Tak nějak pohromadě a v
142 pohodě. Já vim, není to dobře tenhle přístup. To já vim, ale nic jiného mi nezbývá.
143 O: To já nehodnotím. Ale teď bych se zeptal na Vás, jestli to pro Vás mělo nějaký užitek.
144 Dejme tomu to vzdělávání? Jestli jste s tím, společně s tím na něco jako přišla?
145 D: Na to, jak říkám, jak je to důležitý od těch malejch věcí a když to vidím, že to ta Pěťa
146 praktikuje třeba takhle. Obzvlášť s tím menším tam jsou nějaký problémy, on je takovej
147 nějaký trochu pomalejší, jo, nebo to? Tak ona se mu maximálně věnuje a já to kvituju,
148 v pohodě kvituju, prostě a občas se i toho syna tak jako malinko se snažim ne usměrnit,
149 ale když vidím, že on na tohle to nemá moc trpělivost, tak mu říkám vydrž nebo tak jako.
150 On teda by řešil některý věci, vždyť ho znáte už, jak by některý věci řešil, i s těma dětma
151 daleko radikálněji, než asi by to bylo potřeba.
152 O: Možná bych ještě navázal, jestli pro Vás může mít taky užitek, že jste si teďka
153 uvědomila, že je potřeba se o sebe starat?
154 D: No.
155 O: Teď jste říkala, že zdraví máte taky jenom jedno.
156 D: No taky, abych pravdu řekla, dokud čěk nemá problémy, tak se cítí fit, tak jako neřeší
157 to zdraví.
158 O: Hm. A vy jste dlouho byla fit?
159 D: Já jsem byla fit, než jsem zavinila tak trochu ztrátu toho psa, jo? Tak jako, to mě teda
160 vzalo dost. Ještě mladej se k tomu zachoval tak jako. Takhle, já to shrnu do krátké
161 odpovědi. On řekl, ještě jednoho velkýho psa, a jdete oba, stěhuju Vás oba. Teď mě
162 nabízeli, když teď odbočim, nabízeli mě výlet po útulkách, nějakého menšího pejska,
163 takového staršího, usedlejšího. Jenomže problém je furt, kdo se o něj bude starat, kdybych
164 třeba musela znovu někam do špitálu. On říká, to bysme prej vyřešili. To neřeš, mě říká.
165 Jenže jemu se to mluví, on v pondělí odjede a přijede v pátek. A zůstalo by to na tý Pěťě
166 ještě. A ona k tomu nemá vztah velkej. Malýho by asi obstarala, ale on ten pes z útulku

167 pak potřebuje taky pohladit, pomazlit a takový jo, a nebo to. A ona zas a na Karolínu se
168 spoléhat nedá v tomhle tom.

169 O: No když se zeptám a napadá mě, jestli jste někdy v souvislosti s tím attachmentem
170 přemýšlela nad typem tý svý vazby?

171 D: Prosim? Tý svý co?

172 O: Tý svý vazby.

173 D: Jo tak.

174 O: Protože tam jsou ty typy, že jo? Tři, tak jak nás rodiče vychovali, tak jestli jste někdy
175 to vlastně stáhla na sebe, jaký vy jste prožívala dětství? Co jste se naučila vy, od těch
176 rodičů, a co jste pak vlastně používala při svý výchově.

177 D: V podstatě mám takovej pocit, že kopíruju chování svejch rodičů ke mně, jo?
178 Podvědomě, úplně vlastně. Kde prostě, o některých věcech se, když jsem byla mladá,
179 nebo dospívající, se nemluvalo. Jo protože ty ženský věci a takový to, no otec taky nebyl
180 žádněj mazlivej typ, jak to dneska člověk vidí. Jo prostě. Jo, on se zajímal, ale spíš po té
181 materiální stránce. Maminka byla taková praktičtější, nebo něco, ale taky, jako důvěrný
182 jo, ale tak po letech jsem se dozvěděla, že ona mě měla přečtenou. Tak jako já teď mám
183 přečtenou přesně tu Káju v některých těch věcech. Jak to, že ona to věděla, když jsem
184 otěhotněla po druhé poměrně brzo po tom dítěti, nebo jo? Tak ono to teda pak nedopadlo,
185 ale ona něco říkala, že to ví, že jsem těhotná, když jsem jí to jako oznámila, nebo něco to.
186 Tak teda vyšlo najevo, že to teda ví, prostě, ale jako nezeptala by se, nemluvila by o tom.
187 Nebo tak.

188 O: No jasně.

189 D: A takový nějaký velký mazlení, tak na to čas nebyl asi, nebo.

190 O: Takže v tom vidíte nějakou jako souvztažnost?

191 D: Jo myslím, že do určité míry, do určitý míry, tak jako podvědomě kopíruji chování
192 svých rodičů ke mně. Jestli to.

193 O: Mělo to ještě nějaký vliv na to, co jste se dozvěděla. Tak na to, jakým způsobem vy
194 pracujete s těma svýma emocema? A třeba zážitkama z minulosti?

195 D: Tak nevim, co bych k tomuhle řekla.

196 O: Jestli Vám to třeba pomohlo i nějak osobně v tom pochopit, proč se třeba ty rodiče
197 k Vám takhle stahovali. Případně, jak jste to potom měla vy? V té výchově své vlastní.
198 Jestli Vám to v něčem pomohlo?

199 D: Že jsem si uvědomila, že vlastně kopírůju v podstatě do určitý míry chování svejch
200 rodičů ke mně a že jsem to pak i na těch svejch dětech uplatňovala. Nebo i k těm svejm
201 dětem se chovala, ne teda úplně tak, ale tak jako podobně.

202 O: A viděla jste teď s odstupem na těch svých dětech ten vzorec výchovnejch, že by byl
203 podobnej?

204 D: Syn jo.

205 O: Je to tam vidět?

206 D: Jo je, já bych řekla, že je taky takovej trochu od rány, nebo takovej, jo? S ničím by se
207 nemazal. Vždyť víte, jak by řešil tu Karolínu, jak měl chuť nebo to jo. To byla, myslim,
208 on dokonce nevědomky kopírovala chování svého dědy. Můj otec zastával názor, že když
209 je někdo blbej, proč bych mu to neřekl. Jo a nemusím s ním komunikovat.

210 O: Takže tady můžu využít toho, že už Vám není dvacet a že můžete porovnat několik
211 generací. A že v tom vidíte nějakou spojitost.

212 D: Určitě. Říkám, otec byl takovej a to prostě, když jsme se bavili o politice, když začal
213 politizovat, když pak. Já jsem si s ním začala nejvíc rozumět, až když jsem byla dospělá.
214 My jsme spolu neměli nějaký putky, nebo něco. Ale když jsem si uvědomila, že on už
215 jinej nebude, a že ho musím brát takovýho, jakej je, a když začal politizovat, tak jsem mu
216 říkala, já jsem měla jiné názory. Politizovat spolu nebudeme. Když jsme se sem vrátili,
217 tak jsme se o něj trochu starali, tak jsme se navštěvovali, protože bydlel ve městě pak a
218 to a já říkala, politizovat s tebou nebudu.

219 O: Když se na to koukneme takhle s odstupem, tak už je to rok vlastně. Tak jaká témata
220 vidíte jako užitečná, třeba pro Vás i do budoucna, nebo i zpětně?

221 D: Tohle to mě poučilo, to už asi těžko zpravím, protože teď už je to a to ostatní. Doufám,
222 že další děti už vychovávat nebudu. Že mě ji ten Kuba nepřivede do jiného stavu, to bych
223 teda opravdu těžko vydejchávala.

224 O: Máte ještě nějaký nezodpovězený otázky stále, nebo něco co Vás napadá k tomu
225 Tématu. Případně jestli ještě něco trvá, co by zasloužilo zpracovat?

226 D: Poradit, to mě nikdo neporadí, ale nevím jak usměrňovat ty výbuchy, nebo to
227 nekontrolovatelný chování Karolíny. To musím jedinež přejít mlčením, protože to bysme
228 se zase raflý.

229 O: Takže práce s těma aktuálníma emocema, který jsou velký.

230 D: No protože ta Karolína, to prostě...

231 O: To její impulsivní chování jo?

232 D: Strašně, občas to teda špatně snášim, ale mlčim k tomu, protože mi nic jiného nezbyvá.
233 Není to dobře, ale já se s ní fakt hádat nemůžu, ale jako vim, že to není dobře, ale nějak
234 nemůžu.

235 O: Když si vezmu takovej ten výchovnej přístup, kterej jsme se Vám snažili předat, tak
236 máte o tom nějaké pochybnosti?

237 D: Já myslim, že né. Já bych jako, bejt dneska malá, tak bych to zkusila vést to trošku
238 jinak.

239 O: Vést to trošku jinak, takže včasná edukace a aplikace v té praxi.

240 D: Ano.

241 O: Chybělo Vám tam něco, na tom vzdělávání? Nebo něco mělo bejt jinak?

242 D: Tak to nějak nedokážu posoudit, jestli to... Říkám, mě tam, no chybělo mi tam... s tím
243 se těžko něco udělá, to zvládání těch emocí. Jestli se s tím dá něco dělat?

244 O: Takže byste třeba uvítala i nějakou praktickou ukázkou, nebo i nacvičování?

245 D: Asi, já nevim.

246 O: Nebo jakým způsobem by se to dalo nacvičit?

247 D: Já nevim, já jsem se zajímala o takový to sezení, já nevim, jak se tomu říká. Takové
248 to kolektivní, jo že pak třeba dvojice předvádí nějaké situace. Já nevim, ko..., ma...
249 konstelace, o to jsem se zajímala trochu. Já mám takovej pocit, že já bych se těch
250 konstelací jako účastnit nemohla. Jako předvádět, nebo něco, prostě to bych... Ale jako
251 chápu, že by to bylo užitečný. Jo to bych jako divák ano, ale jako účastník, prostě i když
252 by tam byla malá skupina, tak jako řešit situace takový modelový, to by pro mě nebylo.
253 Při mé povaze.

254 O: Teďka bych se Vás chtěl zeptat, kdybyste mohla vypíchnout, tři nejužitečnější věci.
255 Související s tím vzděláváním? Co se Vám tak zdá. Třeba jste už něco říkala, ale můžete
256 to klidně zopakovat, takový tři nejužitečnější věci. Pro Vás. Co z toho vyplývaly.

257 D: Jako pro praxi? Jo?

258 O: Jako celkově, ano. Nechám to na Vás.

259 D: No uvědomila jsem si, že důslednost v té výchově je velmi důležitá, i když určitá
260 tolerance tam musí bejt.

261 O: Takže důsledný a tolerantní přístup.

262 D: Přesně tak. Pak nějaký, co jsme, to co jsme říkali o tom attachmentu, jo, nebo to.

263 O: Takže dovednost se jako vztahovat, jak to dělat s malým dítětem, se starším. A co
264 vlastně podporuje vznik tý vazby. Zdravý.

265 D: Dokážete to formulovat.

266 O: Já to vždycky takhle zopakuju.
267 D: Jo jasně. Vy to dokážete pojmenovat a formulovat a pojmenovat to celé.
268 O: Ne já spíš jako reflektuji, to co říkáte a vy můžete kývnout, že to tak myslíte, nebo ne.
269 Třeba to, já o tom přemýšlím špatně. Tak se jenom ujišťuji, že tím myslíme to samé.
270 D: No já nevím ještě tu třetí, jestli jste tohle vzal jako dvě.
271 O: Beru, to je pěkná věc.
272 D: Já nevím, co za třetí, nějak mě nic nenapadá.
273 O: Nevadí.
274 D: Že ta materiální péče není všechno, co tomu dítěti může dát a měl by dát. Víc než
275 materiální péči.
276 O: Že materiální není tak důležitá, jako ta nemateriální.
277 D: Přesně tak.
278 O: Hm. A vymyslela byste tři nejméně užitečné věci?
279 D: Mě dostávajíte do úzkých.
280 O: Ne ne, já jsem jenom zvědavý, co vymyslíte a můžete cokoliv.
281 D: Když byl ten seminář o tom IT, ten byl docela zajímavý, ale bylo toho tak jako hodně.
282 Hodně najednou, že si to čék nedokázal zapamatovat a navíc já jsem, se tam dozvěděla
283 kolik je různých serverů, nebo jak je těch facebook a ...
284 O: A sítí.
285 D: Sítí jo. Sociálních sítí. Co jich je. Jak to je nebezpečný. Jenomže.
286 O: Takže přínos jako dalšího vzdělávání z různých oblastí.
287 D: Asi tak.
288 O: A ty tři nejmín užitečný věci? Vymyslíte něco? Třeba nemusej bejt. Nebo jsou.
289 D: Já nevím. Co by bylo.
290 O: Já nechci odpovídat za Vás, ale říkám si, jestli by tam nemohlo bejt i to, že vlastně to
291 vzdělávání přišlo pozdě.
292 D: No tak jo, pro mě teda určitě. Protože už byla dost veliká. Já nevím, od kdy se
293 vzdělává? Nějakých šest let? No tak to jí bylo deset jedenáct, jo? Tak jako, že to pro mě
294 bylo pozdě. V podstatě, to je pravda.
295 O: No, a když se zeptám ještě tak na okraj. Jak na Vás působila celá ta organizace toho
296 vzdělávání, nebo toho víkendového pobytu.
297 D: Já bych řekla, jak bych to řekla, že to bylo příjemné, protože se poznali celou řadu
298 jinejch věcí, ke kterým bychom se jinak nedostali. Jako ty sportovní, v tom Klokočí to
299 bylo vůbec zajímavé. Jak to, ty výlety do skal a podobně.

300 O: Byl třeba pro Vás ten výklad srozumitelný, i když tam byly třeba některý složitější
301 věci ohledně té neurobiologie?

302 D: No, tak já že mám vlastně přírodovědné vzdělání, tak to něco. Jako jsem s tím problém
303 neměla.

304 O: A ten rozsah byl přijatelný? Třeba za ty tři dny?

305 D: No tak na ten víkend asi ano, ale že by si toho ček zas tolik zapamatoval, že toho bylo
306 poměrně dost. A že si né zdaleka všechno a né zdaleka i nějaké důležité věci, že by si ček
307 zapamatoval.

308 O: No jasně. Tomu rozumím. A hodil se Vám k něčemu ten materiál, co jste dostali?

309 D: Jo, to mám schovaný a občas si v tom nostalgicky listuju a říkám si tak tohle už se nás
310 v podstatě netýká, protože je veliká, no jako.

311 O: Jasně. A takhle nakonec. Co nejzásadnějšího si z toho odnášíte?

312 D: Co je zásadní?

313 O: Jedna konkrétní věc.

314 D: Že jsem se o té důležitosti toho attachmentu dozvěděla takhle pozdě. Ale za to vy
315 nemůžete. Já taky ne. Nakonec je to přínosné pro ty co mají malé děti.

316 O: Že byste to doporučila i ostatním, když třeba přijímaj dítě nějaký. Ať už biologický
317 nebo ne.

318 D: Ano, chci říct, i když není biologický, tak že i když... Já bych to asi nedokázala vzít si
319 cizí dítě úplně.

320 O: Jsou takový lidi, který se rozhodnou.

321 D: Jo já vim, jsou... já mám pocit, že možná kdybych byla mladší. Tak já, mě bylo dva a
322 šedesát, když jsem tu Karolínu dostala. To už jsem docela byla matka v letech k malýmu
323 dítěti. Ale cizí bych si asi... Víckrát už jsem o tom přemýšlela, jestli bych dokázala být
324 pěstounem nějakého cizího dítěte. Myslím, že ne.

325 O: Dobře, tak jo. Teďka jenom na konec, jakej pro Vás ten rozhovor byl. Jestli bylo třeba
326 obtížné si vzpomenout?

327 D: Přesně tak, hlavně když jste se ptal na ty typy toho attachmentu.

328 O: ne tady nešlo o zkoušení.

329 D: Já vim, vybavila jsem si čtyři situace různý, ale ke kterému typu bych se přiřadila.
330 Možná k tomu poslednímu v té řadě. Já si je konkrétně nepamatuju ty typy, ale vim, že
331 tam byly různý situace. A že sem si tehda říkala, že bych tehda ten třetí, nebo čtvrtý typ,
332 že bych se k těm, asi po zkušenostech přiřadila.

333 O: Mě spíš jde o to, co si tahle pěstoun, který to absolvuje, tak po roce pamatuje. Jestli
334 opravdu si pamatuje to, co se ho hodně dotýkalo, nebo jestli mu něco utkvělo. Tak to byl
335 takovej cíl to zjistit.

336 D: No, tak to říkám, ten attachment jako takovej a pak říkám, ještě jsem si uvědomila na
337 tom, jakej typ na tom asi jsem já. Kam bych se asi přiřadila.

338 O: Bylo něco, o čem bylo náročný pro vás mluvit? Nebo naopak, co se sdělovalo snadno?

339 D: Tak špatně se mě, když se takhle říkalo, co kdo jak k tomu dítěti přišel a takový. Já už
340 jsem si, abych pravdu řekla, zvykla za ty léta. Ze začátku to bylo takové obtížné.

341 O: Takže furt mluvit o tom začátku a o těch obtížných situacích. Jasně.

342 D: Ček má pocit, že to vnitřní soukromí, nebo to, že... Se o tom špatně mluví před forem.
343 I když, každéj vlastně z těch pěstounů tam má nějaké zkušenosti kladný i negativní. Pak
344 jsem si tak nějak zvykla a už i o tom, že ta dcera není. Když je nutný o tom mluvit, tak i
345 to už přežívám.

346 O: Tak přesto, jak byste to vzdělávání zhodnotila? Vy to máte jako povinnost. A určitě
347 jste se ve svém životě navzdělala už dost a tak jak to takhle hodnotíte. Že se musíte
348 v takových letech chodit vzdělávat? A ještě to je o takovýhle citlivých věcech?

349 D: Takhle, zdá se mě, vy to vždycky s něčím zajímavým ještě zkombinujete. Kdyby to
350 bylo povinnějch čtyřadvacet hodin jenom přednášek, nebo něco tak by to bylo neúnosný.
351 Myslím, že by jich polovina bohatě stačila. Ta dotace hodinová by mohla bejt podle mě
352 poloviční.

353 O: Takže jde i o tu formu. A takhle jak to bylo, tak Vám to vyhovovalo? Že se to propojilo
354 třeba s nějakýma praktickýma příkladama?

355 D: Jo, příjemný, nebo nějaký ty sportovní něco to jo. Vždycky to bylo prostřídáný, to
356 uvítala. Akorát to poslední, ten attachment, to bylo prakticky jenom vlastně vzdělávání.
357 Bylo toho hodně. Žádná okrajová ta nebyla, nějaká činnost mimo.

358 O: Napadá Vás ještě nějaký důležitý sdělení, co byste chtěla říct k tomu? Nebo už jsme
359 se na všechno ptali?

360 D: Já myslím, že by to mohlo už stačit.

361 O: Dobře, tak já Vám děkuju.

362 D: Není zač.

363 O: Že jste hezky odpovídala.

1 **Příloha E – rozhovor s participantem E**

2

3 O: Tak, takže ještě jednou musím na úvod se tě zeptat, jestli souhlasíš teda s rozhovorem
4 a s tím co řekneš, můžu použít pro zpracování diplomový práce.

5 E: Jo, souhlasím.

6 O: Děkuji. Takže já se budu ptát na vzdělávání, které proběhlo zhruba před rokem. Takže
7 je možný, že si z toho nebudeš úplně všechno pamatovat, ale to nevadí.

8 E: Vzpomínám si, ale na tu Vyskeř, co tam bylo.

9 O: Jo? Dobrý, tak to mě právě zajímá, co si všechno si vzpomínáš. Takže. Na úvod se
10 můžu zeptat konkrétně na ten program, tak jestli si to vůbec pamatuješ? Vo čem to bylo,
11 co si z toho pamatuješ nejvíc? Co naopak ne?

12 E: Hm. Úplně nejvíc se mně vybavuje to video o procesech v mozku. Jak tam paní
13 Chlápková ukazovala tu... Ta amygdala jak tam funguje prostě, a ty okruhy jak se zapínají
14 a vypínají, ten neokortex a tady to.

15 O: Hm.

16 E: Takže to je takový, že nad tím jsme hodně přemýšleli s Michalem, že to, jak to vlastně
17 je. A řešili jsme, jestli to je autentický, jak by to udělali a zřejmě jenom grafika, jako říkal
18 Michal, že to je jenom jako udělaný aby, ale že to asi zřejmě takhle funguje, podobně, že
19 se to asi dá nějak vidět, ale asi ne takhle dobře. Takže tohle si pamatuju, to bylo pro mě
20 takový hodně, hm konkrétní věc. Hlavně, tohle si pamatuju. To je to nejdůležitější, co mě
21 bavilo. A pak to, jak některý ty lidi, jako vlastně. Druhá věc se mi vybavuje, nechtěli
22 slyšet, když se tam zmínilo, že když jsou ty biologický, jako prarodiče, že můžou
23 opakovat tu, ty chyby těch rodičů, na těch svejch pěstounských dětech, pra... No těch
24 vnucích a vnučkách. Tak to se mě hodně vybavuje, takový dvě hajlajty.

25 O: Je něco, co se ti vybavuje míň? Nebo co si nepamatuješ? Nebo útržkovitě?

26 E: Hm vzpomínám si jako na to vzdělávání, že co se tam řešilo. Konkrétní ty vazby, jak
27 s těma dětma zacházet, to si vzpomínám.

28 O: Hm, takže když to shrnu. Tak nějaký věci teda vizuální, jako videa související s tou
29 neurobiologií, mozkiem a pak ty interakce s těma pěstounama, ve skupině a ty různé
30 příběhy. Hm, dobře. Už to bylo teda před rokem, je něco, co tě napadalo během toho
31 roku?

32 E: Jako v souvislosti s tím seminářem?

33 O: Kdyby sis na to třeba vzpomněla? Nebo na něco, nebo v návaznosti na to v praxi
34 s dětma?

35 E: Hm, jo.

36 O: Hm.

37 E: Jako to, že prostě člověk v emocích jako nezapojuje vlastně to myšlení je prostě věc,
38 která, který není nikdy dost, si uvědomit a to není jenom u dětí. Takže jo.

39 O: Jo, takže tohle je taková hodně praktická věc

40 E: To je neustále praktický, to máš denně s těma dětma. Takže tohle využíváme, i když
41 jsme to jako předtím, taky jako věděli, v nějaký podobě. Že samozřejmě jak reagovat na
42 ty emoce a tak, ale tak vlastně tady tohle bylo hodně, to bylo tak intenzivní, že si to člověk
43 vlastně líp pamatuje a líp si to uvědomí. Potom v té situaci. Že odpojeno, odpojeno
44 nemůžeš nic chtít. Jako. Po tom Markovi nemůžu nic chtít, prostě já to na něm vidím, že
45 prostě, když bolest, nebo něco prostě. Se mu zakřiví ta tvářička a vím, že musím počkat,
46 až to jako odezní. Že ho můžu tak jakože chytout, nechat ho prostě bejt chvíli a... Tak
47 že tohlenc. Používám často. A i to jako s lidma řeším, že se o tom bavíme s lidma třeba,
48 s jinýma.

49 O: Že to použiješ dál? Hm.

50 E: Protože to si myslím, že je asi to hlavní, jako co tam jako bylo. Jako sdělení. Vlastně.
51 Jako výcuc úplně to základní.

52 O: Pro tebe.

53 E: Pro mě.

54 O: Hm. Dobře. Máš z toho vzdělávání nějaké negativní zkušenosti? Nebo vzpomínky?

55 E: Hm, ne! Konkrétně z toho vzdělávání, jako z toho víkendu tam, jako z té části
56 vzdělávací, nemám nic negativního. Mám trošku jako, po tom co následovalo vlastně
57 s dětma našima, bylo to, že oni kopírovaly chování těch starších dětí, s kterýma tam byly.
58 A z toho jsem byla opravdu jako nepříjemně jako taková překvapená. Jakože takhle ne,
59 tak tohle bylo jediný, co takový bylo negativní. Že sem si říkala, že by to chtělo uchopit
60 nějak jinak. Aby ty malý děti, který ještě v té nápodobě a hodně přebíraj o těch starších,
61 ty jejich vzorce chování. Tak aby tohle nezažívaly. Nějaký ty negace a hrubost třeba, že
62 to asi nebylo úplně vhodný je dát jako dohromady. S někým, kdo to neumí pedagogicky
63 jako podržet.

64 O: Hm. Jo.

65 E: Ten Míra, s ním je sranda, ale tohle asi nebyla úplně jeho silná stránka.

66 O: Jo, dobře. Když se koukneme na to, jaké to mělo konkrétní vliv na tu péči o děti, tak
67 jak vnímáš nějaké, jako dopad toho vzdělávání? V tomhle konkrétním tématu, toho
68 attachmentu? Při té praktický jako péči o dítě?

69 E: Mě se to trochu slívá i s tím, co si třeba studuju k tomu a s tím, jak vždycky se bavíme
70 s tou paní Chlápkovou, když tu je. Protože ona prostě, ten attachment je taky takový její
71 téma, poměrně že to často řešíme, bavíme se o tom. Takže já už si úplně nepamatuju, co
72 mám od ní a co mám z toho vzdělávání, co sem si přečetla, na internetu, nebo v knížkách.
73 Ale beru to, že vlastně, že ten druh toho attachmentu ovlivňuje vlastně úplně všechno u
74 toho dítěte a tím pádem vlastně ten dopad je jako každodenní. Takže se snažíme aplikovat
75 opravdu, aby se ty děti na nás jako navázaly jako jistěji, což jsme ale nedělali úplně na
76 začátku.

77 O: Hm.

78 E: Jo? Že je tam nějaký takový posun, že ze začátku jsem byla taková víc jako odměřená,
79 přísnější trochu, jo? V některých věcech, právě, že jsem třeba jako nechala Marečka, ať
80 ke mně přijde, když se mu něco stalo, když si třeba ublížil, někde spadnul, nebo brečel.
81 A on nebyl ten, kterej by běžel prostě za mnou s tím zraněním, nebo tak. Takže sem ho
82 nechala bejt, prostě, jo? Nebo jsem si stoupla a udělala sem takhle a čekala jsem, aby
83 přišel. Teď třeba udělám, že častěji, když už vidím, jakože blbý, tak že k němu prostě
84 přijdu a že jako jdu já za ním. A to jsem to dělala před tím cíleně, jo aby prostě on byl ten
85 kdo přijde, ale sem zjistila, že vlastně to není schopen v té chvíli jako udělat, tak jsem
86 začla jako víc to dělat, i když to pro mě nebylo úplně přirozený, jakože a spontánní. Takže
87 do takovýchlech jako jemných věcí to šlo, vlastně, ty znalosti.

88 O: Jasně. Napadá tě ještě nějaká významná událost, nebo situace v praxi, kdes něco
89 použila, nebo používáš?

90 E: Hm, nevím, asi ne.

91 O: To si taky odpovídala, jestli ste dělali něco jinak, nebo stejně. Na základě toho, jestli
92 se mění.

93 E: Tohle jsem třeba proměnila, to co sem teďka vlastně říkala, před chvílí.

94 O: Takže to vnímáš, že to je nějaká práce kontinuální i na sobě, na tom svém přístupu?

95 E: Na tom přístupu, určitě.

96 O: Hm. Rozumíš chování těch dětí jinak?

97 E: No jo. Jo! Právě, že jo.

98 O: V čem je ten rozdíl, když to porovnáš teda? V tom přístupu vlastně člověka, kterej nic
99 neví o tom, je úplnej lajk a pak když se vzděláš v těchle věcech, který jako jsou
100 specifický?

101 O: Tak máš jako hlubší pochopení a seš tolerantnější vlastně, a klidnější taky vlastně
102 v tom přístupu. Protože víš, že jako žádným rozčilováním, nebo násilím, nebo nějakým
103 jako vztekem, nebo nějakým tím svým, když se vypudíš, jako ještě sám sebe, tak to
104 nedokážeš prostě zvládnout, tu situaci adekvátně, tak abys pomohl jí vůbec. Můžeš jí jako
105 utlumit, ňák jako ale ne, tak se to nerozvíjí pozitivním směrem. Takže nám to pomohlo,
106 ty situace jako tím pozitivním způsobem to řešit. Jo? My sme byli už pozitivní předtím
107 dost, pozitivní rodiče a snažili jsme se a všechno známe a víme a čteme a všechno. Ale
108 stejně tam byli prostě nijance, který si člověk neuvědomil. Jo? Že to jde až do tý biologie,
109 že to jde až do tý neurologie, prostě, že to dítě to prostě neovlivní. Sakra, vůbec. Já jsem
110 věděla, že když je dítě hladový, když je dítě unavený, jo že prostě nemůžu po něm nic
111 chtít. Jo? Nebo když je mimo rytmus, nebo nový prostředí atak, ale tohleto jsou ještě
112 takový, to je nadstavba.

113 O: Ano. A vnímám, že je vlastně jako těžký jak popisuješ ty teorie a praxi. Že člověk ví
114 spoustu věcí, ale aplikovat to někdy, uvědomit si, že se děje to co se děje, že to je ono je
115 o tý sebereflexi toho přístupu.

116 E: To musí člověk vidět, ty svoje jako přístupy, jaký maj vliv na to děcko a na ten vývoj
117 toho vztahu taky.

118 O: To zní, že to je dost závislý a náročný na osobě, jako pečovateli.

119 E: Ještě jednou?

120 O: Že mě to zní, že to je náročný na toho pečovateli, že jo?

121 E: No to jo.

122 O: Aby měl jako spoustu dovedností, reflexe.

123 E: No ta sebereflexe podle mě chybí, těm vychovatelům obecně, jako rodičům, většina
124 rodičů jede v tom, na co jsou zvyklý, a i když se dozví jiné informace, tak z toho
125 nevýjdou, protože prostě jim to nedocvakne. Anebo jenom prostě poslouchaj nějaký
126 vdělávání, ale říkaj si, to je něco odtrženýho od reality a co oni vědí, jaký je moje dítě,
127 jo?

128 O: Hm...

129 E: Že by možná potřebovali víc jako vnímat příklady z praxe, jako opravdu možná i
130 pěstounů konkrétních jak se něco, jak by něco řešili, nebo jak co jim pomohlo opravdu
131 atak. Jo?

132 O: Vnímáš nějak změny ve vztahu s dítětem, proměnilo se to s dětma?
133 E: Hm. Proměnilo se to teďka v poslední době teprve. Začaly pořádně čertit a zlobit a
134 začly víc, začly plakat konečně. To nebylo předtím. Vlastně pořádně. Všichni už maj
135 takovej, jakože prostě se dokážou uvolnit do toho pláče pěkně. Do takovýho toho
136 důvěřivýho. Že už se prostě rozvzlyká, to nedělaly.
137 O: Takže vnímám, že ten proces toho navazování, připoutávání jako běží?
138 E: Běží to. Pěkně. Běží to pěkně se všema třema. Jen u Marečka to je trochu slabší,
139 protože on je hodně introvertní a to astma jeho s tím asi souvisí a je prostě takovej
140 uzavřenej. Ale i tam vidíme, že se to začíná dařit. Otázka je, jestli a jak to půjde ještě dál.
141 Jestli to půjde dostatečně rychle, aby se to stihlo, dokud je ještě malej.
142 O: Když se koukneme ještě na dopad na tebe, na pěstounku, tak jakěj to má pro tebe, tohle
143 vzdělávání, nebo vzdělání, osobní užitek?
144 E: No tak to je svázaný jako s tou realitou. To je svázaný vlastně s každodenním
145 sebeprožíváním a s každodenním vlastním integrováním s těma dětma. To se nedá vůbec
146 odpojit. To je kontinuální proces a samozřejmě, že to má obrovskej vliv. Teda tím pádem,
147 pozitivní. Já to vnímám jako hodně pozitivní. Ale zase musím říct, že si nepamatuju, který
148 ty informace, který přijímám jsou z tý Vyskeře. Jestli se to dá vypreparovat, to asi ne.
149 O: Jasně. Možná můžeme to přenýst na to, na tu teorii attachmentu. Přineslo to nějaký
150 uvědomění si o sobě samotný?
151 E: Ano. No jako uvědomila jsem si, jakěj mám já attachment prostě, že mám ten odtažitej
152 a že vlastně jak mi to do toho života vlastně co mi to přináší vlastně do mého života a
153 mých interakcí. A hodně se ptám vlastně v souvislosti s tím, na kolik je to vlastně
154 hodnotitelný, ten druh attachmentu jako na tý škále jako dobrý špatný. Jo? Samozřejmě,
155 že když je ten dezorganizovanej tak je to špatný, jasný? Jo! Ale když mám odtažitý
156 attachment, tak já se v něm cítím fakt dobře jako, jo? Já nezažívám nic, co bych si
157 myslela, že by mě ohrožovalo. Já vím, že sem si některý věci desaturovala, že prostě
158 v tom vztahu to funguje dobře. Takže jako, ale jasně, jo? To je subjektivní.
159 O: No my jako to nepotřebujeme hodnotit, že jo? Spíš vnímám, že říkáš, že ti pomohlo to
160 uvědomění si? A to jako prozkoumání.
161 E: Jo, bylo to zajímavý, pro mě zajímavá zkušenost, že vlastně někdo takhle hodnotí,
162 tehleecten přístup lidí ke vztahům.
163 O: Hm, tys říkala, že si přemýšlela nad typem svý vazby, a přemýšlela jsi taky nad tou
164 minulostí i nad typem vazby mámy, táty, prababičky, pradědy, nebo dědy, babičky a tak
165 dále v té rodině?

166 E: Ne ne, nešla jsem hloubš, nešla jsem. Šla jsem jakože, tak jakože já s mamkou a mamka
167 s babičkou, tak to je jako jasný, to je stejný prostě, podle mě, teda a asi i ten děda, možná
168 takhle, protože to bylo v naší rodině prostě, podle mě takhle, že se to jako dědí. Nebo
169 přenáší samozřejmě.

170 O: Má, nebo mělo to vzdělávání nějaký dopad na tvoje zpracování emocí a citů? Pocitů?
171 E: Noo, možná, jako v nějaký menší víře jo, ale ne nějak fatální, protože to už jsem si
172 řešila předtím, jo?

173 O: Jasný.

174 E: Takže se to možná jako ještě třeba prohloubilo, to chápání a takový to jako ta
175 sebereflexe lehce. Ale nebylo to stěžejní, v té práci, co dělám, se svejma emocema.

176 O: Když se na to koukneš teda s odstupem času náak, tak jaký témata vidíš jako užitečný?
177 E: Ještě do toho vzdělávání?

178 O: Jo. Takhle s odstupem času, jako rok, nějaká ta praxe proběhla, že jo? Výchova...
179 E: Jako pro nás, co by bylo ještě užitečný?

180 O: Jaký, co se ti z toho zdálo užitečný?

181 E: No já nevím, mě přijde, že už sem to říkala.

182 O: Takže ta neurobiologie ...

183 E: Že tohle to prostě, navázání na tu biologii, ještě to prostě fakt, jakože to aha efekt,
184 jako. Že tam tohle to je neovlivnitelný vlastně.

185 O: Jasně.

186 E: A hlavně i to, že se to dá napravit jako, to, že se ty cesty dají vyběhat. Jako, to bylo
187 vlastně takový světylko na konci tunelu, že to má smysl vlastně celý. Jo? Že i kdyby to
188 bylo dítě jako starší, a bylo jako hodně to bylo, jakože velkej průšvih, tak že se opravdu
189 dají dělat věci, hm. Ale už zase, já už sem měla ty zkušenosti předtím, jo? Z té školy,
190 prostě, že sem to viděla, že ty děcka. Jaký jsou, co se dá všechno udělat a co ten vztah
191 dělá. A můj učitel ze semináře, Tomáš Zuzák napsal prostě knížku Vztah, základ
192 pedagogiky, to napsal prostě a dostali jsme ji všichni seminaristi darem a tam to jako je,
193 vlastně, i když se to nejmenuje attachment.

194 O: Jo jasně.

195 E: No, takže, je to základ.

196 O: Máš nějaký, stále nějaký nebo nový otázky? Nezodpovězený? Směrem k tomuhle
197 tématu? Nebo nacházíš v průběhu té doby, nebo aktuálního něco, co se vyrojilo?

198 E: Ano, no no no například jsme tady s paní Chlápkovou narazili na to, na ty noční můry
199 u dětí. I když né třeba u našich, ale zase u jejich sourozenců, co jsou taky v pěstounský

200 péči, že se to objevuje, nebo u nějakých jiných dětí pěstounských a že tam existují prostě
201 opravdu věci, že v tom mozku mohou fungovat nějaký jako výboje a kdesi co si. Narazili
202 jsme na to třeba, že já řeším u Nikolky, že má každou zorničku jinak velikou a už sem ji
203 objednala prostě na oční a že sem se dozvěděla, že vlastně to může být jako spolupráce
204 hemisfér, narušená a že to zase může být následek traumatu, tak to je pro mě teďka úplně
205 aktuální novinka, kterou si zpracovávám v sobě, jakože jak to budu řešit. Jak s tím budu
206 pracovat dál a chystám se si hledat informace k tomu začít to nějak víc řešit. Prostě, aby
207 se to, aby se to zlepšilo a abych... I mám vlastně na tom, po tom hmotnej důkaz, že kdyby
208 se to třeba spravilo, tak že se něco jako změnilo, ty spolupráce těch hemisfér. Jako jo,
209 tohle mám teď takový neprobádaný pole, do kterého se pustím.

210 O: Jasně, naopak, vyrojily se ti nějaký pochybnosti? Něco co nefunguje?

211 E: Hm, jako z toho co jsme používali? Že by něco jako nefungovalo? Hele asi né. Tak
212 jako spíš prohlubujeme, rozšiřujeme, ale zůstáváme jako ta skládanka je jako pevná jako,
213 poměrně... Doplnuje se to.

214 O: Takže je to nějaký schéma, ve kterém se cejtíte dobře a jdete jako?

215 E: Jdeme do podrobností.

216 O: A funguje to.

217 E: A sedí to.

218 O: Jo, hm. Chybělo ti na tom vzdělávání něco, nebo mělo být něco jinak?

219 E: No co se týká vzdělávání, tak asi ne. A co se týká organizace tak jo, ale tak to s tím asi
220 nesouvisí vůbec s tím tvým tématem.

221 O: Může, určitě můžeš taky říct.

222 E: No tak třeba tam bylo to ohledně stolování třeba, že se ty děti jako odebraly, a že to
223 stolování nebylo společný prostě, jo? Že se tam jako najedly a někoho tam nechaly prostě,
224 že to bylo takový odtržený vlastně od toho společenstva a od toho vztahu prostě, jo? Tohle
225 dost mě tam jako to... A potom to, že jako to sezení je opravdu, chápu, musí se tam narvat
226 ty hodiny prostě do toho víkendu, ale je to hodně nezdravý. Pro ty dospělý.

227 O: Myslíš konkrétně to sezení?

228 E: No myslím, to ta intelektová zátěž prostě, dlouhodobá, to sebou prostě furt jen to, bez
229 proložení nějakým jako aktivitami, vlastně, i kdyby byly krátký, půlhodinu, a nějaký jako
230 umělecká třeba, vymodelovat něco, zazpívat něco, vyhrabat někde něco, pomoci s něčím.
231 I když koneckonců je to i práce, když by se všichni u obědu podíleli, víš? Nebo nakrájet
232 zeleninu, potom se občerstvit.

233 O: Jasně.

234 E: Myslím, že by se s tím dalo hodně pracovat, aby to bylo zdravější. Pro všechny.
235 O: Mám tady otázku. Nechám na tobě, jestli chceš něco vymyslet, už si říkala spoustu
236 věci. Najdeš tři nejužitečnější věci:
237 E: Ne.
238 O: Naopak tři nejméně užitečné?
239 E: Hele já si to zas nepamatuju do těch podrobností, do těch témat úplně přesně, co tam
240 bylo. Kdybych tady měla k tomu ten sešit, co jsme dostali. Tak si to projdu a budu, uvidím
241 co se všechno konkrétně tam dělo.
242 O: Byly tam teorie attachmentu, byla tam diagnostika, bylo tam o traumatu, bylo tam o
243 zpracování historie, byla tam neurobiologie.
244 E: Jo to zpracování historie, to tam vlastně bylo taky. Tak to je vlastně věc, kterou jsme
245 taky po tom začali řešit vlastně s tou Nikolkou a co u čeho jsem taky měla hodně takových
246 aha chviliek. Jo, že novinky pro mě byly. Například to pro mě bylo nové, že jsou fakt
247 rodiče, nebo náhradní rodiče, kteří vůbec neřešej, nemluvěj, nic jako, to jsem vůbec jako
248 nepochopila, že to ještě může bejt jako. Protože my jsme jako už v tom vzdělávání už
249 předtím všechno jako dostali, že už se jako předpokládá. Heleď ta práce opravdu, ten
250 příběh životní a tady tohle to tam bylo pro mě úplně nové, s tím jsem se předtím
251 nesetkala. I ten majbeg, že existuje tahle teorie a všechno tady to.
252 O: Jasně.
253 E: Tak to bylo užitečný, vlastně, hodně.
254 O: Takový technický věci ohledně výkladu, jestli byl srozumitelný, jestli byl ten rozsah
255 přijatelný, nebo byl moc? Jestli byly materiály, co jste dostaly použitelný?
256 E: Může se k tomu člověk vrátit, to si myslím, že jo, že to určitě ty materiály byly
257 použitelný dobře. Rozsah ještě mě, ještě jako vyhovoval, protože jsem zvyklá prostě
258 sedět, poslouchat ze školy, prostě. Hodně na té intelektové rovině pracovat, ale myslím
259 si, že pro průměrnýho tam člena osazenstva, to bylo jako moc.
260 O: Jasně.
261 E: Moc i témat najednou a tak, jakože mohli být zahlcený ty lidi. Protože pro ně bylo
262 všechno třeba nový, taky.
263 O: Ano.
264 E: Jo? Pokud my jsme si s Michalem spoustu věcí jenom oprašovali, prohlubovali a bylo
265 to zajímavý, že už sme zase stavěli do tý skládanky a mohli jsme si ty věci k tomu
266 připojovat, ale pro člověka, kterej třeba slyšel poprvé některé ty teorie, jo? Tak to podle
267 mě už možná ani neměli kapacitu.

268 O: Dá se říct, nebo mohla by si vymyslet něco, co nejjásadnějšího sis odnesla? Co jako
269 top? Možná buďto z programu, nebo z toho celého víkendu?
270 E: Jako co má největší vliv třeba do budoucnosti pro nás?
271 O: Pro tebe, co vnímáš, jako že bylo jako fajn, žes to tam absolvovala a něco si z toho
272 vzala? Nějakou jako, takovou, vypíchnout.
273 E: No to sou furt ty videa. Já to furt vidím před očima.
274 O: Hm dobře.
275 E: Pořád to je, vlastně.
276 O: Hledám, jako co nejvíc zarezonovalo.
277 E: No tohle, prostě. To bylo vizuální.
278 O: Hm.
279 E: Jo, to bylo hodně konkrétní, a vizuální. Podle mě, kdyby bylo ještě víc videí, vlastně
280 těch interakcí, ještě i jako těch dětí s těma pěstounama a i nějaký řešení konkrétní natočení
281 negativních situací. Jo? Nebo nějaký terapie! Konkrétní, vidět. Jo? Třeba v průběhu jak
282 těch roků, jak třeba se to dítě proměňuje v interakci s tím dospělým. Že to by asi bylo
283 dost popisný, a i pro člověka, který na to nevěří, že může nějakou terapií něco vyřešit.
284 Nebo tak, že konkrétní videa. Myslím si, že jo. Že videa by hodně pomohly.
285 O: Napadá tě ještě nějaký důležitý sdělení, nebo otázka, na kterou jsem se nezeptal?
286 S tím?
287 O: Dobře, tak jo, tak děkuju, za všechno.
288 E: Prosím.

Příloha F – mapa témat pro rozhovor

1) Úvod setkání

(Přivítání, usazení, občerstvení, neformální konverzace.)

2) Organizace rozhovoru a základní pravidla

(Ošetření bezpečí, důvěry, mlčenlivosti, anonymity, kontextu a celkové nastavení a rozsah rozhovoru.)

3) Reflexe programu

(Vybavujete si program?, Co si z něho pamatujete nejvíce, co nejméně?, Jaká část vás tehdy zaujala?, Co vás k tomu napadalo během roku?, Jaký pocit z toho máte nyní?, Máte nějaké negativní/pozitivní zkušenosti, vzpomínky na program?)

4) Vliv na péči o dítě

(Jaký dopad programu vnímáte na péči o dítě?, Napadne vás konkrétní situace ve výchově dítěte, kde jste použili něco z programu?, Dělali jste něco jinak nebo stejně?, Je něco, co byste chtěli dělat, ale nejde to?, Rozumíte chování svého dítěte jinak?, Změnil se Váš pohled na výchovu, výchovný přístup?, Vnímáte nějaké změny ve vztahu s dítětem?, Můžete porovnat vaši péči před vzděláváním a po ní?)

5) Dopad na pěstouna samotného

(Měl pro Vás program osobní užitek?, Proběhla ve vašem životě nějaká změna?, Přineslo to nějaké uvědomění o sobě samotném?, Přemýšleli jste nad typem své vztahové vazby a své minulosti?, Máte nějaké konkrétní příklady z praxe, kdy jste cítil, že se vás dotýká něco z programu?, Měl program dopad na vaše zpracování emocí a pocitů?)

6) Hodnocení programu

(Jaká témata vidíte s odstupem času jako užitečná?, Co jste naopak nikdy nepoužili nebo si to těžko vybavujete?, Máte stále nějaké nezodpovězené otázky k tématu vztahové vazby? Máte nějaké pochybnosti k přístupu založeném na vztahové vazbě?, Chybělo Vám na vzdělávání něco, mělo by něco být jinak?, Jaké jsou vaše 3 nejužitečnější věci v souvislosti se vzděláváním?, Jaké jsou tři nejméně užitečné věci a proč?, Jak na vás působila organizace vzdělávání, byl výklad srozumitelný, rozsah učiva přijatelný, materiály použitelné?, Co nejzásadnějšího si ze vzdělávání odnášíte?)

7) Závěr

(Jaký pro vás rozhovor byl?, Bylo obtížné si vzpomenout?, O čem bylo náročné hovořit, co se naopak sdělovalo snadněji?, Napadá Vás ještě nějaké důležité sdělení?, Nebyla nějaká otázka položena?, poděkování a rozloučení.)

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autora: Ondřej Máslo

Studijní program: sociální politika a sociální práce

Název práce: Vzdělávání pěstounů v přístupu zaměřeném na vztahovou vazbu

Vedoucí práce: PhDr. Hana Hejná

Rok dokončení práce: 2019

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 2308

Ostatní text: 155 909

Celkový počet znaků: 158 217

Názvy souborů umístěných na doprovodném CD: DP Ondřej Máslo

Text práce ve formátu PDF: DP Ondřej Máslo

Text práce ve formátu DOC nebo DOCX: DP Ondřej Máslo

**Posudek vedoucí diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: **Bc. Ondřej Máslo**

Obor studia: **Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii**

Název práce: **Vzdělávání pěstounů v přístupu zaměřeném na vztahovou vazbu**

Vedoucí práce: PhDr. Hana Hejrná

Technické parametry práce:

Počet znaků textu (bez příloh): 158 217

Počet stránek příloh: 70

Počet titulů v seznamu literatury: 45

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jak vidíte využití vzdělávání u pečujících osob v jiné formě náhradní rodinné péče, především v rodinách po adopci dítěte.

Celkové hodnocení práce:

Diplomová práce se zabývá tématem velmi aktuálním. Vztahová vazba si konečně našla své „místo na slunci“ v odborném světě péče o děti v náhradní rodinné péči. Tato práce je reflektuje proces tohoto soustředěného zájmu.

Autor diplomové práce se zabývá tématem, které je mu velmi blízké, neboť je v dané problematice vzděláván a také své teoretické znalosti v praxi užívá.

Diplomová práce má dvě části – teoretickou a praktickou. Odborný přehled autora je patrný v zaměření kapitol teoretické práce, jejich návaznosti i obsahu. Čtenáři je předkládán čtivý odborný text, který je možno považovat za úvod do problematiky.

V praktické části autor podává reflexi vzdělávacího programu, kterým respondenti – pěstouni procházejí. Vzhledem k tomu, že autor je sám vzdělavatel-lektor, využívá kvalitativní výzkumné metody pro hlubší porozumění výzkumné otázky prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů zpracovaných tématickou analýzou. Výsledky výzkumu jsou jistě přínosem pro praxi samotného autora. Mohou však oslovit i další odborníky na tomto úseku vzdělávání pečujících osob. Velice přínosné jsou uvedené limity výzkumu, ze kterých je patrné, že autor výzkumu si je vědom určitých úskalí, které jsou dány jeho souběžným postavením lektora, terapeuta a výzkumníka. I tak jsou výstupy výzkumu inspirativní a v praxi využitelné.

Práce splňuje nároky na práci daného typu i po stránce rozsahu, obsahu kapitol, jejich návaznosti a provázanosti s cílem výzkumného šetření, formálního zpracování i jazykové úrovně textu.

Doporučení k obhajobě: **doporučuji**

Navrhovaná klasifikace: **výborně**

Praxe dne 3.8.2019

PhDr. Hana Hejná

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Máslo Ondřej

Obor studia: **Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii**

Název práce: **Vzdělávání pěstounů v přístupu zaměřeném na vztahovou vazbu**

Oponent práce: Mgr. Iveta Jelínková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh):

Počet stránek příloh:

Počet titulů v seznamu literatury:

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		x		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jaké jsou podle Vás ještě rezervy ve vzdělávání pěstounů? Je reálné v nejbližších letech očekávat ve vzdělávání pěstounů nějaké zásadní změny?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autor předkládá práci, jejíž hlavním tématem je vzdělávání pěstounů v přístupu zaměřeném na vztahovou vazbu. Diplomová práce je tradičně rozdělena do dvou částí, části teoretické a praktické.

Teoretická část práce je vystavěna na šesti hlavních kapitolách, ve kterých se autor z různých pohledů snaží přiblížit hlavnímu tématu práce. V první kapitole seznamuje s teorií vztahové vazby, s její historií, jejími dopady a projevy, jejími typy. Dále s jejím vývojem a diagnostikou poruch vztahové vazby. V druhé kapitole pak s léčebnými postupy užívanými v oblasti náhradní rodinné péče jako např. terapie hrou, theraplay či dotyková terapie. Třetí kapitola je věnována pěstounství jako institutu náhradní rodinné péče, následující kapitola pak doprovázení pěstounských rodin. Pátá kapitola popisuje sociální práci v rámci náhradní rodinné péče a závěrečná kapitola teoretické práce představuje vzdělávací program. Pro práci samotnou by bylo přínosné, kdyby některé kapitoly byly spojené, navazovaly na sebe s větší logikou nebo bylo v jejich úvodu autorem upřesněno, proč toto téma je práci důležité a proč ho uvádí právě zde.

Praktickou část tvoří šetření, pro které autor zvolil kvalitativní výzkum formou polostrukturovaných rozhovorů. Hlavním výzkumným cílem je evaluace vzdělávacího programu zaměřeného na vztahovou vazbu, který pěstouni absolvovali. Cíl výzkumu byl zjišťován výzkumnou otázkou – Jak pěstouni hodnotí vzdělávání, které je zaměřené na poruchy vztahové vazby. Praktická část práce i samotný výzkum jsou velmi kvalitně zpracovány, zvláště oceňuji autorovo shrnutí výsledků, diskusi nad výsledky a jeho osobní reflexi.

Formální stránka práce – není zřejmé, kde jsou používány přímé citace, nejsou používány dle předepsané citační normy APA; nejednotné uvádění zdrojů v textu; hlavní kap. 5 nezačíná na samostatné straně; hrubé chyby např. str. 41, 72.

Použitá literatura odpovídá obsahem i rozsahem nárokům na diplomovou práci.

Doporučení k obhajobě: **doporučuji**

Navrhovaná klasifikace: **1 – výborně**

1. 9. 2019

Mgr. Iveta Jelínková

